

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

ראש השנה תשפ"ד
(עם תיקון הכללי)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

שלא ניתנה ליתבע - שבועה שלה בעד אחד, כדאמרין התם (ריש סוטה) דרצ"ך שני עדים שראו שנתה, דיליף דבר' "דבר" ממומן. פטון שניתן ליתבע - להשביעו בעד אחד. אם טעם נזהר וברר לו בבורלו, ועד אחד מעידו שהוא חיוב לו - נשבע, שנאמר "לא יקום עד אחד באיש כלל עד וכלב תטעת", לכל עון וכלב תטעת - אינו קם, אבל

קם הוא לשבועה (שבועות מהא.) אינו דין שמגלגלין - את שבועתו, להשביע בגלגול. אשכנז ודאי - שמגלגלין שבועה טענת ברי ברב שאי חיבין עליו שבועה, כגון קרקעות, או שלא הודת במצות - ומגלגלין אותו אם נתיחייב לו שבועה ממקום אחר. ספק מנין - טענת שבוא. כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו, הנתן בשבועת (מהא.) חלקו השותפין והאריסין - דתני יכול להשביעו, וקחתי נתיחייב לו שבועה ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל. אלמא, ספק נמי מגלגלין, מנין - אי מקל וחומר - לא דמי, דטועה כל שבועתה פה וגלגול נמי ספק. ממון עדין שבועתו אינו אלא אלא בטענת ודאי, דכתיב (שמות כב) "כי יתן איש", ושבועת השותפין תקנתא דרבנן היא, משום דמורו בה היתירא, כדאמר התם (שבועות מהב.) וכוין דיעך שבועת ממון ליתא אלא בטענת ודאי - לגלול דרידה נמי בטענת ודאי, ולא בטענת ספק. שבועה פננים - דטועה, משביעין אותה בעודה. עד היכן - כחה של מגלול לגלול רב שאין שבועתו עליו. דאמר ליה עבדי אתה - אפילו זו מגלגלין, אם יתיחייב לו שבועה ממקום אחר, ובמסקנא מפרש מאי רבותא מקרקע, דאמר "עד היכן" הקורא לחיבורו וכדי - עבד כבועתו חייב בנידוי - הוה מנדין אותו, שמואלל בישראל כל כך - אף הם יולדו בו, סופו את הארבעים - קבטו מכות מרדות. וניחא ליה האי מנידוי. רשע יורד עמו לחיי - כלומר, לזו אין בידן דוקא, אבל הוא מותר לשנאתו ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנתו. מענה מעלייתא היא - ובלא גלגול נמי, אי הוה מודה במצות, או היה לו עד אחד - היה חיוב שבועה, טענת ממטלטלין הוא, שחובעו עוולתו או גרעונו. ומאי רבותא דהוא משאר לגלול בשבועה? גופו קני - ואיהו טענת ממטלטלין. היינו קריקע - והא תנינן לה במיתנין דמגלגלין, ומאי רבותא דהוה לה לאשמועינן לגלול "עבדי אתה"? לית ליה קלא - משום הכי נתן בה לגלול. **משנה** כל הניעה דמים באחד - שדרכו לתתו בדמים כשקונין הפץ אחד. והשתא סלקא דעתך דמטבע עמי לאשמועינן, כיון שזכה זה נתיחייב היבא נתנו בתורת חליפין, אלא כעין שקונין בסודר, כעין "שלף איש נעלו". כיון שזכה - בו המקנה, ומשך וזו אחד מן הקונה בתורת חליפין - הנתיב הקונה באונסי חליפין בכל מקום שהם, אם מונו או אם נאבדו - עליו לשלם המקנה שפוסק לתת לו. לפי שכשמוסף המוכר את הסודר או את הזון בתורת חליפין - נקנה המקנה ללושך בכל מקום שהוא. חליפין שור פפרה - כיון שמשך לגלול את הפרה את השבור - נקנית פרה ללושך בכל מקום שהיא, ואונסיה עליו. ובגמרא פריך: מאי כיצד? הואיל והוא אתי לאשמועינן דמטבע נעשה חליפין, שאף על פי שבתורת דמים קיימא קן (כבבא מציעא מהא.) דמעות אינן קונות אלא משיבית המקח, כיון היבטינה זה נתיחייב בתורת קנין סודר - כיון לוה חליפין לית ביצד, והחליפין מעת כפרהו **גמרא** מאי גיחו מטבע - שהוא הניתן דמים באחד בכל מקום. ואשמועינן מניתנין דאף על בג דבתורת דמים קיימא קן דלא אבי, כיון היבטינה זה בתורת חליפין - קני. **שמע** מינה כל - ואנן קיימא לן בפרק "הזהב" (בבא מציעא מהא.) דאין מטבע נעשה חליפין, אמר רב יהודה רבי **קאמר** כל הנשום דמים באחד - כל דבר שאם בא לתת דמים בביתו צריך לשומו בדמים, דהיינו כל המטלטלין בר מטבע.

ספק מנין - פירש בקונטרס: טענת שבוא. כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו, הנתן בפרק "הנשבעין" (שבועות מהא.) חלקו האריסין השותפין - אינו יכול להשביעו. וקחתי: נתיחייב לו שבועה ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל. אלמא: ספק נמי מגלגלין ואם תאמר: מאי בעי לן מנא ליה נילף לך דחומר דמטבע עמי ספק, ומגלגלין עליו, אף על גב דלא ניתנה ליתבע עד אחד - אם כן לפטין ספק מספקו ורש לומר: דלא דמי: הרהם כל שבועות שלה ספק - ולכך מגלגלין עליה ספק. אבל ממון, דיערך שבועת דרידה אחת טענת ספק - אימא דלא מגלגלין עליה ספק.

נאמרה שבועה פננים - ואם תאמר: למה לך לק דחומר דלעיל לומר שמגלגלין, ליה מדיא דרשה ופדיה שמגלגלין בממון, משום דנאמרה שבועה נתיחייב ונאמרה שבועת בחיץ, ב"מה מציעו" ורש לומר: דאי לאו לק דחומר בהא "מה מציעו" הדיבא - לא מציעו למילי, דממונא לק דחומר, ודלפטין ממונא נתיחייב - אם כן מהשתא מפקינן שפיר בהא "מה מציעו" לעשות ספק כדאי. ואומר רבי: שלא על כל פסיקות מגלגלין, שאם נתיחייב אדם לחיבור שבועה - אינו יכול לגלול לו לומר: להשביע לי שלא גבתי לי שום דבר מעולם. אלא דוקא בספק שיש לנו לחוש קצת, כגון נעשה לו שותף או אריס, דכתיבא גזונא אריסין בסוף "כל הנשבעים" (שבועות מהא.) ומגלגלים.

הקורא לחיבורו עבד היא בנידוי - מכאן מדיקדק רבינו תם דכל היבא דאמר כהאי גזונא, כי החייב נדרים (ו.ב.) בשבועה אוכרז מפני חיבורו - חייב לנדרות, והוא לא ינדהו - הוא עצמו היא בנידוי - לא שיהא ממלא, אלא בית דין חייבין לנדרות, כדאמר הכא: שמוחו משמתינן ליה. והיינו מדה כנגד מדה, כלומר הוא קרא לחיבורו עבד דהוא ארוח - כך מקללני אותו בארוח, דהיינו נידוי. וכן הקורא לחיבורו ממוה הוא אומר שחבורו עבד בלאו - לפיכך סופו את הארבעים, כדון עובר בלאו. **כל** הנעשה דמים באחד - פירש בקונטרס: כל שדרכו לתתו בדמים כשקונין הפץ, דהיינו מטבע. ואף סלקא דעתך דמטבע נעשה חליפין, אלא כשקונין חליפין, דהיינו בתורת חליפין, וכן שזכה זה נתיחייב זה בחליפין. רב ולוי פליגי פרק "הזהב" (בבא מציעא מהא.) אי חליפין בכליו של קונה או בכליו של מקנה, דזה סובר בכליו של קונה, והו סובר בכליו של מקנה. לרב נוחא שפיר אי גרסינן: כיון שזכה זה נתיחייב זה הקונה. והכי נפרש: כיון שזכה זה - דהיינו המקנה, שזוכה במטבע של קונה, נתיחייב בו, אלא הקונה באונסי חליפין שהם ברישות המקנה בכל מקום שהם, ואם נאבדו - יאבדו לו. ואי לא גרסינן "זה" פירוש: הכי כיון שזכה זה קנה בחליפין כלומר: כיון שזכה המקנה במטבע או בסודר של קונה - נתיחייב המקנה לחליפין, ולא מצי דמי ביה. ולוי דאמר: בכליו של מקנה, כלומר שיתון המקנה פרושה לקונה, אי גרס "נתיחייב זה" - צריך לומר: כיון שזכה זה - הקונה, נתיחייב זה - דהיינו המקנה, להשביע לו חליפין, שאני יכול לחזור בו. ואי לא גרסינן "זה" הכי נפרש: כיון שזכה זה - דהיינו הקונה - נתיחייב הוא עצמו באונסי חליפין. כדפרשינן.

כיצד החליף שור פפרה או חמור בו - לרב נוחא שפיר, דהכי פירשאי: החליף הקונה שורו בעבור הפרה, כדי לקנות הפרה בכל מקום שהיא. אבל לוי קשה: היאך יפרש לוי החליף שור פפרה? הלאם זה השור וגם הפרה נתון המקנה לקונה, דתרידודו של מקנהו ואומר רבינו יצחק, שיש לפרש: החליף המקנה את השור כהונת קבלת הפרה, שחזקנה מקבלת הימנו בעבור דבר הוא נתון לו.

שמעו מינה מטבע נעשה חליפין - ואף על פי שבתורת דמים קיימא קן (בבא מציעא מהא.) דאין מטבע עמי חליפין, אבל מעות אינן קונות אלא למיקם כנסתא, כדאמר בקונטרס. והוה טעם שנטבע נעשה חליפין למאן דאמר: פירי לא עבדי חליפין, אלא נעל דוקא? דהא מטבע לאו כלי הוא! ואומר רבינו תם: דמטבע כלי, כיון שראוי לתלותו בצואר בתו. ועוד אמר רבינו יצחק: משום שראוי לשקול בו משקלות. ועוד יש לומר: דמה שראוי להוציא ולקנות בו כל דבר - מחשבתינו ליה כלי. **הכי** קאמר כל הנשום דמים באחד - דהיינו כל ממטלטלין, כיון שזכה זה בו, ואם נתנו בתורת חליפין - נקנו חליפין ללושך במשיכה שמשך בעל המקח את זה. ואשמועינן תורת חליפין במטלטלין, ולמימר דאף על גב דליתנהו כלי אלא ממטלטלין

כ"ן

מטלטלין בעלמא הוו חליפין. ולא מטבע אתא לאשמעינן. דיקא נמי דלאו מטבע אתא לאשמעינן בו, מאי כיצד? הוה ליה למיתני. כיצד? החליף מעות בפרה. ומשני: הכי קאמר וכו', והרי אתא לאשמעינן? נקט ברישא מטבע. והדר אשמעינן שאר מטלטלי. ופירי נמי בו, — כל מדי דלא הוי כלי, פירי קרי לה ליעני חליפין. ומשום דפירי שבחיו נקט פירי, ולא אמרינן — געל דדוקא. כיצד? החליף בפרה.

- 1 פירוש: בשר שור בפרה. וכל שכן שור חי דחשיב
- 2 טפי, ודמי לכלי שמשמשים בו. הניחא לרב
- 3 ששת אמתי פירי עבדי חליפין — איבא לתרצי
- 4 כולה דמתינא. בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא.
- 5 בין למאי דתרצינן כל הנישום. אלא לרב נחמן
- 6 מאי "ביצד"? למאי דסלקא דערך מעיקרא? ואף
- 7 למאי אדוקימנא השתא? ומשני: הכי קאמר: יש
- 8 דמיס שהם בחליפין. וכולה דמתינא חליפין. הוא
- 9 ובמטבע עסקינן. והכי קאמר: כל הגעשה דמיס
- 10 באחר — הידניו מטבע, פמינס מדמיס קנות כמו
- 11 חליפין דגעל. ואף כשנתנוהו בתורת דמים. כיצד?
- 12 החליף נמי בשר שור. ולבמה. מבר לו שור במנה.
- 13 ומשכו. ותנחייב לו המנה. אמר לו המוכר: יש לך
- 14 פרה ליתן בדמיך. אמר לו הן, שפאה לו במנה.
- 15 אמר לו מוכר השור: המעות שאתה חייב לי
- 16 נתונים לך בדמיה — מעות הללו קונים בלא
- 17 משיכת הפרה. בחליפין, עד כאן לשוננו. ויש משנין
- 18 סוגיא של שמועה זו בשיטה אחרת. ומפרשי דרב
- 19 נחמן דבין ששת פליגי בפירי דוקא. כגון פירות
- 20 משא או בשר שור. ולא בשאר מטלטלין. ומוליקין
- 21 הסוגיא בטר מאי דסלקא דערך מעיקרא. דלמאי
- 22 אדוקימנא השתא — מיתרקאן כרב נחמן שפיר.
- 23 דמודה הוא בשאר מטלטלין דעבדי חליפין — ואם
- 24 כן בשר חי קאמר לרב נחמן דעבדי חליפין. ולא
- 25 מילתא היא. דטעמא דרב נחמן מפורש בפרק
- 26 "חזו"ב (בבא מציעא מזא.) דאמר קרא "געל",
- 27 געל — אין, מדיי אחרניא — לא. משמע דבניא
- 28 דוקא געל. אבל כל רבנא אחר, שפיר שור חי
- 29 לא עבדי חליפין. ורבינו חיים ורבינו יצחק מקיימי
- 30 פירוש זה. והויא דפרק "חזו"ב? קדאמר רב נחמן:
- 31 געל — אין, רצה לומר: כל דמי לגעל — הידניו
- 32 כלים משמשתינן בהם. ורבי הנחון גופיהו
- 33 כגעל דנמי. ובשעת חליפין, אפילו למאן דאמר פירי
- 34 לא עבדי חליפין. ומטעם שפירש בקונטרס דדמו
- 35 כלבים. הואיל שמשמשתין בו וחי חי למלאכה. והשתא. הא דפריך לרב נחמן דאמר: פירי
- 36 לא עבדי חליפין — כולה סוגיא אין למאי דסלקא דערך מעיקרא. כמו שפירש בקונטרס.
- 37 אבל כן יהיה דאמר: כל הנישום — אתי שפיר אפילו לרב נחמן. דאמר: כיצד החליף שור
- 38 בפרה ולא בשר שור. ומשני: הכי קאמר רב נחמן, דיש דמיס שהן בחליפין. השתא ניהא ליה
- 39 למאי אדעתין מעיקרא. ולמאי אדוקימנא השתא. אבל לפירוש הנחמן קשה:
- 40 דמשמע נחמן פירוש דגוף שור וגוף הפרה היינו פירות. ועליוהו דוקא קאמר רב דפירי לא
- 41 עבדי חליפין. אם כן קשה: דתן דתן בפרק "השואל" — המחליף פרה בחמור
- 42 ולדה וכו' — אלמא קונה האחד במשיכת חבריו, ושירי שפיר חליפין בחמור ופרהו ומהו.
- 43 מיצנו למידיי למאן דאמר: פירי לא עבדי חליפין. מפרש דמי פרה בחמור. וקאי "ולדה"
- 44 אחריו. אבל עוד קשה: דתן פרק "חזו"ב (שם מוזא.) פרתיך בבמה — בכך וכך, וחמורך
- 45 בבמה — בכך וכך. וקתינן דתן לה לחמור מובשית לחכר קרא: דדוקא בשר שור הוא
- 46 דחשבנין פירי, אבל שור חמור גופיהו — כגעל דמו, כדפירשתי לעיל. **שמא** יאמר לו
- 47 גשרפו חיריך בעלייה — ואם תאמר: אמאי קרור קיית מעות, שהם מדאורייתא. לגמרי,
- 48 ותקנו שתהא משיכה קונה ולא מעות? הוה ליה לתקוני שקנו המעות עם המשיכה, הדשתא
- 49 לא מעיקרא קינה דאורייתא לגמרי, וליכא נמי למיפש גמא יאמר המוכר "גשרפו חיריך"

כיון דמינן למיהדר ביה כל כמה דלאו משי' ויש לומר: דשמא לפעמים היה הלוקח מושך חדיסין, ואי לא קנה במשיכה לחדה — יאמר למוכר "גשרפו חיריך בעלייה". ואם תאמר: השתא נמי, כיון דמעות אינן קנות. לפעמים יתן הלוקח מעות למוכר קודם שישמוך חדיסין, ויאמר המוכר "גשרפו מעותיך בעלייה" ויש לומר: דלחא ליכא למיפש. ולכל הפחות יהא המוכר כשומר חנם, דמעות וחספם אין להם שמירה אלא בקרקע, והתם לא שייך למימר "גשרפו מעותיך".

בין שוכה בו' — אם נתנו בתורת חליפין — נקנו חליפין ללוקח במשיכה שמשך בעל המוקח את זה. ואשמעינן דתורת חליפין במטלטלין. ולמימר, דאף על גב דליתנהו כלי אלא מטבע אתא בעלמא — הוה חליפין. ולא מטבע אתא לאשמעינן. דיקא נמי — דלאו מטבע אתא לאשמעינן. **מאי ביצד?** — הוה ליה למיתני. כיצד החליף מעות בפרה חספי קאמר בו' — תרתיני חליפין. — ומשום דפירי שבחיו — נקט פירי. **עבדי חליפין** — עושין תורת חליפין. ולא אמרינן געל דוקא. בשר שור — וכל שכן שור חי, דערתינן טפי, ודמי לכלי שמשמשין בו. הניחא לרב ששת — איבא לתרצי דמתינא בין למאי דסלקא דערך מעיקרא. בין לחליפין.

- 1 **פִּינּוּ שְׂזֵכָה זֶה - נִתְחַיֵּיב בַּחֲלִיפֵינּוּ. דִּיקָא נְמִי דִתְהָנִי:**
- 2 **פִּיצֵד? הַחֲלִיף שׂוֹר בְּפָרָה אׁוּ חֲמׁוֹר בְּשׂוֹר, שֶׁמֶע מוֹנֶה. וְלִמָּאֵי דְסָלִיק אֲדַעְתֵּינּוּ מַעֲיָקְרָא דִּמְטַבֵּעַ נֶעֱשֶׂה חֲלִיפִין, מֵאֵי פִיצֵד? - הָכִי קְאָמְרִי: פִּירוֹת נְמִי עֲבָדִי חֲלִיפִין, פִּיצֵד? הַחֲלִיף בְּשׂוֹר שׂוֹר בְּפָרָה אׁוּ בְּשׂוֹר חֲמׁוֹר בְּשׂוֹר, פִּינּוּ שְׂזֵכָה זֶה - נִתְחַיֵּיב בַּחֲלִיפֵינּוּ.**
- 3 **הֵיחָא לֵרַב שֶׁשֶׁת, דְּאָמְרִי: פִּירוֹת עֲבָדִי חֲלִיפִין, אֱלָא לֵרַב נְחֵמַן דְּאָמְרִי: פִּירוֹת לֹא עֲבָדִי חֲלִיפִין, מֵאֵי אֵיבָא לְמֵימֵר? - הָכִי קְאָמְרִי: יֵשׁ דְּמִים שֶׁהֵן בַּחֲלִיפִין, פִּיצֵד? הַחֲלִיף דְמֵי שׂוֹר בְּפָרָה, אׁוּ דְמֵי חֲמׁוֹר בְּשׂוֹר.**
- 4 **מֵאֵי טַעַמָא - סָבַר לֶהּ פֶּרְבִי יוֹחֵן, דְּאָמְרִי: דַּבְּרֵי חֲלִיפֵינּוּ מְעוֹת קוֹנוֹת, וְזִמְה פַּעַם אֲמַרׁוּ מַשְׁכִּיחַ קוֹנֶה - יוֹרֵד שֶׁהָאֵי יֵאמַר לוֹ "בְּגִשְׁרָפּוּ חֲלִיפִיךָ בְּעַלְיְהּ". מִלְתָּא דְשִׁכְיִית - גְּזָרוּ בָּהּ רַבְנָן, מִלְתָּא דְלָא שִׁכְיִית - לֹא גְזָרוּ בָּהּ רַבְנָן. וְלִרְיִשׁ לְקִישׁ דְּאָמְרִי: מַשְׁכִּיחַ מִפּוֹרְשֵׁת מִן הַתְּוֹרָה, הֵנִיחָא אֵי סָבַר לֶהּ פֶּרֶב שֶׁשֶׁת דְּאָמְרִי: פִּירוֹת עֲבָדִי חֲלִיפִין - מִתְרַיֵן פֶּרֶב שֶׁשֶׁת, אֱלָא אֵי סָבַר לֶהּ פֶּרֶב נְחֵמַן דְּאָמְרִי: פִּירוֹת לֹא עֲבָדִי חֲלִיפִין, וְקַמִּיבֵּעַ לֹא לִיָּה. מַשְׁנַה רֵשׁוֹת הַגְּבוּהַ בְּכֶסֶף, וְרֵשׁוֹת הַחַדְיוֹט בַּחֲזָקָה. אֲמִירְתּוֹ לְגְבוּהַ בְּמִסְרִיתוֹ לַחֲדוּט. נִמְרָא תְנוּ רַבְנָן: פִּיצֵד רֵשׁוֹת הַגְּבוּהַ בְּכֶסֶף? גִּזְרֵן שִׁתָּנִי מְעוֹת בְּהַמָּה, אֶפִּילוֹ בְּהַמָּה בְּסוּף הָעוֹלָם - קֵנָה. וּבְהַדְיוֹט לֹא קֵנָה עַד שְׂמִינְשׁוּךְ. פִּיצֵד אֲמִירְתּוֹ לְגְבוּהַ בְּמִסְרִיתוֹ לַחֲדוּט? הֲאֹמְרִי "שׂוֹר זֶה עוֹלָה" "בֵּית זֶה הַקִּדְשִׁי", אֶפִּילוֹ בְּסוּף הָעוֹלָם - קֵנָה, בְּהַדְיוֹט לֹא קֵנָה עַד**

ולא שנא לא שכחא מדשכיחא. הניחא אי סבר לה ברב ששת — דשאר מטלטלין שאנין כלי געשעי חליפין — מוקל למיתניחין כרב ששת: כל הנישום, כדאוקימנא, דחא אתא לאשמועינן. אלא אי סבר לה רב נחמן — דאמר: רב דוקא. דהוא כלי. ומפכע לא קני — לריש לקיש מדאורייתא. דנמנא: יש דמיס שהם בחליפין — לאוקימא דאדאורייתא במלתא דלא שכח, דאוקימנא רב נחמן. הכי מתריך לה למיתניחין. בין ברסליקו אדעתין מעיקרא בין למאי דאוקימנא? יש משנין סוגיא של שמועה זו בשיטה אחרת. ואמרי פלוגתא דרב נחמן ורב ששת בפירי דוקא, דלמאי דאוקימנא השתא מחרקאן כרב נחמן שפיר. בטר מאי דסליק אדעתא מעיקרא. דלמאי דאוקימנא השתא מחרקאן כרב נחמן שפיר. דמודה הוא בשאר מטלטלין. ולא מילתא היא. דטעמא דרב נחמן מפרש ב"חזו"ב (מזא.) דאמר קרא "געל", "על" — אין, מדיי אחרניא — לא. ותעמא דרב ששת מליקיס כל סוגיא דרב נחמן גופיהו — משום דתעמא דרב נחמן מפרש ב"חזו"ב. וצורתא עבידא דבטלה. שהמלכות פוסלתא ואינה כלום. **משנה** רשות הגבוה בכסף — בגמרא מפרש דמעות הקדש קנות. בחוקה — משיכה. אמירתי לגבוה בו' — מפרש בגמרא. **נמרא** בחמהם — קרבן צבור.

עד
משכו
מבכו

עד שימפוך - בשור. ויחויק - בבית. משכו - הדיוט, חפץ של הקדש, מיד הגובר במנה. ולא הספיק לפדותו - כלומר, לתת דמי לגובר. נותן מאתיים - דכי אייקר - ברשות הקדש אייקר, הואיל ולא נתן המעות. ולא יתא כח הדיוט כו' - שאם משכו מיד הדיוט ישלם כל מעותיו, ודקא במשכבו וברשותו הוא דול. פדאו - נתן את המעות. משנה

משכו במאתים ולא הספיק וכו' נתון מאתיים מאי שנעמו לא יתא כח הדיוט חמור מהקדש - ואם תאמר: תיפוק ליה משעם דאמירתו לגובה במסירתו להדיוט, וכיון דמשכו במאתים - אינו יכול לחזור בו ויש לומר: כיון דבשעתו פדק, כמו הכא, שלא היה סבור שישנה השער - לא היו במסירה להדיוט. וקשה: דאמר פרקי "יש נחלין" (בבא בתרא קלג,ב) גבי בנו של יוסף כן יעורר דאשכח מרגינאי, אמרה ליה דביניהו זיל מוכרה לגובר דהקדש, ולא שימאי את, דאמרת לגובה במסירה להדיוט, ושימאי את שומא מעותי הוא, אם יאמר לתת פחותה משויהו ויש לומר: בדבר שאין שמונו ידועה, כגון מרגינאי, גומר בדעתו אפילו תשוה יתור. שהרי כמו כן מסופק שמא שיה פחות. איש נמי יש לומר: דהתם כשקם אותה פחות משויהו מתכוין לוותר להקדש, אם כן שיך לומר אמירתו לגובה במסירתו להדיוט. אבל הכא - לא נתכוין לוותר כלל כמשכו במאתים, שכן היה שום באותה שעה, ולא שייך אמירתו לגובה במסירה להדיוט. אמר הדיוט לאו בני שפרעו קאי - וכיון דהדיוט אינו יכול לחזור בו בלא "מי שפרע" היבא דיהיב לו דמי - כמו כן הקדש לא יחזור בו. וקשה: דאמר פרק "הנזקין" (גיטין נב,א) דחמי חרי הן בהקדש, ולא מיקני אלא בכספיה, דקאי יתיב דמי לתימי אפירו וכו' אין לזקק יכול לחזור בו, אייקר - יתמי יכלו לחזור בהם, שלא כח הדיוט שייך במכר הקדש. ואמאי? והא בהדיוט נמי איכא כ"מי שפרעו" ויש לומר: דלא דמי, דהתם גבי יתמי מדאורייתא דינם כהדיוט, ואם כן אינם קונים בלא משכבו, שלא כח הדיוט שייך בהם לעשות בהקדש, שיהו קונים בכסף. הילכך במקום הפסדים של יתומים - אוקומנא אדינא, אף על גב דהדיוט קאי כ"מי שפרע", כדי שלא יחסר כל הדיוט מרובה משכבו, שלא כח לדידי הפסד על ידי תקנת חכמים, כי לולי התקנה - היו חוזרים בהם אפילו קבלו המעות, כיון שלא משך. אבל הקדש, מדאורייתא הוא דמקימי בכספא, אבל רבנן תקנו משיבא להדיוטין וקדש יתא כח הדיוט חמור מכל הקדש, וכיון דהדיוט אינו יכול לחזור בו אלא כן מקבל עליו "מי שפרע" - נוקמיה אדיניה בכסף, ולא יוכל הקדש לחזור בו כלל, כיון שקיבל הכסף.

עד שימפוך ויחויק. משכו במנה ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים - נותן מאתיים. מאי טעמא - "נותן הפסד וקם לוי". משכו במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה - נותן מאתיים, מאי טעמא - לא יתא כח הדיוט חמור מהקדש. פדאו במאתים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה - נותן מאתיים, מאי טעמא - "נותן הפסד וקם לוי". פדאו במנה ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים - מה שפדה פדיו. ואין נותן אלא מנה. אמאי? הכי נמי ניקא: לא יתא כח הדיוט חמור מהקדש! - אמר הדיוט לאו ב"מי שפרע" קאי? משנה כל מצות הבן על האב - אגשים תיבין ונשים פטורות, וכל מצות האב על הבן - אהד אגשים ואהד נשים תיבין. וכל מצות עשה שהזמן גרמא - אגשים תיבין ונשים פטורות, וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא - אהד האגשים ואהד הנשים תיבין. וכל מצות לא תעשה, בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא - אהד האגשים ואהד הנשים תיבין, חוץ מ"בל תקרן" ו"בל תשחית" ו"בל תמא למתיים". גמרא מאי "כל מצות הבן על האב"? אולימא כל מצות המתייב ברא למעבד לאכא נשים פטורות - והתניא: איש" - אין לי אלא איש, אישה כנען? בששהו אמר "איש אמו ואביו תיראו" - הרי כאן שנים. אמר רב יהודה: הכי קאמר: כל מצות הבן המופלות על האב לעשות לבנו - אגשים תיבין, ונשים פטורות. הנינא להא, דתנו רבנן: האב תיבב בגנזו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשואו אשה, וללמדו אומנות. ויש

כל מצות האב כו' - בגמרא מפרש לכולה מנותיק. שהזמן גרמא - שהזמן גורם לה שתבא. חוץ מבל תקרן - פאת הראש. ובל תשחית - אפס וקן. ובל תמא - דכתיבי: גמרא או נימא דמתייב ברא למעבד לאבא - והכי משמע: כל מצות שהבן מצווה על אביו - נשים פטורות? בתמייה. איש אמו ואביו תיראו - הרי כאן שנים - כלשון הוי אומר. והפסולת (עליו) על האב - כגון הך דמפרש בברייתא: ללמדו תורה, ולמולו, ולפדותו בחמשה סלעים אם בכור הוא, ולהשואו אשה. וכולה ליף ואויל מפראי: אף לחשיבו בנה - שגא פירש בספניה ותטבע, ויחסב את אן יודע לשת. ליפנות סלקא דעתך - והלא ישב ולא למדו כלכוסו כבילו מלמדו ליפנות - וכיון דאין לו אומנות, וחסר לתמו - ילך בפרשת דרכים וילטסם ויחסר הבריות. כאשר צוה אותו - ולא את שרה. מתייב יהו - כשיגרל. אשבתן מיד - אברכם נאמר. כן. אינו אלא לשון ירוח - שיהא מזהיר אותו רבו, ונזהר מן, ונזהר להורות. תפדה תפדה כו' - כלומר קרי ביה תפדה. ואיהו מגיל דלא מסיקא - איהו, אמו מנין שאינה מצווה לפדות את בנה? דכיון דמעות אשה שלא הזמן גרמא הוא - בעי קרא למעוטה. לפדות את עצמו - כשהוא בכור, ולא פדאו אביו. ואיהו מגיל דלא מתייבב - נהי דאביה אינו מצווה לפדותה, דכתיב "בכור בניך", אימא איהו תפדה נפשא למשתגל. דהא קרינן ביה תפדה, אלמא מצוה אברא נמי רמיא. ודך מצות עשה שאין הזמן גרמא היא כל שאחריה כו' - האב. הוא לפדות - שלא פדאו אביו.

כל

אומרים: אף להשימו בפנים. רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אופנות - מלמדו ליסבות. ליסבות סלקא דעתך? אלא: כפאילו מלמדו ליסבות. "למולו" מגלן? דכתיב: "וימול אברהם את יצחק בנו". והיכא דלא מלהיה אביה - מיחייב בי דינא דלממהליה, נפשיה, דכתיב "המול לכם כל זכר", והיכא דלא מלהיה פי דינא - והיכא דלא מלהיה אביה - מיחייב בי דינא דלממהליה, נפשיה, דכתיב "באשר צוה אתו אלהים", אותו - ולא אותה. אשבחן מיד, להורות מגלן? תנא דבי רבי ישמעאל: כל מקום שנאמר "צו" - אינו אלא ירוח, מיד ולדורות. ירוח - דכתיב "וצו את יהושע ותזקרו ואמצוהו", מיד ולדורות - דכתיב "מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם", לפדותו". מגלן? דכתיב "כל בכור בגיף תפדה", והיכא דלא פקיהו אביה - מיחייב איהו למפקיהו, דכתיב "פדה תפדה", ואיהו מגלן דלא מפקדה - דכתיב "תפדה" תפדה, כל שמצווה לפדות את עצמו - מצווה לפדות את אחרים, וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו - אינו מצווה לפדות אחרים. ואיהו מגלן דלא מיחייבא למיפק נפשה - דכתיב - "תפדה" תפדה, כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו, וכל שאין אחרים מצווים לפדותו - אין מצווה לפדות את עצמו. ומגן שאין אחרים מצווים לפדותה - דאמר קרא "כל בכור בגיף תפדה". בגיף ולא בגותיך. תנו רבנן: הוא לפדות וכו' לפדות - הוא קודם לבנו. רבי יהודה אומר: בנו קודמו, שזה - מצווה על אביו. וזה - מצות בנו עליו. אמר רבי יוחנן: הפל מודין כל

אותו ולא אותה - ואם תאמר: למה לי קרא? תיפוק ליה ממצות עשה שחזק גרמא הוא - שנימול במיניו ללידתו, ונשתחט פטורות ויש לומר: כיון דבשעתו השמיני והלאה אין על הפסד - לאו זמן גרמא הוא. ואם תאמר: אבתי מצוה עשה שהזמן גרמא הוא - דאין מליך אלא ביום, כדאייתא בפרק "הערל" (יבמות עב,א) ויש לומר: דבתיא כמאן דאמר היום תפדה שלא ביום, נהוה בין ביום בין בלילה. ואיהו מגלן כל דלא מיחייבא למיפק נפשה דכתיב "תפדה" תפדה" - והא תאמר: תיפוק ליה משום דכתיב "כל בכור בניך תפדה" תפדה, כיון ולא בתרין? ויש לומר: דסלקא דעתך. בכור בניך - אב חייב לפדות ולא נקבה, אבל הנקבה פדה עצמה. להכי אציטרך

ואויל כהן וטרף להו משעבדי. כלומר בניו חרי פרוק ליה לבריה שאם היה פודה עצמו
בניו חרי לא היה פודה בנו ממשעבדי דמיירי שנשתעבדו קודם שנולד הבן ולכן
מקדים פרוק בנו ואין כאן אונאה ללקוחות דמצות בנו עליו יותר ממצות גופו כפי"ה וק'
דאדרבה שר אונאה לפרוץ מצותו בנו עדיף ויאמרו פדה את עצמך בתחלה ואם יאמר
אפרה את עצמי ממשעבדי יאמרו אין נפרעין
מנכנסים משעבדים מבוקם בני חרי ואפי' פדה
בנו לבד מבני חרי יאמרו לה תתנו לך ממוקם
וכמו כן ממונו אותם ומש בני חורין ולכך פירש
ר"י דמיירי כגון דאיכא חמש משעבדי' מיצחק
שעשאן אפתיקין לבתו בעיבור יעקב בנו ואח"כ
מכרה ושוב גדל יעקב ויהי לו בן ועמד חרי
ובנו לפדות ואין כלום מאלה א"י שלעים ממנו ליה
ור' יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה
בשטר ומי דהוה לו אפ"פאקטא בשטר לבתו קודם
ולכך גובה מהן אצ"פ שיש בני חרי יעקב עלמי
שמצותו של בני כנסי אביי יותר מבני כנסי עצמי
דחוב האב על נכסי האב ולא על נכסי הבן
ואינם יכולים לומר תתנו לך ממוקם מבני יעקב
שאין עליו משמע חוב של אביי ומנכסי אין לו
כלום כן ששלעם חובן דקתני שיש גוהי בבב
אביי: **הא** לן חז' ליה. פי' פקדנטה בני בבב
היו הולכין וגורסין משניות התנאים בא"י ומתוך
שלומדים חוץ למקומם אין צרכי הבית מוטל
עליהם נשאו אשה תורה ליה כדיררו אח"כ
לומר תורה הא ליה לבני א"י הלומדים במקומם
אם נושא אשה יהו כל צרכי הבית מוטלין עליו
ורבטלוהו וקשה לר"ת דמשמע דקאמר שמואל
דנשא אשה תחלה כדי להיות בלא הדרור ומיך
לה למילתיה בבני בבב א"כ אכתי איכא הדרור
כיון שהולכים ללמוד חוץ למקומן ועוד קשה
אחר שנשא אחרי' יאמר חוץ למקומן ללמוד
והלא דהוה עריך לחזור רבא מונטא אשתו ואלך
ובפי' גיטין (דף 1) אשכחן עמי' דרבי אבתי
בני אדם הבאים משם לכאן הם מקיימין בעצמן
ויהנו את הילך כוונת ואת הילדה מכרז בין
פירוש שצריכין בניו ובנותיו להתמשכן בעבור
מונותיהן משמע שאין עושים יפה שהולכים
ללמוד חוץ למקומן על כן נראה לר"ת איפכא
ד' יוחנן דאמר ריחים בצוארו ורשקו בתורה
לבני בבב דבר שאינו יכול להניח אשתו ואלך
וילמוד תורה ועוד שהם עשירים ושמנואל אומר
נשא אשה תחלה לבני א"י אמר שיכולים
ללמוד במקומם וגם הם עשירים וטוב לו שישא
אשה וילמוד תורה בטהרה ומיהו פעמים שגם
בני א"י היו יוצאים חוץ למקומם לבבול ללמוד
תורה אלא רובם היו לומדים במקומם ואין תימה
אם שמואל שהיה ממנו בכל גמורה לבני א"י
שהיו לפניו תלמידים מבני א"י שהיה מדבר
להם ו' יוחנן אע"פ שהיה מא"י היה מדרב
לתלמידים שלפניו מבבל וכן מציעו בפ"ק דשבת
(דף טו) גבי מאימתי התחלת אכילה רב אמר
משטול

כל היכא דלית ליה נכסי אלא ה' סלעים: ככתובה בשטר דמיא. ובפדין עצמו היה
מחויב קודם ששיעבדו קרקעותיו וטרופו את הלקוחות הילכך בחמש בני חרי דאיכא פרוק
לבריה דאין זה אונאה שהרי מצות בנו עליו יותר ממצותו ואויל כהן וטרף. לקוחות על
פריון עצמו: לאו ככתובה בשטר דמי. ואינו גובה משעבדים: דבתבי לומדים. קרא
אחרינא הוא ולמדתם אותם ושמתם לעשותם
(דברים ה) דלא מיחיבה. ללמד את בנה דבתבי
ללמדתם את בניכם קרי ביה ולמדתם
לאקשיננהו דלא מפקדא ללמוד: אחרינא. האב
אם היה בנו זריו. והאב רואה שיעליו ממנו ואין
לו סיפוק נכסים שילמדו שניהם ללמוד בנו הוא
יטריח אתר מונותו וסיפוקיה: בי רבנן. בהמדי
דחוק כן ויישבו הוה: לא ליתבי ליה אינש
אוישפיוא. לרב אחא ועל כרחו ילין בבית
המרדש ומתוך חסדיותו יעשה לו נס הדרור כן
המויק: בת. לן: אידימי ליה. מוזיק: כתיבנא דשבע
רישיה. שהיו לו שבע גולגולות: כל בריעה
דכרע. רב אחא מתפלל על אותו מוזיק נתר חד
רישא: כתיבין. סבתם אותה: הא לן חז' ליה.
בני בבב יהו הולכין וגורסין משניות התנאים
בא"י ומתוך שלומדים חוץ למקומם אין צרכי
הבית מוטלים עליו נשאו אשה דהוה בלא
הדרור ואח"כ הולך ולומד תורה: ליה. לבני א"י
הלומדים במקומם אם נושא אשה יהו צרכי
הבית מוטלין עליו ורבטלוהו חזייה. רב הונא
לרב המנוא: דלא פריס סודר. כדרך הנשואין
שהיו גרילין לכסות ראשן.
הה

מגן דלא מיחיבא דכתבי ולמדתם ולמדתם כל שמצוה ללמוד מצוה ללמד וכל שאינו
מצוה ללמוד אינו מצוה ללמד ואיחיו מגן דלא מיחיבא למילף נפשה דכתבי ולמדתם
ולמדתם כל שאחרים מצווין ללמוד מצוה ללמוד את עצמו וכל שאין אחרים מצווין ללמוד
אין מצוה ללמוד את עצמו ומינו שאין אחרים מצווין ללמדה דאמר קרא ולמדתם אותם את
בניכם ולא בנותיכם תנו רבנן: הוא ללמוד ובנו ללמוד - הוא קודם לבנו, רבי יהודה אומר:
אם בנו זריו וממולח ותלמידו מתקיים בידו - בנו קודמו. פי' הא דרב יעקב גרייה דרב
אחא בר יעקב, שדריה אביה לקמיה דאביו. פי' אתא. חזייה דלא הוה מיחדין שמעמיה.
אמר ליה: אגא עדיפא מינד, טוב את, דאיזיל אגא. שמע אביו דקא הוה אתי. הוה ההוא
מויק פי רבנן דאביו, דכי הוה עיילי בתרין אפילו מימא הוה מיתוקי. אמר להו: לא ליתבי
ליה אינש אושפיוא, אפשר דמתרחיש ניסא. על, בת בההוא פי רבנן, אידימי ליה פתנינא
דשבעה רישוותיה, כל פריעה דכרע נתר חד רישיה. אמר להו למחר: אי לא איתרחיש
ניסא ספיתין. תנו רבנן: ללמוד תורה ולישא אשה - ילמוד תורה, ואחר כך ישא אשה.
ואם אי אפשר, כל בלא אשה - ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר
שמואל: הלכה, נושא אשה ואחר כך ילמוד תורה. רבי יוחנן אמר: צוארו ועסוק
בתורה? ולא פליגי: הא - לן, והא - ליה. משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנוא
דאדם גדול הוא. אמר ליה: כשביא לידך הביאיו לירי. פי' אתא חזייה דלא פריס סודרא. -
אמר ליה: מאי מעמא לא פריסת סודרא? אמר ליה דלא נסיבנא. והדרינהו לאפיה מיניה,
אמר ליה: חזי דלא חזית להו לאפי עד דנסבת. רב הונא למעמיה, דאמר: בן עשרים שנה
ולא נשא אשה - כל ימיו בעבירה. - בעבירה סלקא דעתך?! אלא אימא: כל ימיו בהרהור

עבירה. אמר רבא, וכן תנא דבי רבי ישמעאל: עד עשרים שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומצפה לאדם מתי ישא אשה, פיון שהגיע
עשרים ולא נשא - אומר: תיפח עצמותיו. אמר רב חסדא: האי דעדיפנא מחבראי - דנסיבנא בשיחסי. ואי הוה נסיבנא בארביסר

מיטשול ידיו, ורבי חנינא אמר: משיתיר גוררו. ומפרש תתם: האן לו ווא להו. ועל כרחיך רבי חנינא, אף על גב שיהיה מאריך ישראל היה מודבר לתלמידיו שלפניו מבבל, כדאמרנן תתם: הני חברין בבבלא, כיון דשרו תמנייהו - לא מטרוי להו. משמע דבני בבל היו גרילין בהתרת חגורה. ומזהו, קשה מזהא דאמר בפרק "ביצד מברכין" (ברכות מג, א) דקאמר רב חסדא: על

הנה אמינא לשמן גירא בעיניך. אמר ליה רבא לרבי נתן בר אמי: אפידך על צוארי דברך, משיחסר ועד עשרים ותרתין. ואמרי לה מתמני סרי עד עשרים וארבעה. כתנאי: "הנה לעשר על פי דרבנן", רבי יהודה ורבי תנחומי; חד אמר: משיחסר ועד עשרים ותרתין, וחד אמר: מתמני סרי ועד עשרים וארבעה. עד היכן תיבי אדם ללמד את בנו תורה? אמר רב יהודה אמר שמואל: כגון וכולון בן דן, שלמדו אבי אביו מקרא ומשנה ותלמוד הלכות ואגדות. מיתבי: למדו מקרא - אין מלמדו משנה. ואמר רבא: מקרא - זו תורה! - כגון וכולון בן דן, ולא כגון וכולון בן דן - שלמדו אבי אביו, ולא כגון וכולון בן דן - דאילו התם מקרא משנה ותלמוד הלכות ואגדות, ואילו הכא - מקרא לבד. - ואבי אביו מי מיתבי? והתניא: "למדתם אתם את בניכם" - ולא בני בניכם, ומה אני מקיים "והודעתם לבניך ולבני בניך" - לומר קדי: שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבני בנו עד סוף כל הדורות! - הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: "למדתם אתם את בניכם", אין לי אלא בניכם, בני בניכם מניין - תלמוד לומר "והודעתם לבניך ולבני בניך". אם כן מה תלמוד לומר "בניכם" בניכם ולא בגויתיכם. אמר רבי יהושע בן לוי: כל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, שנאמר "והודעתם לבניך ולבני בניך" וסמך ליה "וזה אשר עמדת לפני ה'

הוא אמינא ליה לשמן גירא בעיניך - כלומר: הייתי מתגרר בו. ושכן הוא יצר הרע, ולא אירא שיתאיני. ארדיך על צוארי דברך - בעוד דרך תקיפה על בנך, קודם שיגידל ולא יקבל תוכחתך. והיארו אשה. משיחסר - שכן הגיע זמן לכנוס, ויותר מעשרין ותרתין אל תאחרוהו. לשון אחר: ארדיך על צוארי דברך - בשעה שעוד ירך תקיפה עליו היו

והיר ללמדו תוכחות. ואיהו זמנו - משיחסר ועד עשרים ותרתין. בעיז משיחסר אין בו דעת לקבל תוכחות כל כך, ואל תכביד סורקי ותוכחות. ויותר מעשרים ומתמני - פי ש' לחוש שלא יבעט. וזה עוקר. על פי דביו - דרך שכל ימיו היא מתגרה בו, תוך לו בעירותו. ואיווהו נערתו - רבי יהודה ורבי תנחומי כו'. וכולון בן דן - תלמיד שהיה במינים. אינו מלמד משנה - אין חובת בנו עליו אלא במקרא, מכאן ואילך - ילמד הוא לעצמו. תורה - ולא בניאים וכתובים. כגון וכולון בן דן שלמדו אבי אביו - ריע"ה ה"כ"ן - תלמיד שהיה במינים. אינו מלמד משנה - חייב ללמוד תורה בדורותיו - אמר רב יהודה: לבנו ולבן בנו. דשוי דיכנא ארשיה - סדן שאינו ראוי לעטיפת הראש, אלא כסוי בעלמא שם על ראשו, שלא לילך בגיטול גמא. ולא הספיק להתעטף בסודרו. מאי כולי האי - שמירת הצאת כל עטיפה השוגגת לה. לא מקיים אומצא - בלא מעט בגיטוליה היו גרילין לטעם כבוד. עד דפקיין לניקא ומופשיה - מהדר לו מה שקרא אתמול, ומלמדו עוד פסוק יורה. אלא ושלשתם - מדלא תביי "ושננים" - ששילשם. לוימ - ימי השבוע. לפיכך נקראו כו' - מילתא באפי נפשתיא. נגרא - סברות ועמי תתמיתין ושמתין. והרעם במה שסותרת זו את זו. נקראו ראשונים סופרים - כדכתבי (רבי יוחנן א, א) "ושפחות סופרים" ישיב עיביך. וי"ו נחון - כל הולך על גחון. לא זו משם - לא אפירש הכי. חרן מבט - ממנן ספר תורה. יהו מחודדין כפיך - חזור עליהם וברוך בעמקם. שאם ישאלך אדם לא תצטרך לנגמא, ולא שתוכל לומר מיד.

דגמרת בבל בלולא מבלום. נקראו סופרים - פירש בקונטרס כדכתיב "ושפחות סופרים ישיב עיביך". ובירושלמי (שקלים פרק ה) מפרש: שעשו כל התורה כולה ספרות. כגון: אבות מלאכות ארבעים אחר (שבת ע"ג), וארבעה אבות מניקין (בבא מצאא כ"ג), וכיוצא בהם. אל תגמנס ותאמר לו - והא דאמר בי"אלו מצאית" (בבא מצאעא ג"ג). דצורבא מרבנן משני בדבריההי מבסכתא, אומר רבינו תו: דהיינו אם שואלים אותו אם למדת מסכת זו - אל יתגאה לומר שלמדוהו, כלומר למדתי הרבה. אבל אם שואלים אותו דבר הלכה, או שצריך אבל ללמוד ומגמנס - צריך שידיו מחודדים בפיו, שלא ינגמנס בדבר. ולא ימד להא דאמר מו (מסכת דרך ארץ זוטא פ"ג) למד לשונך לומר "איני יודע" שמא תתבדה ותאחו - דהיינו במילי דעלמא. ואפילו דבריה תורה לא יאמר יודע אני דבר - לתפתא בו בכך, אלא מה שידע - יורה וילמוד לתלמידים.

אלקוד החרב". רבי תימא בר אבא אשפחיה לרבי יהושע בן לוי דשדי דיכנא ארשיה, וקא מקמי ליה לניקא לבי בנישחא. אמר ליה: מאי כולי האי? - אמר ליה: מי וזמר מאי דכתבי "והודעתם לבניך" וסמך ליה "וזה אשר עמדת לפני ה' אלקוד החרב"! מכאן ואילך רבי תימא בר אבא לא מקיים אומצא עד דמקרי לניקא ומופשיה. ורבה בר רב הונא לא מקיים אומצא עד דמיתיה לניקא לבית מדרשא. אמר רב ספרא משוש רבי יהושע בן נהניא: מאי דכתבי "ושננים לבניך" אל תקרי "ושננים" אלא "ושלשתיים"; לעולם ישלש אדם שנותיו: שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד. - מי יודע כמה חיי? - לא צריכא, לוימי. לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים: וא"ו ד"גחון" - חציין של אותיות של ספר תורה, "דרש דרש" חציין של תהלים, "והתגלח" של פסוקים. "בכרסמנה חזיר מעשר" ע"ו ד"יער" - חציין של תהלים. "והוא רחום וכפר עון" - חציין דפסוקים. געי רב יוסף: וא"ו ד"גחון", מהאי גיפא או מהאי גיפא? אמרו ליה גיטי ספר תורה ואימנינהו, מי לא אמר רבה בר רב אשי ספר תורה ונאמא? אמר להו: אינהו בקיאי בהסירות ויתרות, אשנן לא בקיאיני. געי רב יוסף: "והתגלח" מהאי גיפא או מהאי גיפא? אמר ליה אבי: פסוקי מזהא ליתו לימנינו! - בפסוקי גמי לא בקיאיני. דכי אתא רב אחא בר אדא אמר: במערבא פסקי ליה להא קרא לתלתא פסוקי "ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן". תנו רבנן: תמישתי ושמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הוו פסוקי ספר תורה, ותר עליו תהלים שמונה, חסר ממנו דברי תמישתי שמונה. תנו רבנן: "ושננים" - שהיו דברי תורה מחודדים כפיך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמנס ותאמר לו, אלא אמור לו מיד, שנאמר

אם

אמר

אמר להכמה אחותי את - שתהא בקי בה כאתוהך אסאורה לך. אי נמי, מסיפא דקרא 'ומודע לבינה תקרא' - שתהא ידוע לך. כתיבם ביד גבור - שנלחם בהם עם אויביו. כן בני הנעורים - תלמידיו של אדם הקרוין בניו, כמו שאמר יחזקיהו (דברי הימים ב, כט): 'בני עתה אל תשלו' ואומר 'זונה אנכי והילדים אשר נתן לך וגו' (ישעיה ח). אשרי מלא את אשפתו מהם - משום דרמיהו לחצים נטקו לשון מילוי אשפה. את אויבים בשער - סיפא ד'אשרי הגבר' הוא. נעשו אויבים - מתוך שמקשיים לו, ואין זה מקבל דברי זה. ואתה הבן בכופם - הכי דריש לה: 'ספר מלחמות' - מלחמה שעל ידי ספר - האלה יש בסופה. ושפתא את דברי אלה הם גם - שלם, שאינו חסר שום הצלחה. מה שנתאמר, כל מה שדעתך נורח

דימנה, ואפילו רבש וכל מיני מתיקה שקשיים למכה. נטי - מצחוס, 'טרופיליוש בעלע. אם תביב - לךח טוב. שאת - תתנשת על יצרך. משאי ומתני - שי יצר הרע באדם, להחטיאו. ואם אתה רוצה - עוסק בתורה, ואתה מושל בו. כל היום - קרא יתירא הוא, ללמדנו שכל עשות היום רעות מתחדשת. פנול זה - יצר הרע מתגרר רבי. תפוצין - שהתורה כאש מנשלה. המפעעע את הברזל. אלא בתו בידי היא - בתמיהה כלום יכול להרגיל לה אנשים להשיאה דאמר קרא 'זאת בנותיכם תבן לאנשיים? ראה חיים - אומנת שתחיה בו, עם אשה, מקיש אומנת לאשה. אם אשה - האמור כאן אשה ממש היא. כשם שמצונו שתיב אדם להשיאי אשה - כך חייב בו. מאי בינייהו - מאי קא מוסיף רבי יתירה. יעקבא - אכלמו חסוריה. לתנא קמא הרי למדו חיים, לרבי יהודה דאיתי לטעמא - אומנת דקא. דכמה פעמים שאין לו במה לעשות חסוריה, ועומד ומלססם. דמייביב אבא לוינבט לברא - כגון למולו ולפרותה.

והכי משמע מתניתין: כל מצות שהיא מצווה על מעשה הבן. המופלגת על הבן - כגון כיבוד ומורא. סיפא - יכול, שאין מוחה בידו. רשות אחריה - בעלה. נתגרסה, מבעלה. הרי היא כאחיה במצות כיבוד. ודאי כהבאה אי אפשר - להקיש, שאין הכאה כלפי מעלה. וכן ביהן - שישוקו לכיבוד ומורא על הבן, שהרי אף זו שותפין למעלה. בתגרסה, מבעלה. הרי היא בברייתא במסכת נדה: איש מזרע לזבח שבו, אשה מורעת אודם שבו. והקדוש ברוך הוא נופח בו נשמה - מראה עין ושמיעת און ודבור.

משרלתו

בין בחרין בין בצונן, ואין אתה מתירא. ואם אתה מעבירה - הרי היא מעלה גומי. פד הקדוש ברוך הוא אומר להם לישאל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכלין. ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו, ששנאמר 'הלוא אם תביב שאנת', ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו, ששנאמר 'לפתח חמאת רביך', ולא עוד אלא שפל משאו ומתנו בך, ששנאמר 'ואליך תשוקתו'. ואם אתה רוצה - אתה מושל בו ששנאמר 'ואתה תמשל בו'. תנו רבנן: קשה יצר הרע, שאפילו יוצרו קראו רע, ששנאמר 'כי יצר הרע האדם רע מגעריו'. אמר רב יצחק: יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום. ששנאמר 'רק רע כל היום'. ואמר רבי שמעון בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המתו, ששנאמר 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו', ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו - אין יכול לו, ששנאמר 'אלהים לא יעוקבו בידו'. תנא דבי רבי ישמעאל: בני, אם פגע בך מגוול זה - משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא - נימות, ואם ברזל הוא - מתפוצץ, ששנאמר 'הלוא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפצץ סלע', אם אבן הוא - נימות, ששנאמר 'היו כל צמא לכב למים' ואומר 'אבנים שחקו מים'. 'להשיאו אשה' מגלן? דכתיב 'קחו נשים והולידו בנים ויבנות וקחו ויבנותם נשים ואת בנותיהם תנו לאנשיכם'. בשלמא בנו - בידו, אלא בתו בידו היא? - הכי קאמר ר' הוה: ניתן לה מידי, ולבטיחה, וכבטיחה, כי היכי דקפצו עליה ואישי'. ללמדו אושנת? מגלן? אמר חזקיהו: דאמר קרא 'ראה חיים עם אשה אשר אהבתך', אם אשה כמש היא, כמש שהיב להשיאו אשה - כך חייב ללמדו אושנת. אם תורה היא, כמש שהיב ללמדו תורה - כך חייב ללמדו אושנת. ויש אומרים אף להשיבו בנה? מאי טעמא - חיותיה הוא. 'רבי יהודה אומר 'כל שאינו מלמד אושנת מלמדו ללמוד? דעתך?! אלא כפאלו מלמדו ללמוד? מאי בינייהו? - מאי בינייהו? - איפא בינייהו דאנמר היה עוסקא. 'כל מצות האב על הבן וכו' מאי כל מצות האב על הבן? אוילימא כל מצותא דמיתביב אבא למיעבד לבריה נשים תיבות - ונתתיא: האב תיב בבנו למולו ולפרותו, אבוי - אין, אמו - לא! - אמר רב יהודה: הכי קאמר: כל מצות האב המופלגת על הבן לעשות לאבוי - אחר אנשים ואחד נשים תיבוי. הנינא להא, דתנו רבנן: 'איש' אין לי אלא איש, אשה כנזין? פשהו אומר 'תיראני' - הרי פאן נשים. אם פן מה תלמוד לומר 'איש' - איש סיפק בידו לעשות, אשה - אין סיפק בידה לעשות, מפני שרשות אחרים עליה. אמר רב אידי בר אבין אמר רב: נתגרשה - שניהם שוים. תנו רבנן: נאמר 'כפד את אבדי ואת אמדי' ונאמר 'כפד את ה' מהונד' - השוה הפתוב כפדו אב ואם לכבוד המקום. נאמר 'איש אמו ואביו תיראו' ונאמר 'את ה' אללהיך תירא ואתו תעבד' - השוה הפתוב מוראת אב ואם למוראת המקום. נאמר 'מקלל אביו ואמו מות יומת' ונאמר 'איש איש פי יקלל אללהו ונשא חטאו' - השוה הפתוב ברבת אב ואם לברכת המקום. אבל בהפאה ודאי אי אפשר. וכן ברין - שישלשתן שותפין בו. תנו רבנן: שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו ואמו. מוין שאדם מכבד את אביו ואת אמו - אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליהם כאילו דרתו ביניהם, וכברוני. תנא, רבי אומר: גלוי ודועו לפני מו שאמר ורהו העולם שבו מכבד את אמו ויתר מאביו, מפני שבשרתו

משדלתו - מפתח אותו. בדמורגמינן "זככי יפתח" (שמות כב) = אירי שדלו. והארץ היום גרלי - והעובר בסתר אומר: אין במקום כאן, לפיכך הוא נסתר, לומר: אין יודעי. ומנצא כדחוק גרליו ומקצרו, לומר: אין כאן. פלא כל הארץ - משמע: משתרבב ויורד למטה. וחוקק קומתו נראה לדחוק. אמר לו כך רבי יהושע השיב לו כדרך שהשיב לו רבי אליעזר.

[שייך לרף ללב] כבר את ה' מהוקך - בירושלמי דרש: "מהוקך" כמו מחוקך. משמע שהקפיד קידוש ברוך הוא על כיבוד דאם יותר מבבודה. שכבדוהו הוא אומר "כבר את ה' מהוקך" - הדיני מהוקך, משמע ממה שחנן, כלומר: אם יש לו מנוח - חיוב, ואם לאו - פטור. וכבידו בא רגלי נאמר "כבר את אביך ואת אמוך, דמשמע: בין שיש לו מנוח ובין שאין לו. והביא נולתי ליה - חיוב לומר על הפתחים לזון את אביו את אמו. כל העובר בעירה בסתר כאילו דחוק וחת רגלי כעלה - הדיני דמוצי כייף לצידיה, וכדמוכח פרק וצריך להיות שני קמא דחיגיה (טו, טז).

1 והדיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו - בירושלמי יש: שהיו רגליו על הפתוחות על התיבה, ולכן לא שיהיה. גדול המצוה ועושה - היא רגליה הדיני טעמא דמי שבערה ועושה ערף - כל שדואג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאינו מצווה - לדכומכח פרק "מי שמחוי" (בבבית כו).

2 דלא מפקידנא ועבדינא - מכאן מדקדק רבינו חס דנשימיה מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, אף על גב דתפטרות לגמרי, דאפילו מדרבנן לא מיחייבי. כדמוכח פרק "מי שמחוי" (בבבית כו).

3 מכל מקום יכולת הן לברך, ואין כאן משום "לא תשא את שמו לשוא" (שמות כ) משום מברכות ברכה שאינה זכירה. דאי לאו הכי - היכי שמח רב וחסף וזילא ומפסיד כל הברכות כולן. ובאת אמו וקרעתו - יש במדרש שהיתה מטורפת מדיעת.

4 יש מאכיל לאביו פסיוני - פירוש: עוף השבוי. והיינו מין שליו שיש פסיוני. ומודרו מן העולם - פירוש: שנענש עליו. שמראה לו צר עין על סעדתו. ולשי מהטונו בריחים, שהיא מלאכה קשה, ומביא וליח העולם הבא - שמכבדו בדברים טובים ונתינים. והולך בירושלמי

5 פרק ראשון) גריסין מעשה בשניהם; מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני, פעם אחת אמר לו: סבא, מאי איכפת לך עד תרחוק וכלב, כלומר: מלאכה אכזרית, כעין כשיש לך מדרשין ואוכלים. אם כן הראהו שקשה עליו. ושוב מעשה באחד שהיה טוחן בריחים, ואב זקן היה לו, ואתא ציווי לטוחני.

6 פירוש: מצות המלך בשביל אביו, לבא לעבודת המלך. אמר לו בנה טחוק, ואני אלך תחתך לעבודת המלך שאין לה קצבה, אם לבויתך - טב לך, ואם למלך - טב לך.

7 פירוש: כפירה אמת. חזרו והודו למאמרות הראשונות. רקא ניכר שראש דברך אמת. בעו מיניה מרב עולאי: עד היכן פיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. פעם אחת בקשו חכמים פרקמינא ביששים ריבוא שקר, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו, ולא ציערו.

8 אמר רב יהודה אמר שמואל: שאלו את רבי אליעזר: עד היכן פיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד ביששים ריבוא שקר, והוא שקרו, שגולגלה לו פרה אדמה בעדרו. נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם: יודע אני בקבש מאי בקבש? שבעולם אתם נוהגין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפקסתי בשביל כבוד אבא. ואמר רבי הנינא: ומה מי שאינו מצווה ועושה כך - מצווה ועושה על אחת כפמה וכפמה. דאמר רבי הנינא: גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. אמר רב יוסף: מריש הוה אמינא: מאן דהוה אמר לי הלכה פרבי יהודה דאמר: סוקא פטור מן המצוות - עבדינא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקדינא והא עבדינא. השתא דשמעיתא להא דאמר רבי הנינא: גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה - אדרבה, מאן דאמר לי דאין הלכה פרבי יהודה - עבדינא יומא טבא לרבנן. פי אתא רב דימי אמר: פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי, ובאתה אמו וקרעתו ממנו, ופקחה לו על ראשו, ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

9 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

10 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

11 שמשדלתו בדרבנים - לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא פיבוד אב לכיבוד אם. וגלוי יודיע לפני מי שאמרו יהיה העולם שהנן מתיירא מאביו יותר מאמו, מפני שמלמדו תורה - לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא מורה האם למורה האב. תני תנא קמיה

12 דרב נחמן: במונן שארם מעצר את אביו ואת אמו אמר הקדוש ברוך הוא: יפה עשיתו שלא דרתי בניניהם, שאמלמי דרתי בניניהם - ציערוני. אמר רבי יצחק: כל העובר עבירה בסתר - כאילו דוחק רגלו שכניה, שנאמר "בה אמר ה' השמים פסאי והארץ הדם רגלי". אמר רבי יהושע בן לוי: אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה, שנאמר "מלא כל הארץ כבודו". רב הונא בריה דרב יהושע לא מסגי ארבע אמות בגילוי הראש, אמר: שכניה למעלה מראשי. שאל בן אלמנה אחת את רבי אליעזר: אבא אומר "השקני מים" ואיפוא אומרת

13 "השקני מים", איזה מהם קודם? אמר ליה: הנח כבוד אמה ועשה כבוד אבך, שאמה ואמה תייבים בכבוד אבך. בא לפני רבי יהושע, אמר לו כך אמר לו: רבי, נתגרשה מהו? - אמר ליה: מבין ריבוי עניניך ניכר שבן אלמנה אמת, הטל להן מים בספל וקצקע להן פתרינגולין. דרש עולאי רבה אפיתחא דבי

14 נשיאה: מאי דכתבי "יודוך ה' כל מלכי ארץ פי שמענו אמרי פיך". מאמר פיך לא נאמר אלא "אמרי פיך", בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "אנכי" ולא יהיה לך" אמרו אומות העולם: לכבוד עצמו הוא

15 חזרו והודו למאמרות הראשונות. רקא ניכר שראש דברך אמת. בעו מיניה מרב עולאי: עד היכן פיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. פעם אחת בקשו חכמים פרקמינא ביששים ריבוא שקר, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו, ולא ציערו.

16 אמר רב יהודה אמר שמואל: שאלו את רבי אליעזר: עד היכן פיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד ביששים ריבוא שקר, והוא שקרו, שגולגלה לו פרה אדמה בעדרו. נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם: יודע אני בקבש מאי בקבש? שבעולם אתם נוהגין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפקסתי בשביל כבוד אבא. ואמר רבי הנינא: ומה מי שאינו מצווה ועושה כך - מצווה ועושה על אחת כפמה וכפמה. דאמר רבי הנינא: גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. אמר רב יוסף: מריש הוה אמינא: מאן דהוה אמר לי הלכה פרבי יהודה דאמר: סוקא פטור מן המצוות - עבדינא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקדינא והא עבדינא. השתא דשמעיתא להא דאמר רבי הנינא: גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה - אדרבה, מאן דאמר לי דאין הלכה פרבי יהודה - עבדינא יומא טבא לרבנן. פי אתא רב דימי אמר: פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי, ובאתה אמו וקרעתו ממנו, ופקחה לו על ראשו, ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

17 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

18 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

19 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

20 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

21 תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה. תני אבימי בריה דרבי אבהו: יש מאכיל לאביו פסיוני ומודרו מן העולם, ויש ממחינו בריחים ורקרה לו כפניו, ולא הלכיקיה.

איסתייעא

מילתא - בעודו גחן לפניו, שהבין ודרש "מזמור לאסף אליהם באו גוים בבחלתך" שלא היה מבין בו מקודם לכן, ודרשו. ויש מפרשים: שמקרא זה לבד דרש: "מזמור לאסף" - קינה לאסף מיבעיה ליה! ודרש שאמר אסף שירה על שכילה הקדוש ברוך הוא ומתנו על העיצים ועל האבנים שבביתו, ומתוך כך הויתר פליטה מישראל.

שאלמלא כך לא נשתיר משונאי ישראל שריד ופליט, וכן הוא אומר "כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון", כך פירש בקונטרס. איך ש במדרש אסף אמר שירה על שטבעו בארץ שטרה; שאין לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר תפל כדה לבאר, והיתה מנוצרת וכוכה, עד שכאחה שפתח המלך לשאוב ויבידו כלי של זהב, ותפל אותו כלי שם. התולדה היצאונה לשורה, ואמרה: עד כעשוי לא הייתי סבורה שיצויה שום אדם כדי שיהא של חרם מן הבאר, שאינו נחשב. וכעשוי מי שצויה אותו של זהב - יוציא כדי עמו. כך בני קריה שהיו כלועים, כשראו שטבעו בארץ שטרה שירה, אמרו: מיהו מי שיצויה השעים - יוציא גם אותנו. לכך אמר אסף מזמור, שהוא ממשפחת קרח.

רבי טרפן הואי ליה אמא - שי בירושלמי: פגע אחת אמיה דרבי טרפן אבדה פומיק דידה בחצירה, ויצאתה מנומטת לבקשו, ושם רבי טרפן ידו תחת רגליה על הקרקע שלא תטנף רגליה, והיתה הורסת על ידיה. ועוד יצאת בירושלמי דאמיה דרבי ישמעאל, כל שעתא ושעתא יהוה אתי רבי ישמעאל מבי מדרשא היתה הורצת את רגליה. היתה שותה את המים. כשמעו רבי ישמעאל שהיתה עושה כך - היה מסרב בדבר, עד שבאת לפני תבמים, והיתה קובלת על רבי ישמעאל בנה שלא היה מקיים מצות ריבוב, ונבחרו תבמים בדבר, ושאלו לרבי ישמעאל, וספר להם המעשה, ורוו לו שישמעאל לעשות רצונה, ובענין זה הוא כבוד. רב

ומביאי לחיי העולם הבא. אמר רבי אבהו: כגון אבימי ברי קנים מצות פיבור. חמשה בני סמכי הנה ליה לאבימי בחיי אבי, ובי הנה אתא רבי אבהו קרי אבבא, התיב ואזיל ופתח ליה, ואמר: איך איך עד דמטאי התם. וימא חד אמר ליה: אשקנין מיאי. דאדיתיי ליה נגמם, גחין קאי עליה עד דאיתער. איסתייעא מילתיה ודרש אבימי "מזמור לאסף". אמר ליה רב יעקב בר אבהו לאפיי: כגון אמא, דעד דאתניא מפי רב, אפא מדלי ליה פסא, ואפא מונה לא, היכי איצטירי? אמר ליה: מאפק - קביל, אפא מוכף לא תקבל, דיכון דבר תורה הוא - הלשה דעתיה. רבי מרפון הנה ליה התיא אפא, דכל אימת דתנת בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק ליה, וכל אימת דתנת נתיא - נחתת עלויה. אתא וקא משתבח בי מדרשא. אמרי ליה: עדין לא העתת לחצי פיבור. כלום ורקח ארנן? כפניך לים ולא הכלמתה? רב יוסף פי הנה שמע קל פרעא דאמיה אמר: איקום מקמי שכינה דאתיא. אמר רבי יוחנן: אשרי מי שלא חמאן. רבי יוחנן, פי עפרתו אמר - מת אביו, ידרתו - מתה אמו. וכן אפיי. איני? והאמר אפיי: אמרה לי אם! - ההיא מרבינתיה הואי. רב אסי הנה ליה התיא אפא וקניה, אמרה ליה: פניא תכשטיון, עבר לה. בעינא גברא, נייעין לך. פניא גברא דשפיר כותך, שבקך ואול לארעא דישראל. שמעו דקא אזלה אבתריה, אתא לקמיה רבי יוחנן,

אמר ליה: מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ? - אמר ליה: אסור. לקראת אפא מהו? - אמר ליה: איני יודע. אתרח פורתא, הדר אתא. אמר ליה: אסי, גתריצית לצאת - המקום יחודך לשלום. אתא לקמיה דרבי אלעזר, אמר ליה: חס ושלום, דלמא מירתח רתח? - אמר ליה: מאי אמר לך? - אמר ליה: המקום יחודך לשלום. - אמר ליה: ואם איתא דרתח - לא הוה מברך לך. אדחיה והכי שמע לארנא דקאתי. אמר: אי ידעי - לא נפקי. תנו רבנן: מברך בחייו ומברך במותו. בחייו פיצד? הושמע בדבר אביו למקום לא יאמר "שליחני בשביל עצמי" "מתרוגם בשביל עצמי" "פטרני בשביל עצמי", אלא פולחו "בשביל אבא במותו פיצד? הוה אומר דבר שמועה מפיו - לא יאמר "כך אמר אבא" אלא "כך אמר אבא אבא רבי". והני מילי - תוך שנים הרש, מפאן ואילך אומר "ורבנו לברכה לחיי העולם הבא". תנו רבנן: חכם משנה שם אביו ושם רבו, תורגמן אינו משנה לא שם אביו ולא שם רבו. - אבדה דמאן? אילימא אבדה דמתורגמן - אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא? - אלא אמר רבא: שם אביו של חכם ושם רבו של חכם. פי הא דמר בר רב אשי, פי הנה דריש בפירקא, איהו אמר: אבא מרי, ואמוריה אמר: הכי אמר רב אשי. תנו רבנן: איהו מורא ואיהו פיבור? מורא - לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מבריעו. פיבור - מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכוניס ומוציא. איבעיא להו:

משל
מורי". ואמרויה - כשזוא משמע לריבם בשם אמרו אומר "כך אמר רב אשי", ואינו אומר "כך אמר אביו ואדוניו של חכם", לא עומד במקומו - במוקם המיוחד לאביו לעמוד שם בסוד וקנים עם חבריו בעצה, ולא מבריעו - אם היה אביו וחכם אחר הלוקח בדבר הלכה - לא יאמר "נראים פלוגי".

ומביאי לעולם הבא - שמכבודו בדברו דברים טובים ונחומים, והמלאכה מטיל עליו בלשון רכה, מראה לו צורך העשה, שאין יכולין להתפרנס אלא ביגיעה זו. ובגמרת ירושלמי גרס מעשה בשניהם: מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיון, פגע אחת את רבו, וסמא מה מאכפת לך? טחון ואכול, ולם אלו עלט לו אביה. מאן לך כל אלה? אמר לו: סמא מה מאכפת לך? טחון ואכול, ולם אלו עלט לו אביו, והראוי שהשקה לו, ושוב מעשה באחד שהיה טחון בריחיים, והיה לו אב זקן ושלה המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך, אמר לו בנה חמא טחון ואני אלך לעבודת המלך שאין לה קצבה. חמא שני בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו - ואפילו הכי פי הנה קרי רבי אבהו אבבא, היה אבימי רץ ופותח לו, ואינו מניח לאחד מכביו לילך. אין אין - אפתח אפתח.

איסתייעא מילתא - בעודו גחן לפניו, שהבין במדרש מזמור אחד בספסר תהלים שלא היה מבין בו קודם לכן ולדרשו. ויש מפרשים שמקרא זה לבד דרש: "מזמור לאסף אליהם באו גוים בבחלתך" וגו' - קינה לאסף מיבעיה ליה! ודרש כך: שאמר אסף שירה על שכילה הקדוש ברוך הוא ומתנו בעיצים ואבנים שבביתו, ומתוך כך הויתר פליטה בישראל, ומכאן כך לא נשתיר משונאי ישראל שריד, ולכן אבן אומר "כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון" (איכה ז'). כגון אמא - שאני אהוב לבני ויקרי לאמי, ועושין לי זאת, מה אעשה לך כיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה - אם תקבל ממנו עובדה, אשרי מי שלא חמאן - שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך, והוא נעשה עליהם. מרבינתיה - אומנת. תגריצית לצאת - סבור היה שדעתו לחזור למקומו לבבול, ויחידך לשלום - עד עו מקומך.

אמר ליה - רבי אסי לרבי אלעזר: דלמא חס ושלום מרתח רתח עלי רבי יוחנן? הושמע בדבר אביו למקום - אם מכיר באבני המקום שמכבדו אביו לחלוק לו כבוד לרבי דברים שיאמר בשמו - אל יתלה הכבוד בעצמו, ואפילו יודע שיכבדו באביו, אלא יתלה הכבוד באביו. שליחני בשביל אבא - שהוא צריך לי, אבל אם אינו שמע למקום דבר אביו כדבר עצמו - אל יתלה באביו, שאינו לו אלא נגאי. היניי תפרת משכבו - עלי יבא כל עד הראוי לבא על נפשו. מרבי ואילך - כבר קבל מה שקבל. שאין משפט שרשי ישראל גינהם אלא שנים עשר חדש. חכם משנה שם אביו כו חכם הדורש דרשה ריבנים ולוחש לתורגמן, והוא משמיע - על שנה שם אביו ושם רבו. אם בא לומר דבר הלכה שאמר אביו או רבו - לוחש לתורגמן: כך אמר אבא מורי, כך אמר רבי מורי. אבל התורגמן - המשמע לריבם, אינו משנה, אלא מכבדו בשמו, ואומר: כך אמר פלוני, אבא רבאן - אין המתורגמן משנה. אי גימא אבדה תורגמן - אם לוחש לו חכם דבר הלכה בשם אביו של תורגמן להשמיע לריבם בשם אמרו, לא ישנה לומר "כך אמר אבא מורי" אלא קורא בשמו. אפן תורגמן לאו בר חיובא - לכבר את אביו הוא? פי חיה ריש בפירקא - ולוחש דבר הלכה לתורגמן בשם רב אשי אביו, איהו אמר לתורגמן "כך אמר אבא

מורי". ואמרויה - כשזוא משמע לריבם בשם אמרו אומר "כך אמר רב אשי", ואינו אומר "כך אמר אביו ואדוניו של חכם", לא עומד במקומו - במוקם המיוחד לאביו לעמוד שם בסוד וקנים עם חבריו בעצה, ולא מבריעו - אם היה אביו וחכם אחר הלוקח בדבר הלכה - לא יאמר "נראים פלוגי".
משל

רב יהודה אומר משל בן - מדרקד רבינו יצחק; למאן דאמר משל בן אם נדמו לן כיבוד אב, ואבידת עצמו, ואבידת חבירו - כיצד עשהה אם תיסקו בכבוד אביו - הלא אבידת חבירו קודמת, כדאמרין ב'אלו מציאות' (בבא מציעא לז.ב.א): 'כול אמר לו אביו - אל תחזיר' יכול ישמע לו - תלמוד לומר וכו' והיינו 'אל תחזיר' - שאומר לו עוסק בכבודו

ד"ל תחזיר' בחנם לא אצטרך קרא. משמע אם כן אבידת חבירו קודמת לכיבוד אב ואם. ואם יעסק באבידת חבירו - הרי אבידתו קודמת, דהתיב (ברביט' ד) 'פסקי כ' אל יהיה ק' אביין' (בבא מציעא לז.ב.א.ג.) - שלך קודם לכל אדם. ואם יעסק באבידתו - הרי כבוד אביו קודם, למאן דאמר משל בן; ונראה לרבינו יצחק: שיניח כבוד אביו ואבידת חבירו ויעסק באבידתו. הלא דאמר כיבוד אב קודם - היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממנו, לפי שזהו פוף הכיבוד. אבל באבידתו, כיון שהיא האב נהנה באבידה עצמה - ואם יעסק בה, יחזיק להפסיד אבידתו בשלל אביו. ואף על גב דאמרין בסמוך: כדי שיטול ארנק ויטיל לים ואינו מכלימו, למאן דאמר משל בן - ההם מיירי באותו ענין שיש לאב קורת רוח בכך, כגון שזרקו לים למימנא אימנא אאישוי אבידתו. דעובר לאו הכי, אם בחנם משלך - רשע הוא. דעובר ב'בל תשחית', ואפילו היכא דישנוג הוא ומשליכו בחתמו - מכל מקום נהנה בהשכלת ארנק ומשום הון להכלימו.

אורו ליה רבנן לרבי ידימיה כמאן דאמר משל אב - משמע שכן הלבב. וכן פסק בשאלות דרב אחאי בפרשת וישמע (סוף סימן טו); ופסק: אין לה אלא אית' דאב - חייב הבן לזון אביו. וכן פסק רבינו יצחק ורבינו גונאל, דאם אין לאב ממון הבן יש לו - דצריך הבן לפרנסו משלו, דכל יאה אלא אחר, כדאמר ב'בערה שנפתתה' (תבולת אטל) דרב אבפיה לאהוא גברא ואפיק מיניה ארבע מאה זוז לצדקה. ועוד, דאמרין בירושלמי: אמר רבי יוסי: הלואי ארזיין כל מעותי ברירי לו כוך שוכפין את כל לזון את אביו. ועוד ראיא מהא דאמר ברזעלמי, דרבי יונתן רבי יאשיהו זון קאזיל באורזא, אתא ההוא גברא וקא נשק לכרעיה דרבי יונתן. נאמה, מאי האי? אמר ליה: דאמר ליה ולז עזק ב'אבותא'. כדלמור: הרייתי לו עישה כל כך שיפנסטו בני. אמר ליה: אמאי לא אבפיה מוז? אמר ליה: כגון זו כופין? בתמיה. אמר ליה: את צריכת לזון? פירוש: וכי לא ידעת דכופין פשיט דכופין? ועוד: אית מירושלמי שבבתי למעלה: 'כבד את ה' חמורין', אם יש ל ממון - חייב, ואם לאו - פטור. וכביכבוד אב ואם נאמר 'כבד את אבך ואת אמך' - נדמשמע בין יש לו והוון בין אין לו הון.

דחיל ליה לקריה - וצריך לומר שהודיע קודם לכן, שלא יתא כמו תנבין לאבל ובשר חזיר ועלה בידו בשר טהור. דאמר לקמן בפרק פסח (פ.א.) שצריך מילה ובפירה. **ותיפוק** לי משום דרובא נסקליו ניהו - לפום ריהטא הכי קאמרו: ואפילו היתה סקילה חמורה היי' נסקלים. ואין לה נכון לפרש, שלפי מה שמניח 'הנסקלים' בשריפיהם, שיהא עליהם שוין - וכן תוספתא - לפי שאין קלה. אמר ליה פירוש: למה לי שריפה חמורה, אפילו הם שוות - תיפוק לי משום דרובא נסקליו ניהו.

דחיל ליה לקריה - וצריך לומר שהודיע קודם לכן, שלא יתא כמו תנבין לאבל ובשר חזיר ועלה בידו בשר טהור. דאמר לקמן בפרק פסח (פ.א.) שצריך מילה ובפירה. **ותיפוק** לי משום דרובא נסקליו ניהו - לפום ריהטא הכי קאמרו: ואפילו היתה סקילה חמורה היי' נסקלים. ואין לה נכון לפרש, שלפי מה שמניח 'הנסקלים' בשריפיהם, שיהא עליהם שוין - וכן תוספתא - לפי שאין קלה. אמר ליה פירוש: למה לי שריפה חמורה, אפילו הם שוות - תיפוק לי משום דרובא נסקליו ניהו.

דחיל ליה לקריה, אל יאמר לו "אבא עברת על דברי תורה", אלא אומר לו "אבא, קד פתוב בתורה". - "קד פתוב בתורה"?! צעוריה קא מצער אומר ליה! - אלא אומר לו: "אבא, מקרא פתוב בתורה קד". אלעור בן מתניא אומר: אבא אומר "השקני מים" ומצוה לעשות - מניח אני כבוד אבא, ועושה את המצוה, שאני ואבא חייבים במצוה. איסי בן יהודה אומר: אם אפשר למצוה לעשות על ידי אחרים - תעשה על ידי אחרים, וילך הוא בכבוד אביו. אמר רב מתנה: הלכה פאסי בן יהודה. אמר רב יצחק בר שילא אמר רב מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול. ורב יוסף אמר: אפילו הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, והוא עצמו כבודו - כבודו מחול, שצאמר "וה' הלך לפניכם וימם". - אמר רבא: הכי השתאי? התיב - תקדו ברוך הוא עלקא דיליה הוא, ותורה דיליה היא, מחיל ליה לקריה,

משל מי - מאכילו ומשקרו ומכבדו. מאי נפקא ליה מיניה - מאי חסרון כיס איכא לגביה? פורין זה לוח מעשר שני - אם יש לאביו מעשר שני - פודה הבן משלו לצורך אביו בלא חרמו. ולא אמרין: הרי הוא גופור, שהרי הוא אוהבו, ומזוונתי עלי, ולא אחר ניהו לגביה. דהיינו חבמי שפודוהו הוא בעצמו, ומאכילו זה לוח מעשר עני - אם יש

לכן מעשר עני לחלק לעניים - מאכילו לאביו, אם אביו עני. וכן בולם - אף על פי שחביב עליו כגופו, ואם לא היה בידו מעשר זה היה נותן לו מזונות משלו. **תקדשה** - עליו מיתה להחליט ולהשקות מדה בינונית, ואם אביו צריך לסעודה יתירה - ואכילו מעשר עני. שיפול אביו ארנקי בו' - ואי אמרת כבוד האב על הבן בחסרון כיס אינו אלא משל אב - אם על היתא ארנקי דקאמר רבי אלעזר משל אב הוא. ומאי נפקא ליה מיניה להכלימו? והלפא רחא - ואמר לאבוא מידר בריהדיה. וקא עבר - ר' הונא. משום לפני עור - שגורם לבנו חרובא. בפומבייני - במקום התפירה, אינו נחסר ממזיו בכך, כגון בשוליו. הנשפין בנסקליו - משמע: אחד מן הנשפין נתרעב בנסקלן הרבה, וקיימאן ק' בסנהדרין עטא. כל חייבי מיתות שבתורה שנתערבו ואין ידוע איזה מהן בקלה ואיזה מהן בחמורה - הולך ידונו בקלה, שאין אתה רשאי למשור את בקלה לעונש חמור שלא נתחייב בו. וכי שמעון אומר דיונו בבקלה - שחייב אף קלה, דאית ליה לרבי שמעון שריפה חמורה נסקילה. וטיעמא מפרש בסנהדרין (נ.א.) אמר ליה - כן יתודה בריה דרב יוחנאל לרב יוחנאל: אבא, לא התניא הכי 'ונשפין בנסקלין', והוון נסקליו רובא. אלא כן - אמאי תליט טעמא מושל דשריפה חמורה? תיפוק לי דליכא למימרא כושל בשריפה - דאם ין אזלת לך בטר מיבעיא. הנסקליו בנשריפין - דאף על גב דנשריפין רובא - ידונו בסקילה. מפני שהיא קלה. התיב רבנן הוא דקאמר ליה לרבי שמעון בו' - האי דקאמר ליה סקילה חמורה - לאו טעמא ביה למילתייהו, אלא הכי אמרי: ידונו בשריפה בטר רובא. ודקאמרת: ידונו בסקילה להקלה לעלים - אין אתה מיקל אלא מחמיר. שהסקילה חמורה. לא יתא לאבוק הכי - לדודיהו פתאום שהוה אלו טעה. דקאמרת ליה "לא תתניא הכי". כך כתוב בתורה צעוריה קא מצער ליה - והרי הוא כאומר לו: עברת על דברי תורה. מקרא כתוב בתורה: כן - ואומר לו המקרא כמו שהוה חבמי. והוא עצמו כבודו ששעה. אבא אופר השקני מים - ויש מצוה אחרת לפני לעשות, כגון לקבול את המת או ליה.

האב
ל'אבוק הכי. דתניא: הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה, אל יאמר לו "אבא עברת על דברי תורה", אלא אומר לו "אבא, קד פתוב בתורה". - "קד פתוב בתורה"?! צעוריה קא מצער אומר ליה! - אלא אומר לו: "אבא, מקרא פתוב בתורה קד". אלעור בן מתניא אומר: אבא אומר "השקני מים" ומצוה לעשות - מניח אני כבוד אבא, ועושה את המצוה, שאני ואבא חייבים במצוה. איסי בן יהודה אומר: אם אפשר למצוה לעשות על ידי אחרים - תעשה על ידי אחרים, וילך הוא בכבוד אביו. אמר רב מתנה: הלכה פאסי בן יהודה. אמר רב יצחק בר שילא אמר רב מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול. ורב יוסף אמר: אפילו הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, והוא עצמו כבודו - כבודו מחול, שצאמר "וה' הלך לפניכם וימם". - אמר רבא: הכי השתאי? התיב - תקדו ברוך הוא עלקא דיליה הוא, ותורה דיליה היא, מחיל ליה לקריה,

זקן אשמאי - פירש בקונטרס: אשמאי - רשע ועם הארץ. וקשה: דהכי קאמר איסי בן יהודה דשיבא משמע אפילו זקן אשמאי? הלא מצוה אפילו לכתוב לבנותו לבנותו לולולו לכן פירש רבינו חס: אשמאי - לשון שומעין, כמו פתחי שמאי דמנחות (ג.לג.) כלומר: בור ועם הארץ, כדמרגמינן - אדגמא לא תושב - וארעא לא תבור (בראשית מז.) ואין זקן

הבא תורה דיליה היא - בתמימה הכבוד תלוי בתורה, ואינו יכול למחול על כבוד התורה, שהיא של הקדוש ברוך הוא! ובתורתו יתג - כי אם בתורה ה' ופצו ובתורתו יתגו". בתחילה היא נקראת תורת השם, ומשלמה גרסה היא נקראת תורתו. רבנן - אתם חכמים והשופים בעיניכם שלא עמדתם מפני, ורבנן חכירים לבק דקמו מפני לאו רבנן? ובלשון תימה אמר להם. היידו - לנוע מעט, כאילו רוצה לעמוד מפניו. לא נבטו לו אלא לערביים - שאמר להם "ורחצו רגליכם, שהערביים משתחוים לבק רגליכם, ובאבן כבבא מציעיא פומי:) אמרו לו בערביים חשדתו משמתחוים לבק רגליהם? רבן פפאיאל ברבי - כלומר, אתם גדול. וכן כל ברבי שבתלמוד. זקן אשמאי - אשם רשע ועם הארץ. מוקני - ישראל - גמר "זקן מ'וקני"; מה הלל גדולים והבמים, דהכינן במבור (יא) אשר ידעת כי הם זקני העם וטוטריו". אין זקן אלא זה שקנה חכמה ולשון נתיקון רבב הבהות. לרקמייה פריך היינו תנא קמא: אלא במקום שיש לו היידו - בעמידתו - והיינו תוך ארבע אמות, דמוכתא מילתא שפמני הוא עומד. יכול היידו כפמני - יכול היידו אל היידו וכל היידו כפמני. יכול יעצים עיניו כפי שלא ראהו - לקמן (ג.לג.) פריך: אטו ברשעי ססקנין? דבר המפור לרב - ללבוז של עושה הדרב, הוא יודע אם אלא ללבוז לא, לפי שיכול להשמעני הוא עומד בריות שלא חזיקודו רשע, ושדעידו ללב זכות, וימארו לא ראהו - לכן נאמר "ויראת ממאליך", שכל המחשבות גלותו לו, ויודע כך שלטורו ולכלטל מצותו נכתבות, ויפריח - אלא אם יוכל לרדך אחרות, שלא יעמדי את היצבור. זקן ויראת - לחבי סמך "ויראת" לזקן ואפילו זקן אשמאי. תנא קמא פבר זיק וחסים לא - דהכי קאמר רב קמא: אין זקן אלא שחוא חבם, שנאמר "אספה לי שבעים איש מוקני ישראל יגו". והם זקנים והבמים זקני, כדרכיב "אשר ידעת כי הם" וזו אלמא זקנים ודעיים הוו. ורבי יוסי הגלילי - דמנשני ליה לקרא ממשמעו - זקנה ממש, ודריש ליה זה שקנה חכמה - סבר: אפילו זיק וחסים. אי סלקא דעתך כדאמר תנא קמא - דחד וחד אדריירי ביה קרא - שיבה ורואה קבם - נכתוב מפני שיבה זקן תקום והדרת', ונגמר גיירה שוהה. מאי שנא דפלגנינו - שבט מינה תרתי מילי נניהו, והכי קאמר: "מפני שיבה תקום והדרת" תקום והדרת חכמה, ואפילו זיק. ומדקדק אחכמה אמרנן גמי "שיבה" לאו זקן אשמאי קאמר, דליכא למימר רבי יוסי גמי זקן אשמאי גמי פליג - אם כן היינו איסי בן יהודה. משום דרבי ימישכר - לומר שלא שירת כדלעיל. בדקאמר רבי יוסי - דתרי נניהו נכתוב בתריודו קומה היידו.

הכא תורה דיליה היא? - הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דקתיב "בתורתו יהיה יומם ולילה". איני? והא רבא משקי ביה הלולא דבריה, ודל ליה פסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע וקמו מקמיה, לרב מרי ולרב פנתם בריה דרב חסדא ולא קמו מקמיה. איקפד, ואמר: הנו רבנן רבנן, והנו רבנן לאו רבנן? ותו, רב פפא הוה משקי ביה הלולא דאבא ולא בריה, ודל ליה פסא לרבי יתקן בריה דרב יהודה ולא קם מקמיה, ואיקפד! - אפילו הכי היידו מיעבד ליה פגו. אמר רב אשי: אפילו למאן היידו תרב שפחל על כבודו - מוחל, נשיא שפחל על כבודו - אין כבודו מוחל. מיתבי: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשפתה בגו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. נתן הכוס לרבי אליעזר ולא נטלו, נתנו לרבי יהושע וקיבלו. אמר לו רבי אליעזר: מה זה יהושע? אנו יושבין ורבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו? - אמר ליה: מצינו גדול ממנו ששמש, אברהם גדול ממנו - ושמש. אברהם גדול הדור היה, וכתוב בו "והוא עמד עליהם", ושמש תאמר: כמלאכי השרת נדמו לו - לא נדמו לו אלא לערביים. ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו? אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מנחיים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות? תהוש' בפרך הוא משיב רוחות, ומעלה נשיאים, ומוריד קמר, ומצמיח אדמה, ועורף שולחן לפני כל אהרן ואהרן, ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו? אלא אי איתמר הכי איתמר: אמר רב אשי: אפילו למאן דאמר נשיא שפחל על כבודו מוחל, מלך שפחל על כבודו - אין כבודו מוחל, שנאמר "שום תשים עליך מלך", שתהא איתנו עליך. תנו רבנן: "מפני שיבה תקום". יכול אפילו איתנו זקן אשמאי - תלמוד לומר "אספה לי שבעים איש מוקני ישראל". רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר "ה' קנני ראשתי דרבו". יכול יעמוד מפניו במקום רחוק - תלמוד לומר "תקום והדרת" - לא אמרתו קומה אלא במקום שיש היידו. יכול יהדרנו כפמני - תלמוד לומר "תקום והדרת", מה קומה שאין בה חסרון פים - אף היידו שאין בו חסרון פים. יכול יעמוד מפניו מבית הפסא ומבית הפרחין - תלמוד לומר "תקום והדרת" - לא אמרתו קומה אלא במקום שיש היידו. יכול יעצים עיניו כפי שלא ראהו - תלמוד לומר "תקום ויראת" - דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלהיך". רבי שמעון בן אליעזר אומר: מנין לזקן שלא יטריח - תלמוד לומר "זקן ויראת". איסי בן יהודה אומר: "מפני שיבה תקום" - אפילו כל שיבה כמשמעו. רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא! - איכא בינייהו זיק וחסים; תנא קמא סבר: זיק וחסים - לא, רבי יוסי הגלילי סבר: אפילו זיק וחסים. מאי מעמא דרבי יוסי הגלילי? אמר לך: אי סלקא דעתך כדאמר תנא קמא - אם כן נכתוב רתמנא "מפני שיבה זקן תקום והדרת", מאי שנא דפלגנינו רתמנא - למימור: דהאי לאו האי, והאי לאו האי - שמע מינה אפילו זיק וחסים. - ותנא קמא: משום דכעי למימסך "זקן ויראת". - ותנא קמא מאי מעמא? אי סלקא דעתך כדאמר רבי יוסי הגלילי - אם כן נכתוב רתמנא "מפני

לא גיירה שוה מנרה היא. דאם כן ליבעי מומחין כי חבם, לאו הדי אלא הוכחא בעלמא דזקן אשמאי איני. מאי? שנת גליניהו שנת מינה דהאי לאו האי - והכי קאמר: מפני שיבה תקום והדרת. תקום והדרת פני זקן שקנה חכמה, שנת מינה אפילו זיק וחסים. ופירש בקונטרס: מדקדק קרא אחכמה שנת מינה דלאו אשמאי קאמר, בעינן חכמה בהדיה. דליכא למימר רבי יוסי גמי זקן אשמאי פליג וקאמר דלא בעינן חכמה - דאם כן היינו איסי בן יהודה. כן פירש בקונטרס. ועוד וסמך רבינו יצחק: ולכא למימר גמי ורדי פליג וסמך זקן אשמאי מזני, ואיסי פליג עליה ואמר אפילו סבי אדראמא, דהא כל שיבה במשמע קאמר - הא לא אשכחן בשום דוכתא דזקן נביר זיקן לכתבו. ועוד ולכא למימר: קאמר דרבי יוחנן דהא קאי מקמי סבי אדראמא, ותלי טעמא בחכמה הרפתקי עדו עלייהו, ולא קאמר משום דאיסי. והא תאמר: כיון כדבדי שיבה גמי בעי חכמה, כדפרש בקונטרס, לרבי יוסי חכמי דמרבה אפילו זיק וחסים. שיבה דכתב רתמנא למה לי? פשטא, כיון דאפילו זיק וחסים - כל שכן שיבה חכמי. דמי גרע אמ רוא זקן כדדי חכמי; ושו לומר. דאם לא כתב רתמנא שיבה הוה אמרנו דביעי זקן וחסם ממש, אבל זיק וחסים - לא, לחבי אתא שיבה - לגלוי דלא בעינן זקן וחסים. אלא בחד לחוד סגי. אפילו זיק וחסים. ומיוד קשה: דאם כן מאי קאמר? אי סלקא דעתך כדקאמר רב קמא - לכתוב רתמנא "מפני שיבה זקן תקום"? אדרבה: לא לכתוב אלא זקן, דהא גמי אמר: זקן בלא שיבה - זיק וחסים משמע זקן ממש משמעו אלא דאי "זקן" זיק וחסים משמע, והדיא קושיא לדוכותיה: ורמא לרבינו יצחק: ודאי זקן וחסים צריך שיהא מופלג, ולכן איצטרך שיבה אף על פי שאינו מופלג. דכך לי זקן שאינו מופלג כמו זיק וחסים שהוא מופלג. אבל אם היו שרים בחכמה, הניק וזקן - צריך שיהא היניק מפי זקן. ודגיי זיק צריך שיהא מופלג בחכמה, וגבי זקן אינו צריך.

זקן ויראת? - ותנא קמא חבם, שנאמר "אספה לי שבעים איש מוקני ישראל". רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר "ה' קנני ראשתי דרבו". יכול יעמוד מפניו במקום רחוק - תלמוד לומר "תקום והדרת" - לא אמרתו קומה אלא במקום שיש היידו. יכול יהדרנו כפמני - תלמוד לומר "תקום והדרת", מה קומה שאין בה חסרון פים - אף היידו שאין בו חסרון פים. יכול יעמוד מפניו מבית הפסא ומבית הפרחין - תלמוד לומר "תקום והדרת" - לא אמרתו קומה אלא במקום שיש היידו. יכול יעצים עיניו כפי שלא ראהו - תלמוד לומר "תקום ויראת" - דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלהיך". רבי שמעון בן אליעזר אומר: מנין לזקן שלא יטריח - תלמוד לומר "זקן ויראת". איסי בן יהודה אומר: "מפני שיבה תקום" - אפילו כל שיבה כמשמעו. רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא! - איכא בינייהו זיק וחסים; תנא קמא סבר: זיק וחסים - לא, רבי יוסי הגלילי סבר: אפילו זיק וחסים. מאי מעמא דרבי יוסי הגלילי? אמר לך: אי סלקא דעתך כדאמר תנא קמא - אם כן נכתוב רתמנא "מפני שיבה זקן תקום והדרת", מאי שנא דפלגנינו רתמנא - למימור: דהאי לאו האי, והאי לאו האי - שמע מינה אפילו זיק וחסים. - ותנא קמא: משום דכעי למימסך "זקן ויראת". - ותנא קמא מאי מעמא? אי סלקא דעתך כדאמר רבי יוסי הגלילי - אם כן נכתוב רתמנא "מפני

קצט
 רש"י. האשה נקנית - פרק ראשון דף לג עמוד א - מתוך מהדרות "אבן שראל - (שטיינזולץ) תוספות

יכול הדרנו בממון - כדכתיב (ויקרא יט) "לא תהדר פני גדול" דמשמע בממון, ובגן "ודל לא תהדר בריבו" (שמות גב). מי לא עסקין? - כלומר, מי לא משמע נמי אפילו נוקב מרגיאת, שאומנת ויקר היא, ומצריך ליה למיקם, ואף על גב דבטל ממלאכתו ואיכא חסרון כסף. מה הדיור שאין בו ביטול מלאכה - דאין לשון הידור אלא נשיאות פנים, או

בממון או בכבוד דברים, ואין במשמעו ביטול מלאכה. מה קומה שאין בה חסרון כסף - דהא אוקימנא בהדין בית הדין מלאכה עסקין, ותו לא שריך בה חסרון כסף. אף הדיור שאין בו חסרון כסף - ועל כרחיק לא נכתב הידור אלא לדרוש כדאמרו, למעט עמידה מרחוק, ולמעט בית המרחץ, כדאמרו. עומדין מפניהם - ממניא בבורם קאי, כשעובדין בתוך ירושלים. נמצאת מכשילן - שלא יביאו עוד, שיאמרו בנינים אמר בעיניהם. ולא משום חיוב מצוה הדיור, ואילו בני אדם הניכרי חשובים בעיני עוה"ק מצות - לא היה להם מקמיהו. מסוחא = מרחץ, כדמתרגמינן (בראשית מג) "וירחץ" - ואסחי, שני חושבים - שני המשיית של ספר שניתי לו מדרש אגדותיו. שני שחיים שליש - שני חקים של שליש הספר. תורת כהנים - ספר ויקרא שניתי לו ברייתא על מדרש הספר. בתן היה מחרה - וטרוד היה, ולא הבין בעברך לפניו. כתי גואי - מקום שבו שני אדם עומדים עומים. אר דרבי שמואל ברבי בבתי בראי - מקום שעומדים לכושב, דהתם מקום הידור הוא. הכי נמי מסתברא - דרבי שמעון ברבי בבתי בראי, מדקאמר ליה. בתן וישב ומתהרה. לאונסייה שאני - פמינא שהוא אדם ומעיק באומנתיה לפני כניסתו למרחץ, ועל כן היא שגורה בפני ולבו. ומעיקה בה בבית המרחץ. ברשיעי עסקין - בתמייה, למח ל קרא? אר אראה ועצם עניני - דרי עבר על "תקום הוהרת" זמן חיוביה - בארבע אמותיו, כדלקמן (עמוד ג). תלמוד לומר ויתא - שיהי לך ליקא מן הוציא היודע מחשבותיו, שאהם חתובות הלכות אפטר ממצותו. שיש בה הירוד - כבוד ושליאות פנים. שדבר הניכר הוא שבשבילו עמד. באידך ניטא - הגדר מפסיקו בנינים. ולאו רב מוכחא אמר - ואף על פי שאתם הרוקים יותר מארבע אמות - איבעי לבו למיקם. לא אדעתין - חיי - לכוזר לעמוד, שהיני טרודים. ואי מקו - מסבך דרך אחרת. שיהי לעבור לפני הגבור. חיי - מאריך ימים. הניס בה כרגמ - תמיד גריליס אצלם. ולבם גס בתמייה אכילו הם מתים. גיס - בלעו *פריביץ. הרפתקי - מקראות וצרות, וראו נסים הרבה ומופתים. ערו ליליין - עבור עליהם. אביי יחב ידא לטבי - פושט ידו לזקנים, כל כמה שעובדין אצלו. ותשעניו עלי. רבא - היה שולח שלוחיו לפשוט לך דין, אבל הוא עצמו לא. רב נחמן משדר גואי - סריסים, שהיו תמיד לפניו, לפי שהיה שר, חתן הנשיא ואב בית דין. היו גרילין לעמוד לפניו משרשים להכות ולכות מאן דלא ציית דינא. וכשהיו זקנים עוברים לפניו - היה שולח את סריסים להחוקי ביהם. אבל הוא עצמו לא, שלא ללול בתורתו. דאמר:

1 "מפני שיבה תקום והדרתך, תקום והדרתך מפני זקן"
 2 ומדלא קתב הכי שמע מיעה חד הוא. אמר מר:
 3 יכול הדרנו במקומו - תלמוד לומר "תקום והדרתך",
 4 מה קומה שאין בה חסרון כסף - אף הידור שאין
 5 בו חסרון כסף. - וקומה לית בה חסרון כסף? מי
 6 לא עסקין דקא נקיב מרגיאתא, אדרכי והכי קאים
 7 מקמיה ובטיל ממלאכתו! אלא: אקיש קומה להיודור,
 8 מה הידור שאין בו ביטול - אף קומה שאין בה
 9 ביטול. ואקיש נמי הידור לקומה, מה קומה שאין בה
 10 חסרון כסף - אף הידור שאין בו חסרון כסף. מן
 11 אמרו: אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי
 12 חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם. - ולא?! והתנן:

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד בו - תימה: מה לשון רשאי שייך, דמשמע דאיכא איסורא? ויש לומר: דמיידי בעוסקין במלאכת אחרים, והשתא שייך לשון רשאים. ומיהו: יש לומר "רשאים" - כמו "חייבין", כי הדין דתנן בעוסקין פרק "המקדש שדה" (ב.ב.ב.) כמה רוצה אדם ליתן בשור זה לעולה, אף על פי שאינו חיוב. והשתא ניהא, דמיידי שפיר בעוסקין במלאכת עצמן. שני חומשין - פירש בקונטרס:

לשון חומש הספר. ויהי מפרשים: חמשה חומשין, שיש בו, כמו שיש ביה, ויהי "השני ראשי" (תהלים א) "כאלו תערוג על אפיקי מיים" (שם מב), "אך טוב לישראל" (שם גכ), "הפולה למשד" (שם גכ), "יאמרו גואלי" (שם קז) - לכל אחד מן הספרים אלו מסיים באמן, לבד מן האחרון שהוא סוף תהלים. [שמא] בתן וישב ומתהרה בו - לא היה צריך לומר בתן. דהוא הדין שאמר דברי תורה. אלא היה דקאמר הכי - "סוד ה' ליראתי" כדאיכא בה בראשית "בה ראמר רבי יואי: בעל אדם לא יחיינו מסתכל בספר תהלים בו, ותוספות יעשים.

אין
 כל בעלי אומניות עומדים מפניהם וישאלים בשלומם, ואומרים להם: אחינו אנשי מקום פלוני, בואכם לשלום! - אמר רבי יוחנן: מפניהם - עומדים, מפני תלמידי חכמים - אין עומדים. אמר רבי יוסי בר אבין: בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי מפניהם - עומדים, מפני תלמידי חכמים - אין עומדים. - ודלמא שאני התם דאם בן אתה מכשילן לעתיד לבא. אמר מר: יכול נעמוד מפניו מבית הפסא ומבית המרחץ. - ולא? והא רבי חייה הוה יתיב בי מסוחתא, והליף ואויל רבי שמעון בר רבי, ולא קם מקמיה. ואיקפד, ואתא אמר ליה לאבוה: שני חומשים שניתי לו כספר תהלים ולא עמד מפניו ותו, בר קפרא ואמרו לה רבי שמואל בר רבי יוסי, הוה יתיב בי מסוחתא, על ואויל רבי שמעון בר רבי ולא קם מקמיה, ואיקפד, ואתא אמר ליה לאבוה: שני שלישי שלישי שניתי לו בתורת כהנים ולא עמד מפניו! ואמר לו: שמא בתן וישב ומתהרה. - מעמא - דבתן וישב ומתהרה, הא לאו הכי - לא! - לא קשא: הא - בכתי גואי, הא - בכתי בראי. הכי נמי מסתברא, דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הפסא. - דילמא לאונסייה שאני. "יכול נעצים עיניו כמי שלא ראהו". אפיו פרשיעי עסקין? - אלא: יכול נעצים עיניו מקמי דליקמיה זמן חיובא, הכי משא זמן חיובא הא לא חוי ליה דקאים מקמיה, תלמוד לומר "תקום ויראת". תנא: איזוהי קומה שיש בה הידור - הוי אומר זה ארבע אמות. אמר אביי: לא אמרן אלא ברבו שאינו מוכחק, אבל ברבו המוכחק - מלא עיניו. אפיו, מפי הוה חוי ליה לאודניה דחמרא דרב יוסף דאתי, הוה קאים. אפיו הוה רביב חמרא וקא מסגי אגודא דגהר סגיא. יתיב רב משרשיא ורבנן באידך גיסא, ולא קמו מקמיה. אמר להו: ולאו רב מוכחק אגא? - אמרו ליה: לאו אדעתין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: מנזן לזקן שלא ימריח - תלמוד לומר "זקן ויראת". אמר אפיו: קמנין, דאי מקור - חיי. אפיו מקור, רבי יודא מקור, רבינא הוה יתיב קמיה דרבי ירמיה מדיפתאי, חלק התוא נברא קמיה ולא מיכסי רישא. אמר: פקח חזיר הא נברא! - אמר ליה: דלמא מוסחא ניהו, דגיס בה רבנן. "אסי בן יהודה חזיר מפני שיבה תקום" - ואפילו כל שיבה במשמע. אמר רבי יוחנן: הלכה פאסי בן יהודה. רבי יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי, אמר: פמה תרפתקי עדו עליוהי דהני. רבא מיקם לא קאי, הידור עבד להו. אפיו יתיב דא לטבי, רבא משדר שלוחיה, רב נחמן משדר גואי. אמר: אי לאו תורה, פמה נחמן בר אבא איפא בשוקא. אמר רבי אייבו אמר רבי ינאי: אין

אין
 הא לאו תורה כמה נחמן איכא בשוקא. ולכך, אין חשיבותו בשביל עצמו אלא בשביל תורה. ואית דמפרשי אביי יחב ידא לטבי - מכבד עצמו בזקנים ופושט להם ידו שישען הוא עליהם, רבא משדר שלוחיה שיצאו לקראתו לכבודו, וכן רב נחמן. וליתא, דכל היכא דגרסינן יחב ידא - להשען אחרים עליו קאמר, ולא להשען הוא על אחרים, כדאמר בפרק קמא דיומא (ט.ט.ט.) ריש לקיש הוה סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יחב ידא ידא, שישען רבי שמעון בן לקיש עליו ויצא לשפת הנהר.

אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית - תימה: למה איקיד רבא לעיל: - שמא קמו מפניו שחרית וערבית ולא אדעתיהו ונראה לפרש: דדין זה אינו נהג אלא באותם הדפין בבית הרב, דמסתמא עמדו שחרית וערבית, אבל תלמידים אחרים - חיבין לעמוד אחריו מפניו עומדים ביום, שמא יראה אחר ויחשדם, ואפילו אותם שדיקן בבית הרב נמי, אם באו פנים חדשות - צריך

מכבוד שמים - שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית. הלכך מי שעומד מפני רבו שחרית - אינו רשאי לעמוד מפניו שחרית וערבית. אמאי לא - מאי טרחה איבא? אורחא דמילתא הוא! לא נישדח גרסינן. ושוב לא יהיה לרשע - אם טוב אלא תורה, שנאמר "כי לך טוב", אלמא - תלמודו משבחא. ולא יתיירך ימים, אלא ככל. מה טעם

לפי שאינו ירא מלפני ה', ומורא זו קומה היא, כדמפרש ואזיל, מוראת רבית - דבגי רבית נמי כתיב (ויקרא כו) "אל תקח מאתו וגו' ויראת" וכן בג' משפלות ויחזקאל (סו) "אבן שלמה עוצק" וכו', פני פני נמר - כתיב הכא "מלפני" וכתיב התם (ויקרא טו) "מפני שיבחה", והוא רבו - הרב רבו של אביו, מקמי אבוק - ואף על גב דרב יהודה רביה דרב יוחזקאל אבוק היה, כדאמרינן לעיל (לכא, אבא, לא תתניא הכי, אלא מאי קאמר ליה - אמאי עירך לאתווריה, אי לא למלפני מניה הוראה בעלמא - דאף על פי שהוא רבו של חיוב דרב יוחזקאל אבוק - מאי כתיב קאמר מפני בני - קא סלקא דעתך דהכי קאמר: אני רבו של בני, ולא יהייתו כדי לעמוד מפניו, אלא מפני שנתחנן בנשיא, ומדקאמר: אני רבו כדי ששמי מניה דליקול חיוב הכי - שהיה תלמידו - היה ליה למיקל, הדין קאמר - כלומר "אני כד"י דקאמר - לאו משום גודלת תורה הוא, אלא מפני שהוא רבין קאמר, דאין אב כדי לעמוד מפניו וכן, ריבוב בעלזא ימי' - רבו רבוב כמהלך דמי, עירך דלמוד מפניו, או לאו - כמהלך דמי אלא כיושב, דבתריה דידיה אוליק, ודא קא יתיב, יבני גרסינן לךך ברייתא בתורת כהנים: טמא יושב תחת האילין וטהור עומד - טמא, עומד תחת האילין וטהור יושב - טהור, ואם ישב הטמא - הטהור טמא, וכן באבן המנוגעת, וליקף לה מקרא דאין מצורע מטמא טהור והכנס עמו לאלו, אלא אם כן יושב המצורע, וירשא בדייתא הכי איתא: "מתוך למתנה מושבין" - מושבין טמא, כמאן אמרה הטמא יושב תחת האילין כו', כמא עומד תחת האילין וטהור יושב פתור - ישיבת טהור לא מתני מיד, אלא ישיבת טמא, וכן באבן המנוגעת - ואדם נושאה תחת האילין, וטהור יושב תחת האילין - לא נטמא הטהור עד שישב נושא האבן, ואם ישב נושא הטהור - נטמא הטהור, ואפילו הוא עומד, וזאת אוסרית - מדקתני: וכן באבן המנוגעת, רבוב כמהלך דמי - דלא בתריה דידיה אוליק, אלא בתר בהמה הנושאה, דהא הכא לא בתר אבן אוליק, אלא בתר אדם הנושאה אוליק, דאי בתריה דידה אוליק - אפילו לא ישב נושאה נטמא הטהור, דהא אידו מיתב ויתבא כתיקו או כתיפרי של זה הנושאה, מהו לעמוד - מי מייחבי למיקא או לא? תורה עומדת פתח לומדיה - כתיבין לפי שעוסקים בדבר הלכה היו, קרי להו לדידיהו תורה עצמה, ולדידיה קרי לומדיה, לייש עלה אבי" - אוך דרבי אלעזר, כל מאן דציית ליה כדאייתא - עומד דבר מנגנה הוא לא רצה לפרסמה, והרי הוא מפרש במדרש רבי נתנומא: ראו כמה עבים שוקו, כמה צוארו שמן

אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית, כפי שלא יהיה כבודו מרובה מקבוד שמים. מיתבי, רבי שמעון בן אלעזר אומר: מנין לזמן שלא יסריח - תלמוד לומר "יגון ויראת". ואי אמרת שחרית וערבית בלבד - אמאי לא נישדח? חיובא הוא! אלא לאו - פולג יומא - לא, לעולם שחרית וערבית בלבד, ואפילו הכי, כמה דאמרי ליה - לא נישדח, אמר רבי אלעזר: כל תלמיד חכם שאין עומד מפני רבו ונקרא רשע, ואינו מאריך ימים, ותלמודו משתתח, שנקאמר "טוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים בצל, אשר איננו ירא מלפני האלהים". מורא זו אינו יודע מהו, כשהוא אומר "ויראת מאלהיך" - הרי מורא זו קומה. - ואימא מוראת רבית ומוראת משפלות! - רבי אלעזר "פני" "פני" גמור. איבא נמי כתיב "אשר עשה קן שירך לירא מפני השם, כדאמר (בבא קמא מאב.) "את ה' אלהיך תירא" - לרבות תלמידי פרשים וירבוי יערוק מעמיהו דמעניו מורא במשפלות, כדאמרינן במדרש: "ובור את אשר עשה קן שירך ואתה עוף ויגע ולא ירא אלהים" - היינו בשביל המשפלות, ועל עון זה בא עמלק דבתי פרשים משפלות יושב מלפני עמלק לך עמלק" בפרשת "כי תצא". היינו דכתיב במשלי (א) "מאנו מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצונו וסמוך ליה" בא דודן ורבא קלון", כלומר שעל עון זה בא דודן וקלון של עמלק, ותפילין

הכל משלנו. עומד מלפניו - משמתחיל ליכנס לתוך ארבע אמות, ואינו יושב עד שיעבור הימנו ארבע אמות השניות. שנאמר והיבטו אחרי משה - ומשה נשיא היה - ותפילין

ותפילין — וקסבר: לילה לאו זמן תפילין. אי גמי, שבת ויום טוב לאו זמן תפילין. הלכך, כיון דאיכא עשנת אלא מחייב בה — זמן גרמא הוא. אבידה — השבת אבידה. ובללא הוא — בתמייה. וכי כלל קיבוצ הוא דכל מצות עשה שהומן גרמא נשים פטורות? והרי אבילת מזה — ליל ראשון שהוא חובה, בדכתוב (שמות יג) "בערב תאכלו מצות" והשן גרם לה — בחמשה עשר בניסן, ונשים חייבות.

וּתְפִילִין. וְאִיזוּהי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הִזְמִין גְּרָמָא -
מְזוּזָה, מְעָקֶה, אֲבִידָה, וְשִׁלוּחַ הַקֶּן. וְכִלְלֵי הָאֵף הֲרִי
מִצָּה, שְׂמֵחָה, תְּקֵהָל, דְּמִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָא -
וְנִשְׂמֵי חַיִּיבוֹת! יְתוּ: וְהָרִי תְלַמּוֹד תוֹרָה, פְּרִיָה וְרַבְּיָה,
וְפִרְיוֹן הֶבֶן, דְּלֵאוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָא הוּא
- וְנִשְׂמֵי פְטוּרוֹת! - אָמַר רַבִּי יוֹחֵנָן: אֵין לְמַדְרִין מִן
הַתְּפִילוֹת, וְאֶפִּילוּ בְּמִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בוּ "חֹרֶץ". תַּנְּנוּ:
כַּפַּל מְעַרְבֵין וּמְשַׁתְּפֵין - חֹרֶץ מִן הַמַּיִם וּמְלַח. וְתוֹ:
לֵיפָא? וְהָאֵיכָא בְּמַהוּן וּפְטוּרִיהוּ! אָלֵא: אֵין לְמַדְרִין מִן
הַתְּפִילוֹת, וְאֶפִּילוּ בְּמִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בוּ "חֹרֶץ". וּמִמִּצְוַת
עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָא נְשִׂים פְטוּרוֹת. מִנְּזֵן? - אָמַר
מִתְּפִילִין: כַּחַ תְּפִילִין נְשִׂים פְטוּרוֹת - אֵף כָּל מִצְוַת
עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָא נְשִׂים פְטוּרוֹת. וְתִפִּילִין גְּמַר לָהּ
מִתְלַמּוֹד תוֹרָה; מַה תְּלַמּוֹד תוֹרָה נְשִׂים פְטוּרוֹת -
אֵף תְּפִילִין נְשִׂים פְטוּרוֹת. - וְנִקְישׁ תְּפִילִין לְמַזוּזָה! -
תְּפִילִין לְתַלְמוּד תוֹרָה אִיתְקַישׁ, בִּין בְּפַרְשֵׁה רְאוּשָׁנָה
בִּין בְּפַרְשֵׁה שְׁנֵיָה. תְּפִילִין לְמַזוּזָה, בְּפַרְשֵׁה שְׁנֵיָה
לֹא אִיתְקַישׁ. - וְנִקְישׁ מְזוּזָה לְתַלְמוּד תוֹרָה! - לֹא
סִלְקָא דַּעְתָּהּ, דְּכֵתיב "לְמַעַן יִרְפוּ יְמִיכֶם" גְּמַר פְּעִי
חַיִּי, נִשְׂי לֹא פְעִי חַיִּי? - וְהָרִי סוּפְהָ, דְּמִצְוַת
עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָא, דְּכֵתיב "כִּפְסַת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת
יָמִים". מְעַמְּא - דְּכֵתיב רַחֲמָנָא "הַאֲזִירוּ" לְהוֹצִיא
אֶת הַנְּשִׂים, הָא לֹאוּ הִכִי - נְשִׂים חַיִּיבוֹת! - אָמַר
אֲבִינִי: אֵיזְצַמְרִי; סִלְקָא דַּעְתָּהּ אֲמִינָא: הוּאִיל דְּכֵתיב
"כִּפְסַת תִּשְׁבּוּ" - תִּשְׁבּוּ קַעֲוִן הַרְדוּהָ, מַה הִרְדָּה
אִישׁ וְאֶשְׁתּוּ - אֵף סוּפְהָ אִישׁ וְאֶשְׁתּוּ. וְרַבְּיָא אָמַר:
אֵיזְצַמְרִי

לחייב הנשים, דהא תניב חרייה "מתבתם על מזוזות", וינמא: מה מזוזת נשים חייבות כדלגשי — אף תפלין שני חייבות! ומגיבין: תפלין לתלמוד תורה איתקש בין בפרשה ראשונה, כדפרישת לעיל, כל בפרשה שניה "הוי לטוטפות בין עניכם" וסמך ליה "ולמדתם אותם את בניכם". תפלין למזוזת לא איתקש בשניה — שתלמוד תורה מספיק ביניהם. ונקיש מזוזת לתלמוד תורה — כדאיתקש בפרשה שניה דסמך ליה "מתבתם". ותימא נשים פטורות לא סלקא דעתך — לפטור נשים, מודלתמן מן שבריה בריבוי ימים, ונשי נמי בעי חיי. הארזי להוציא את הנשים — ברייתא היא במסכת סוכה.

מעשה דלאו הזמן גרמא — כמו כן יהיו פטורות מן האלמין, דאיכא למימר דעשה עשה דהוי לא תעשה. אבל כשהו חייבת בעשה דלאו הזמן גרמא — או לא כוון עשה אחר ודגשן עשה דוחה לא תעשה ועשה. אך הקשה הרב רבינו יוסף מארץ ישראל על פירוש זה: אם כן, גבי אין מודליקין בבמה מדליקין (שבת להב.) בני ביטול תורה; בעון ביטול תורה בנימ קטנים מתים — מכל מקום לא דהוי כי אם אסמכתא בעלמא. קדשים אינה אלא עשה, אשה שאינה חייבת בעשה דיום טוב, דהוי זמן גרמא — וכי תוכל להדליק בשמן שריפה ביום טוב; ויהי תמיא: אין הכי נמי — אמאי לא לישתמיט תנא דלא אמר לך אלא מאי את לך למימרה דעשה שיש עמו לאו — אף הלאו אילום, לא דחי ליה עשה, אף הכא — הלאו אילום.

בבבב מערבין — פירש בקונטרס: בין עירובי חצירות בין עירובי תחומין. ולא נהירא, דהא בעירובי חצירות בעינן פתו! לכך נראה: בכל מערבין — עירובי תחומין דוקא. **גברא** בעי חיי נשי והא דכתיב "כי היא חרץ", דמשמע אשה נמי חייבת בתלמוד תורה מהאי טעמא "גברא בעי חיי" יש לומר: דקרא לא קאי אתלמוד תורה, אלא אקוים מצות, כלומר: התורה מלמדת כל מצות שום חרץ, ועד לישן: דאין הכי נמי, דהאי קרא קאי בין אתלמוד תורה כדאמר החם, ובין אמוחה כדאמר הבא, מהוה אין סגרא לומר דנתיבין נשים בתלמוד תורה משום סברא דגברי בעי חיי וכו', כיון דאשבחון מייעוטא בגידיה, כדאמר לעיל "הודועתם לעיל" והודעתם ליה. אבל גמתי, אבל מוחזק דליכא משכיל בעל כבוד, אלא משום דרוצח להקיש מזוזת לתלמוד תורה רוצח לפטור נשים — מן סגרא לומר דאתי סגרא דגברא בעי חיי, ומתקא מדיקשא, ומחייבין נשים במזוזת.

מנחת עשה שהומן גרמא — אמור רבינו יצחק דהיינו רבי שמעון, בדפרכ "תתכלה" (מנחות גזא.) כדבר לילה לאו זמן ציצית הוא, ופטר נשים, סברתיה רתם. ומה, להלכה, הוה אית פריק במה מדליקין" (שבת מהב.) מפרש טעמא דסדן פטורה מן הציצית — גיורה משום סכות לילה, והיינו טעמא דרבי שמעון דדקא, ועוד קאמר בפרק שני דברכות (ד"ד.) מפרש: מפרש אן אמורים פשרת ציצית בלילה, ומסיק גמי אביי: אנן מתחילינן, ממהתחלה מבערבא, וכיון דמתחילינן — נגירינן. ותימא: הכי חשיב ציצית מצות, טעמא ששומן גרמא לילה (מנחות גזא.) ציצית חובת סליח היא, כיון דבלי קופסא חייבין בציצית, החתם ליכא זמן גרמא כלל, דכש ביום כן בלילה חייבין. וקפו: למהאן דאמר (שם) ציצית חובת גברא הוא אשה; ודוכא דסכות לילה פטורה שבראיתא לוכשה ביום — הכי נמי סכות יום חייבת כשלושב בלילה. דהבי אמרין בירושלמי: סכות יום כן היכי שלבשה בלילה — חייבת בציצית, ואם כן היכי חשיב יום זמן גרמא, אף חייבת ביום כן ביום כן בלילה: ואומר רבינו יצחק: כיון שחובתי תלי במה שהומן גרם לבישתה ביום — יש לה ליחשב זמן גרמא, שזמן ליבשתה גרם החיוב. **מַעְקָה** אבידה בשלוח הוקן — תימא לרבי: בכל הני כתיב לאה; במעקה כתבי (דברים כב) "לא תשים ידמי בביתך". אף על גב דמוקמינן ליה (בבבא קמא טז.) למגוד לכל רע וטולס רעות, דהיינו סימח בידי, "ומכל מקום אתי נמי למעקה", דהא דרש בספרי: "בשבת" — זו מצות עשה, "לא תשים ידמי" — זו מצות לא תעשה. ובאבידה כתיב חסד (דברים כב) "אל תוכל להתעלם", ובשלוח הוקן כתיב (שם) "אל תחק אתה על הגנים". ואם כן איך יהיו נשים פטורות אפילו הם זמן גרמא: והא השהה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ואומר רבינו יצחק: אלא בבונה בית מהתחילה לא מנתעלה עושה שאל לעשות מעקה, אבל אם היה ברעוהו לעשות מעקה, ולאחר שבאנו מבלל, או שנתעלם אף שם אלא עשה דרועשת מעקה; ואו נשים פטורות. ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לא, כגון שנטלה על מנת להתחירה, וכגון שנטלה אחר יאוש, והדשאת לית בה לאו דלא תוכל להתעלם" וגם ליכא לאו דלא תגזול" נמי, ואחר כך נמלק שלל ההחריה — והדשאת אינו עובר אלא משום "חשב שרבים". ושלוח הוקן נמי, כגון שנטלה האדם על מנת שלח, ואחר כך נמלק ולא שלחה, והדשאת ליכא לאו כי אם עשה דשלח השלחה". ויש מפרשים: דמכל מקום איכא נפקותא כשיהיה דלאו לקיים מצות עשה, דהי אהא אמרנא דגשמת פטורת

בלא לאו, ובמעקה איך ש"ק לא תשים ידמי" אלא בבונה בית מהתחילה לא מנתעלה עושה שאל לעשות מעקה, אבל אם היה ברעוהו לעשות מעקה, ולאחר שבאנו מבלל, או שנתעלם אף שם אלא עשה דרועשת מעקה; ואו נשים פטורות. ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לא, כגון שנטלה על מנת להתחירה, וכגון שנטלה אחר יאוש, והדשאת לית בה לאו דלא תוכל להתעלם" וגם ליכא לאו דלא תגזול" נמי, ואחר כך נמלק שלל ההחריה — והדשאת אינו עובר אלא משום "חשב שרבים". ושלוח הוקן נמי, כגון שנטלה האדם על מנת שלח, ואחר כך נמלק ולא שלחה, והדשאת ליכא לאו כי אם עשה דשלח השלחה". ויש מפרשים: דמכל מקום איכא נפקותא כשיהיה דלאו לקיים מצות עשה, דהי אהא אמרנא דגשמת פטורת

בלא לאו, ובמעקה איך ש"ק לא תשים ידמי" אלא בבונה בית מהתחילה לא מנתעלה עושה שאל לעשות מעקה, אבל אם היה ברעוהו לעשות מעקה, ולאחר שבאנו מבלל, או שנתעלם אף שם אלא עשה דרועשת מעקה; ואו נשים פטורות. ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לא, כגון שנטלה על מנת להתחירה, וכגון שנטלה אחר יאוש, והדשאת לית בה לאו דלא תוכל להתעלם" וגם ליכא לאו דלא תגזול" נמי, ואחר כך נמלק שלל ההחריה — והדשאת אינו עובר אלא משום "חשב שרבים". ושלוח הוקן נמי, כגון שנטלה האדם על מנת שלח, ואחר כך נמלק ולא שלחה, והדשאת ליכא לאו כי אם עשה דשלח השלחה". ויש מפרשים: דמכל מקום איכא נפקותא כשיהיה דלאו לקיים מצות עשה, דהי אהא אמרנא דגשמת פטורת

בלא לאו, ובמעקה איך ש"ק לא תשים ידמי" אלא בבונה בית מהתחילה לא מנתעלה עושה שאל לעשות מעקה, אבל אם היה ברעוהו לעשות מעקה, ולאחר שבאנו מבלל, או שנתעלם אף שם אלא עשה דרועשת מעקה; ואו נשים פטורות. ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לא, כגון שנטלה על מנת להתחירה, וכגון שנטלה אחר יאוש, והדשאת לית בה לאו דלא תוכל להתעלם" וגם ליכא לאו דלא תגזול" נמי, ואחר כך נמלק שלל ההחריה — והדשאת אינו עובר אלא משום "חשב שרבים". ושלוח הוקן נמי, כגון שנטלה האדם על מנת שלח, ואחר כך נמלק ולא שלחה, והדשאת ליכא לאו כי אם עשה דשלח השלחה". ויש מפרשים: דמכל מקום איכא נפקותא כשיהיה דלאו לקיים מצות עשה, דהי אהא אמרנא דגשמת פטורת

סלקא דעתך אמאי נילף "חמשה עשר" "חמשה עשר" מהו המצות מה להלן נשים חייבות - פירש בקונטרס: כל שישנו ב'בל האכל חמץ' ישנו ב'יום אכיל אכול מצה' ואם תאמר: למאי איצטרך במצה ד'בל שישנו בכל תאכל', ולומר נשים חייבות במצה - בלאו הכי נמי דיענין שנישים חייבות במצה - לאו פטורות - למה לי "האחר" להציא את הנשים? דגבי סוכה פשיטא דפטורות, דהא מצות עשה שהזמן גרמא היא. אלא שמע מינה דנשים חייבות במצה, ולחכי האחרון דלאו גבי סוכה הוה להציא את הנשים. ידלך נילף "חמשה עשר" "חמשה עשר" מהו המצות, ואם כן - למה לי טעמא ד'בל שישנו' ויש לומר: דעל כרחך איצטרך לטעמא ד'בל שישנו', דאי לא דחינון מינה דנשים חייבות במצה - הוה לאמינא "האחר" אתא לרביי נשים. דלמעטי - לא איצטרך, דהא מצות עשה שהזמן גרמא הוא. אבל השתא דחינון דחייבות במצה מיכל שישנו בכל תאכל חמץ, דאי לא כרחך "האחר" למעטי אתא. דלרבות לא איצטרך, דמגורה שח ד'חמשה עשר' "חמשה עשר" נפקא.

אשה בעלה משמחה - פירש בקונטרס: אך חובת המשחה בה, אלא על בעלה שישמחה. אלמנה מאי איכא למימר? פירשו: דכתיב בה שמחה, דכתיב (דברים טו) 'ולוהי והגר היתום והאלמנה'. ומשני: בשריה אכול. כלומר, לא נצטרות היא, אלא בעינה בעלה מדבר, שנתיב מי שהיא שרייה אצלו לשמחה משלו, במאכל ובמשחה וכלי פשתן, עד כאן לשונו. וקשה לרבינו תם: דיעיני בזמן שאין בית המקדש קיים, בדרכי פסחים" (פסדים טא, קאמר: אנשים בראוי להם - ביון, ונשים בראוי להם - בבגדי צבעונים, והוא מילתא לא מיתוקנתא אלא בזמן שאין בית המקדש קיים. כדאמר התם דבזמן הזה אין שמחה ביון, אבל בזמן שבית המקדש קיים - אין שמחה אלא בשמח' שנאמר "ותחת שלמים ואתבלת שם ושמחת". ועוד: דמשמע מתוך לשון הקונטרס שאינו חייב להלנות לירושלים ולהתאבל עליו שלמי שמחה, מיהו במסכת גיגיה (א,א) לא משמע הכי, דקאמר התם: בן שאינו צריך לאמו - חייב להלנות עלת ראה לדר בית, ואם הוא צריך לאמו - אינו חייב. ופריך: דהא אמרין איתיה? וקאמר אביי: עד הכא דהוה אמה דמתיבחה בשמחה - אתייה. ועוד: אי שמחה בבלי פשתן - היא יכולה לעשות בביתה. ועוד:

איצטרך - למיעוטה בהדיא. מה להלן נשים חייבות - אבלתה מצה לילה הראשונה. ראה - מצות עשה היא "יראה לך ומרץ", ראה ראה מהקהל - דכתיב ביה (דברים לא) 'כבא כל ישראל ליראות', והתם נשים חייבות דכתיב "ואנשים חייבות והטק" ואיילפינן מתפילין לפטורא - אמתניתין (קדושין כטא, ר"ח) דגמר כל מצות עשה שהזמן גרמא מתפילין, לפטור את הנשים, בבגין אב ד'מה מצונו בתפילין'. גילף - בגין אב ב'מה מצונו' משמחה, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים חייבות בעלה משמחה - אין חובת השמחה תלויה בה, אלא על בעלה שישמחה, קרי קיה "שימחת", אלמנה מאי איכא למימר - דהא כתיב בה שמחה, דכתיב (דברים טו) 'והגר והיתום והאלמנה' ושריה אצלו - לא נצטרות היא, אלא בעינה הכתוב מדבר, ונצטוה מי שהיא שרייה אצלו לשמחה משלו, במאכל ומשחה וכלי פשתן. אי הכי תפילין וראה נמי ניהו יניו כתיבין בו' - והכי לפת מתפילין לפטור? הא כתיב פטורא בין תפילין דאיתקש לתלמוד תורה, בין בראה דכתיב "ומרץ" להציא את הנשים. צריכי - למיכתב פטורא בתרויהו, ולא גמירי מהדרי, היכלך לאו למימרא דאין מלמדן איכתיב בתרויהו, אלא משום דלא גמירי חד מחברה, כדמפרש ואילו, דאי כתב רחמנא - פטורא דנשים בתפילין, ולא כתב בראה - הוה אמינא: גילף ראה מהקהל, לחייב את הנשים. אי הכי מצה ותקל נמי צריכי - ולא שני כתובים הבאים כאחד ניהו, ונילף שאר מצות עשה מנייהו לחובתא גמירי צריכי - תרויהו? אלא חד מנייהו נכתבו, ונגמר איך מניה, עם של שאר מצות עשה בשלמא אי הוה כתב - חובת בהקדל - לא הויא אחי מצה מניה שביתא, דאנא אמנא: אלא גורד שות מהחובות "חמשה עשר" "חמשה עשר", מה להלן נשים פטורות, דכתיב "האחר" להציא דנשים - אף מצה נשים פטורות. ואנא אמנא מפליח חייבין דכתיב (דברים טו) "וחמץ" מאי איכא למימר - גילף כל מצות עשה שהזמן גרמא במצה ודקדק לחובתא! פטורא - איש אמו ואביו אמר דילפינן ביה נשים לעיל (טא,א). כשהוא אמר "חירא", הוי כאן שנים. וגילף מתלמוד תורה - לפטורה.

איצטרך, סלקא דעתך אמנא: גילף "חמשה עשר" "חמשה עשר" מהו המצות, מה להלן נשים חייבות עשר? אף פאן נשים חייבות, צריכא. - והרי ראה, דמצות עשה שהזמן גרמא, וטעמא דקתב רחמנא "וכורך" - להוציא הנשים, הא לאו הכי - נשים חייבות! - איצטרך, סלקא דעתך אמנא גילף ראה ראה מהקהל. ואיילפינן מתפילין לפטורא, גילף משמחה לחייב? - אמר אביו: אשה בעלה משמחה. - אלמנה מאי איכא למימר? - בשריה אצלו. - וגילף מהקהל! - משום דהוה מצה ותקל שני כתובים הבאים פאחד, וכל שני כתובים הפאין פאחד - אין מלמודים. אי הכי תפילין וראה נמי שני כתובים הבאים פאחד, ואין מלמודים! - צריכי, דאי כתב רחמנא תפילין ולא כתב ראה - הוה אמנא: גילף ראה ראה מהקהל, ואי כתב רחמנא ראה ולא כתב תפילין - הוה אמנא: אקיש תפילין למוזוה - צריכא. - אי הכי מצה ותקל נמי צריכין - למאי צריכי? בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה - הוה אמנא: גילף "חמשה עשר" "חמשה עשר" מהו המצות, מהו הפטור. אלא יכתבו רחמנא מצה ולא בעי הקהל, ואנא אמנא: מפלים חייבים - נשים לא כל שפני?! הילכך הוה להו שני כתובים הבאים פאחד, ואין מלמודים. - הניחא למאן דאמר אין מלמודין, אלא למאן דאמר למימר? ותו: מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנלן - דילוף מפורא. מה מורא נשים חייבות - אף כל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות. וגילף מתלמוד תורה! - משום דהוה ליה תלמוד תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים פאחד, וכל שני כתובים הבאים פאחד אין מלמודים. ולרבי

ותיב בתוספתא (דחגיגה פרק ראשון): שלש מצות נצטוו ישראל: ראה, גיגיה, שמחה, יש בראה שאין בשניהם - שכולה לשמים, ויש בחגיגה מה שאין בשניהם - שכן נהגת לפני הדבור, ויש בשמחה שאין בשניהם - שהשמחה נהגת באיש ובאשה. אלמא בגוף הקרבן קאמר! ומפרש רבינו תם: אשה בעלה משמחה - בשלמי שמחה שלו, שהחובה מוטלת על בעלה, ובאלמנה - על ששריה אצלו, אבל היא נופא לא מהיכא לאתויי שלמי שמחה. ואי כתב ראה ולא כתב תפילין - אינו רוצה לומר דלא ליכתוב תפילין לכל, ומצות תפילין איצטרך ליתוב. אלא הכי קאמר: לא ליכתוב תפילין - והיא מקדשת מתפילין לתלמוד תורה. ולא על הקהל - פירושו: לא ליכתוב חובת דנשים גבי הקהל. אבל מצות הקהל בעי למיכתב. הוה אמנא גילף ראה ראה מהקהל! - ואם תאמר: הא אמרין מצה הקהל הוה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמודין ויש לומר: דמגורה משה ראה ראה ראה מהקהל בכל, כל שישת כל אמנא טפלים חייבים נשים לא כל שכן - ואם תאמר: למה לי האי קל וחומר? בלאו קל וחומר נמי מצוי למילף הקהל משה לחייב נשים, ואפילו לא כתיב גילפינן בהקדל בכל, כל שישת כל שני כתובים ויש לומר: דאי לא כתיב נשים בהקדל לעיל, ואם תאמר: כיון דלא נילף חייב הקהל במצה דאמינא דמקל וחומר דאמר "ליכתוב רחמנא גילף לבי הקהל"? בלא מצה נמי נפקא קל וחומר בהקדל מהטפלים, בקל וחומר: טפלים חייבים וכו' ויש לומר: דאי לא כתיב נשים במצה דאמינא דמקל וחומר לא אתא נשים לחובת, וטעמיה בעלוי משנים, לפי שבאיש לכלל חוב. אבל נשים אין סופן לבא ליהי חוב - לא. אבל אשה שמצוה נשים חייבות במצה וליכתוב פטורים - מעתה נוכל לדון חומר מהקדל בהקדל, היכא דטפלים חייבים - אין דיון שיש חייבות? נשים חייבות מנא קל דילף מלמודא - ואם תאמר: אמאי לא קאמר דילפינן ממוזוה? ויש לומר: דהוה מצי למימר דילפי ממוזוה, ודו מנייהו נקט. ואם תאמר: אם כן הוי מורא ומוזוה שני כתובין הבאים כאחד, ואין מלמודין ויש לומר: דצריכי תרויהו דאי כתב מורא ולא כתב ממוזוה - הוה אמנא: בממוזוה ידיו פטורים. דילפינן תלמוד תורה, ודאי כתב מוחה ולא כתב חוב. הוה אמנא דמבורא ידיו פטורין, ברלמקן (לה,א). דאין סיפק ביה לעשות. ונילף מתלמוד תורה - ואם תאמר: ארבעה, אית קל מילין ממוזא לחוב, ודאי אמר קמא דיכונת (טא,א). כל דהכא דיכא לאקיש לקולא וליחזרו - לא. ולחזרמא מקשינן ואמר דרבי משה: ולמבורא מתלמוד תורה איכא נמי למילף, אית קלן אישכונן נשים פטורות ממוזוה קיהר תוכיבה בתלמוד תורה - קדן הוה שיהו פטורין בכל האשר של חובתו, ורבי משה: ועוד יש לומר: דכתיב ראה ולימילי טפי מתלמוד תורה ממוזא, דשאני אב ואם דהוקש בכוזם לכבוד המקום, ואין למילף שאר מצות מינה. עוד יש לומר: דאין סברא לומר נילף ממוזא, דמורא נמי לפעמים דאינה חייבת היכא דרשות אחרים עליה, כדאמרין (קדושין לב,א) אשה אין סיפק ביה לעשות.

מסכת מעשר שני

[דף א' ע"א]

פֶּרֶק ראשון

מתני' מעשר שני – אין מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מחליפין אותו, ולא שוקלין כנגדו. ולא יאמר אדם לחברו בירושלים: "הילך וזן ותן לי שמן". וכן שאר כל הפרות. אבל גותנין זה לזה מתנת הנם.

מעשר בהמה – אין מוכרין אותו תמים חי, ולא בעל מום חי, ושחוט. ואין מקדשין בו את האשה. תכור – מוכרין אותו תמים חי, ובעל מום חי, ושחוט. ומקדשין בו האשה.

ואין מחלין מעשר שני על אסימון, ולא על הפטבע שאינו יוצא, ולא על הפעות שאינן ברשות. גמרא מעשר שני אין מוכרין אותו כו'. אין מוכרין אותו, מפני שכתוב בו קדושה. אין ממשכנין אותו, מפני שכתוב בו ברכה.

פי' אין מוכרין אותו? לא יאמר אדם לחברו: הא לך את הפנה הזה של מעשר שני, ותן לי בו חמשים וזו של חילין. מאן תנא אין מוכרין אותו? רבי מאיר. ברם רבי יודה בדין הוא שיהא מותר למוכרו מקל וחומר.

מה אם תרומה שהיא אסורה לזרים – מותר למוכרה, מעשר שני שהוא מותר לזרים – אינו דין שיהא מותר למוכרו? לא, אם אמרת בתרומה – שאינה טעונה מחיצה, תאמר במעשר שני – שהוא טעון מחיצה! ביכורים יוכיחו, שהן טעונים מחיצה ומותר למוכרן. לא, אם אמרת בביכורים – שאינן תופסין

[דף א' ע"ב]

את דמיהן, תאמר במעשר שני – שהוא תופס את דמיו. שביעית תוכיח! שהיא תופסת את דמיה, ומותר למוכרה.

אמר רבי יודן: מוז? מכירתה של שביעית – היא חילולה! אמר רבי ירמיה: מאן תנא אין מוכרין אותו? רבי מאיר! ברם רבי יודן, בדין הוא שיהא מותר למוכרו מקל וחומר. מה אם שביעית שאין פורעין חוב מדמיה – מותר למוכרה, מעשר שני שפורעין חוב מדמיו – אינו דין שיהא מותר למוכרו!

הא אשכחנן שפורעין חוב מדמיו. ביי דתנינן תמן: משד הימנו מעשר בסלע, ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתיים! אמר רבי יוסי: שנייא היא, שמשעה ראשונה מעשר שני חיוב. אילו חיוב היה לו ונתן לו מעשר, יאות.

אמר רבי יודן: מתניתא אמרה בן: שהוא אסור למוכרו. דתנינן תמן: מזיד – קידש, שוגג – לא קידש. אם את אומר: יהא מותר למוכרו – יהא מותר לקדש בו!

וקל שהוא אסור למוכרו – אסור לקדש בו. והתנינן: אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה ממאה מדמי שביעית. ואם לקח – יאכל כנגדן.

אמר רבי יוסי: זאת אומרת, שאסור ליקח אשה מדמי שביעית, דלכן, מה בין קונה אשה, מה בין קונה שפחה?

רבי יוסי בשם רבי זעירא, רבי יודן בשם רבי יילא: דברי הכל היא מפני זילזולו.

רבי יוסי בשם רבי אחא: דברי הכל היא, כדי שיהו הכל זקוקים למחיצתן.

ביצד אין ממשכנין אותה? הנכנס לתוך ביתו של חבירו למשכנו – אל ימשכן מעשר שני שלו.

תני: ולא מרהינין אותו, ולא יתננו לחנווני שיאכל עליו.

[דף ב' ע"א]

עבר ומשכן, עבר והרהיץ? ייבא פהדא, האוכל מעשר שני שלו, בין שוגג בין מזיד – יצעק לשמים; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר: שוגג – יצעק לשמים. מזיד – יחזרו דמיו למקומן. ואם היו מעות, שוגג – יצעק לשמים. מזיד – יחזרו דמיו למקומן; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר: בין שוגג בין מזיד – יחזרו דמיו למקומן.

רבי זריקה בשם הוניה: הלכה ברבי – במעות, וברבן שמעון בן גמליאל – בפירות. אמר רבי יילא: מעשה היה והורו ברבי במעות.

או ייבא פהדא, אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה. ואם נטע או הרכיב או הכריד – יעקור.

לא עקר פירותיו, מה הן? רבי בא רבי (אפי) לא, הוון יתיבין בצור, אתא עובדא קומיהון, והורי רבי אילא ישפכו פירותיו. אמר רבי בא: אני לא נמנית עמהן בעליה. נפקין ושמעון רבי יונה ורבי יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר: אין מהדשין על הגזירה.

אמר רבי יוסי, רבי יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר: אין מוסיפין על התלכה. רבי יעקב בר אהא בשם רבי זעירא: מן מה דתני אין ממשכנין אותו ולא מרהינין אותו, הדיא אמרה: עבר ומשכנן, עבר והרהין – קונסין בו!

ולא שוקלין כנגדו מעות. אפילו סלע של הולין לעשות סלע של מעשר שני. היה לו סלע של מעשר שני, והיא מסויימת לו, מהו שישקול כנגדו הסלע של מעשר שני אחרת ותהא מסויימת לו? האחין שחלקו, מהו שישקלו זה כנגד זה?

תנן: לא יאמר אדם לחבירו בירושלים: "הא לך יין ותן לי שמן". "הא לך שמן ותן לי יין". אבל אומר לו: "הא לך יין שאין לך יין". "הא לך שמן שאין לך שמן".

"הא לך יין שאין לי שמן", הוון בעי מימר: אסור. אשבח תני: מותר. ואינו אסור משום חליפין? מפיון שאינו יכול להוציאו מפנוו בדין – אין אלו חליפין. וליידא מילה אמר: הא לך יין שאין לי שמן? דאילו הות לי משח הווינא מיתן לך.

אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. מתניתא – דרבי מאיר. דו רבי מאיר

[דף ב' ע"ב]

אמר: אין מתנה במקר. אמר רבי יוסי: דברי הכל היא. הכא בהדא דתני: היה אומר אדם לחבירו: "מה אכלת היום?" והוא אומר לו: "קוין". והיה יודע שהוא בכור. מה חקוין נמפר בזול, אף תכבור נמפר בזול.

היה אומר לו: "מן". והיה יודע שהוא מעשר שני. מה חקוין ניתן במתנה, אף מעשר שני ניתן במתנה.

התיבון: הרי מעשר בהמה, דברי הכל אינו נמפר. ואת אמרת ניתן במתנה: אף זה ניתן במתנה. רבי מנא לא אמר כן. אלא כרבי יודה. דרבי יודה עשה אותו כנכסיו. התיבון: הרי מעשר בהמה – דברי הכל אינו כנכסיו, ואת אמר ניתן במתנה. אף זה – ניתן במתנה.

הא שחוט – מותר. תנני דבי רבי ינאי: לא שנייא, בין חי בין שחוט, בין תמים בין בעל מום. וליידא מילה תנן: חי ולא שחוט? בגין ניתני דבתרה: תכבור – מוכרין אותו תמים חי, ובעל מום חי, ושחוט.

רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן: נאמר פאן (ויקרא כו, כח): לא יגאל, ונאמר בהרמי בהנים: לא ימכר ולא יגאל. מה לא יגאל הנאמר בהרמי בהנים – אינו לא נמכר ולא נגאל, אף לא יגאל הנאמר פאן – אינו לא נמכר ולא נגאל. אבל בכבור נאמר: לא תפדה.

רבי יעקב דרומייה בעא קומי רבי יוסי: כלום כתיב בבכור: לא תפדה בכעל מום? מעשר בהמה, לא חלקה התורה בין חי בין שחוט, בין תם בין בעל מום.

אין מקדשין בו את האשה.

[דף ג' ע"א]

אבל מקדשין בגידיו ובעצמיו, ובקרניו ובמלפיו. אמר רבי לעזר: מפני שכתוב בו ברכה. ויקדש בכשרו! אמר רבי יוסי: כלום למדו מעשר אלא מהרמי כהנים! מה הרמי כהנים – אין מקדשין בהן את האשה, אף כל הקדשים – אין מקדשין בהן את האשה.

מעטה, לא יקדשו לא בגידיו ולא בעצמיו ולא בקרניו ולא במלפיו! הוי, צורכה להחיא דאמר רבי לעזר: מפני שכתוב בהן ברכה.

רבי יודן בעי: אמר לאשה: "משכי לי מעשר בהמה זה, שתתקדשי לי בו לאחר שחיטה!" מאחר שיש בידו לשחוט – מקודשת מכבר, או לאחר שחיטה?

רבי זעירא בשם רבי בא בר ממל: הגונב מעשר בהמה של חבירו, אם היה קנים – מקזירו לו בעינו. אבל, מה שאכל – אבל. רבי לעזר בשם רבי מנא: אין אומר לו שיתן מילתא, או פחות משנה פרוטה. אין אומר לו שיתן.

אמר רבי חיננא: הדיא דתימא בשאינו יפה שונה פרוטה מעיקרו. אבל אם היה יפה שונה פרוטה מעיקרו. אומר לו שיתן.

רבי יודה בר פזי בשם רבי יהושע בן לוי: חי, לא שחוט. תמן תנינן: המקדש בחלקו בקדשי קדשים ובקדשים קלים – אינה מקודשת. אמר רבי יודה בר פזי: רבי יודה יליף כל הקדש מבכור. מה בכור מקדשין בו את האשה, אף הקדשים מקדשים בו את האשה.

רבי מאיר יליף כל הקדשים מפעשר בהמה. מה מעשר בהמה – אין מקדשין בהן את האשה. אף כל הקדשים – אין מקדשין בהן את האשה.

מחלפה שיטתיה דרבי יודה בר פזי! תמן הוא אומר: בין חי בין שחוט. והכא הוא אומר: חי ולא שחוט! תמן – בשם גרמיה. והכא בשם רבי יהושע בן לוי. ואפילו תימר כאן וכאן בשם גרמיה. במקדש בחי, ובכראוי ליפול לו, ולאחר שחיטה.

[דף ג' ע"ב]

מה טעמא דרבי יהושע בן לוי? (במדבר יח, יח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה. ומאי טעמא דרבי יודן בן פוי? יהיה לך – אפילו לאחר שהיטה.

מה מקיים רבי יהושע בן לוי יהיה לך? ריבה לך תודה אחרת, שיהא נאכל לשני ימים ולילה אחד. מתניתין דלא ברבי דוסא. דתני: מחללין מעשר שני על אסימון; דברי רבי דוסא. וחכמים אומרין. מה טעמא דרבי דוסא? (דברים יד, כח) וצרת הכסף. דבר שהיא נצטר מחבירו. מה טעמא דרבנן? שיש לו צורה ויצא על גב צורתו.

רבי יוסי בשם רבי יוחנן: דברי רבי דוסא מחללין מעשר על ליטרא של כסף. אילו אמר ליטרא, תוינן אמרין: בשם שאמר כסף, כך אמר זהב. אילו אמר כסף, תוינן אמרין: אף שכרי קערות ותמחויין. הוי מהן, ליטרא של כסף.

על אסימון. הכל מודין שאין מחללין אותו על מעות הנתונות לאולייר. הדיא דתימר, בדרף שהן יפין אצל אולייר. אכל בדרף שהן יפין אצל התורמסר – מחלל.

מטבע שנפסל והמלכות מקבלתו, רבי יוסי בשם רבי יונתן: באסימון. רבי הניא בשם רבי יונתן: כמטבע של מלכים הראשונים.

[דף ד' ע"א]

נימר: אם היה יוצא על גב צורתו – מחלל. ואם לאו – אינו מחלל.

מטבע שפודר, בגון בן בוויבא – אינו מחלל.

היו לו מעות של יין נסד, אתא עובדא קומי רבי אימי, אמר: יליד הנגיה לים המלח.

היה לו מעות של דיסנגים, רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו, מחללין בדרף שהן יפות אצל התורמסר. ביקש להוציאן – מחללין בדרף שהוא מחלל עליהן.

תני: אין מחללין אותו, לא על המעות שהן בכבל, ולא על המעות שבכבל באן. לא על המעות שבאן בכבל – בעומד בכבל. ולא על המעות שבכבל באן – בעומד באן.

היו לו מעות מבבל לכבל והוא עומד באן,

[דף ד' ע"ב]

נימר: אם היתה דרף פתוחה – מחלל. ואם לאו – אינו מחלל.

וּמַכְּבוּ בָּז? אָמַר רַבִּי אֲבִין: כָּל הַמַּמְבִּיעוֹת הֵיוּ יוֹצְאוֹת בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי בָן, עַל שֵׁם (תהלים מח): יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ. וְכוּל אִם הֵיוּ לוֹ מְעוֹת בְּהַר הַמִּלָּךְ וּבִקְצֵרָה מְחַלְלֵן עֲלֵיהֶן? תַּלְמוּד לֹאמַר (דברים יד, כה): וְצֵרֶת הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ. מַהוּ בְּיָדְךָ? בְּרִשׁוּתְךָ.

רַבִּי יוֹנָה בְּעֵי: נִפְל כִּיסוֹ לְבוֹר וְכוּ מֵאָה רִיבּוּא, וְהִיָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא הַמְּשִׁים רִיבּוּא לְהַעֲלוֹתָן – אוֹתָן הַמְּשִׁים רִיבּוּא כְּמוֹ שֶׁהֵן בְּרִשׁוּתוֹ.

הַלְּמָה ב'

מתני' תְּלוּקָה בְּהַמָּה לְזַבְחֵי שְׁלָמִים, וְחִיָּה לְבָשָׂר תַּאֲוָה – יֵצֵא הָעוֹר לַחֲוִלִּין. אֵף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֵּה עַל הַבָּשָׂר.

בְּדֵי יוֹן סְתוּמוֹת, מְקוֹם שְׁדַרְכָן לִמְכּוֹר סְתוּמוֹת – יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲוִלִּין.

הַאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים – יֵצְאוּ קְלַפֵּיהֶם לַחֲוִלִּין.

הַתְּמָד, עַד שֶׁלֹּא הִחְמִיץ – אֵינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מְעֻשָׂר. וּמִשֶׁהִחְמִיץ – נִלְקַח בְּכֶסֶף מְעֻשָׂר.

תְּלוּקָה חִיָּה לְזַבְחֵי שְׁלָמִים, וּבְהַמָּה לְבָשָׂר תַּאֲוָה – לֹא יֵצֵא הָעוֹר לַחֲוִלִּין.

בְּדֵי יוֹן פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת, בְּמְקוֹם שְׁדַרְכָן לִמְכּוֹר פְּתוּחוֹת – לֹא יֵצֵא קִנְקֵן לַחֲוִלִּין.

סְלֵי תַאֲנִים וְסְלֵי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי – לֹא יֵצְאוּ דְמֵי הַכֶּלִי לַחֲוִלִּין.

[דף ה' ע"א]

גמרא תַּנִּי: בֶּן בֶּג בֶּג אוֹמֵר: (דברים יד, כו) וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף כָּל אֲשֶׁר תַּאֲוָה נִפְשֶׁךָ. לֹקַח הוּא אָדָם פָּרָה – מִפְּנֵי עוֹרָה. וְצֵאֵן – מִפְּנֵי גִזְזֵתָהּ. וַיִּזֵּן – מִפְּנֵי קִנְקֵנוֹ.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: הִדָּא דְתִימָא, בְּשֶׁהִיָּה הַמּוֹכֵר הַדִּיּוּט. אֲבָל אִם הִיָּה הַמּוֹכֵר אוֹמֵן – נַעֲשֶׂה כְּמוֹכֵר זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: מִתְּנִיתִין אֲמֵרָה בָּז! בְּדֵי יוֹן סְתוּמוֹת, מְקוֹם שְׁדַרְכָן לְמִכּוֹר סְתוּמוֹת – יֵצֵא הַקִּנְקֵן לַחֲוִלִּין.

אָמַר רַבִּי מְנָא: וּמִיָּנָה, כְּמָה דְתִימָר תַּפּוּן: אִם הִיָּה הַמּוֹכֵר אוֹמֵן – נַעֲשֶׂה כְּמוֹכֵר זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. וְדַכּוּתָהּ, אִם הִיָּה הַלּוֹקַח אוֹמֵן – נַעֲשֶׂה כְּלוֹקַח זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ.

חוֹתֵל שֶׁל תְּמָרִים, פְּטוּלָיִיא שֶׁל תְּמָרִים – יֵצְאוּ לַחֲוִלִּין. קוּפּוֹת שֶׁל תְּמָרִים. אֵית תַּנִּי תַּנִּי: יֵצְאוּ. וְאֵית תַּנִּי תַּנִּי: לֹא יֵצְאוּ. אָמַר רַב הַסְּדָא: מֵאֵן דְּאָמַר יֵצְאוּ – דְּרוּסוֹת. וּמֵאֵן דְּאָמַר לֹא יֵצְאוּ – כְּשֵׁאִינֵן דְּרוּסוֹת.

הַתָּמֵד עַד שְׁלֹא הִחְמִיץ אִינוֹ נִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּפּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. מִשֶּׁהִחְמִיץ, נִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וְאִינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. מִתְּנִיתָא – דְּרַבִּי יוֹדָה הִיא! דְּתַנְיִן תַּמּוֹן: הַמִּתְמַד וְנִתֵּן מִים בְּמִידָה, וּמִצָּא בְּדֵי מִידָתוֹ – פְּטוּר. וְרַבִּי יוֹדָה מְחַיֵּיב. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, זִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזַר, וְזִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי חֲנִינָא; וְהוּא שֶׁהִחְמִיץ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: דְּבָרֵי הַכֹּל הֵיאָה שְׁבִין אֲפִילוּ מִי מְלַח – נִיקְחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי לְעֹזַר: לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּקַדְמוּיָתָא הוּיִנֵּן מְרִין; הַלּוֹקַח בְּהִמָּה לְבָשָׂר תַּאֲוָה, עַל פְּרָחוֹ [דָּף ה' ע"ב]

נִתְפַּס הַשֵּׁם לְשִׁלְמִים. וְלֹא הוּיִנֵּן אֲמַרִּין כְּלוּם. מִן הָדָא דְאָמַר רַבִּי לְעֹזַר: לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן; בְּהִמָּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, כְּרַבִּי מֵאִיר – פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה. כְּרַבִּי יְהוּדָה – חֲטִיבָת בְּבְכוּרָה.

רַבִּי יִרְמְיָהּ בְּעֵי קוּמֵי רַבִּי זְעִירָא: יְלָדָה בְּכוּר, אֵימּוּרֵיוּ מַהוּ שְׂיִקְרָבוּ לְגַבִּי מִזְבַּח? וְלֹא חָל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי עַל אֵימּוּרֵיוּ? וְלֹא נִמְצָא מְבָרִיחוֹ מִן הָאֲכִילָה?

אָמַר לֵיהּ: וְכִי הַלּוֹקַח בְּהִמָּה לְשִׁלְמִים, לֹא חָל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי עַל אֵימּוּרֵיהּ? וְלֹא נִמְצָא מְבָרִיחָה מִן הָאֲכִילָה? אָמַר לֵיהּ: בְּלִקְיָהּ – פְּקַעָה מִמֶּנָּה קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְאֵנָּה לֹא הוּיִנֵּן אֲמַרִּין בְּנִי אֵלָּא, לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה לִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר אֵלָּא שְׁלָמִים בְּלֶבֶד.

מַה נִּפְקָה מִבִּינֵיהוֹן? יְלָדָה בְּכוּר וְהִקְדִּישָׁה שְׁלָמִים. מֵאֵן דְאָמַר לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה לִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר אֵלָּא שְׁלָמִים בְּלֶבֶד – קְרִיבָה. מֵאֵן דְאָמַר: בְּלִקְיָהּ פְּקַעָה מִמֶּנָּה קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר – אֵינָה קְרִיבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: כָּל אֵילִין מִזֵּילִיא אֵנָּה מְרִין, וּמִתְּנִיתִין מְסִיעָא לְרַבִּי זְעִירָא! לֹא יָבִיא מַחִיטֵי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֵלָּא מִמְעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי.

מַה בֵּין הִיטִין מַה בֵּין מְעוֹת? אֵלָּא, בְּלִקְיָהּ – פְּקַעָה מִמֶּנָּה קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא קוּמֵי רַבִּי מְנָא: וְיָבִיא מִן הַחִיטִין הַתְּרוּמָה לְכַהֵן, וְהוֹשֵׁאָר לְבַעָלִים! מִפְּנֵי מַה אִינוֹ מְבִיא? אָמַר לֵיהּ: הִנֵּעַ עֲצָמָה, שְׁנִישְׁפָּה הָדָם לֹא נִפְסַל הַלְחָם?

[דף ו' ע"א]

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּזָרוּ עַל נְקִיבָה בַעֲלַת מוֹם, מִפְּנֵי וּלְדָהּ. גְּזָרוּ עַל זָכָר בַּעַל מוֹם, מִפְּנֵי נְקִיבָה בַעֲלַת מוֹם.

וְאָמְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: אֲפִילוּ תְּמִימָה – גְּזִירָה. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִין: לֹקְחִין בְּהִמָּה לְבָשֶׁר תְּאֻנָּה, וְהָיוּ מְבָרִיחִין אוֹתוֹ מֵעַל גְּבִי הַמְּזֻבָּת. חֲזָרוּ לֹאמֹר: לֹא יִקְחוּ אֲפִילוּ חֵיהָ, אֲפִילוּ עוֹפוֹת. בְּהָדָא דְתַנְי: אֶחָד שְׁבִיעִית, וְאֶחָד מַעֲשֵׂר שְׁנִי – מְחַלְלִין אוֹתוֹ עַל נְקִיבָה בַעֲלַת מוֹם, וְעַל שְׂאֵר בְּהִמָּה חֵיהָ וְעוֹף, בֵּין חַיִּין בֵּין שְׁחוּטִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִין מְחַלְלִין אֵלָא עַל הַשְּׁחוּטִין בְּלֶבֶד.

רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: גְּזָרוּ אוֹתָן, שֶׁלֹּא יִרְעוּ אוֹתָן עֲדָרִים עֲדָרִים. קָם רַבִּי יְרֵמְיָה עִם רַבִּי זְעִירָא. אָמַר לֵיהּ: עַד בְּדוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קָמִים, וְאֵתְּנוּ תְּלִיזֵין בֵּיהּ מִרְטוּטִיבִין! וְהָא אוֹמְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: אֲפִילוּ תְּמִימָה – גְּזִירָה! דִּילְמָא לֹא אִיתְּאמְרָא אֵלָא עַל הַשְּׁבִיעִית. אֲשַׁבַּח תַּנְי: עַל הַשְּׁבִיעִית.

[דף ו' ע"ב]

הַלְקָה ג' מִתַּנְי' הַלּוֹקַח מוֹם וּמְלַח וּפְרוֹת הַמְּחַבְּרִים לְקַרְקַע, אוֹ פְרוֹת שְׂאִינָן יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם – לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר.

הַלּוֹקַח פְּרוֹת, שׁוֹגֵג – יַחֲזֵרוּ דְמִים לְמִקּוּמוֹן. מִזִּיד – יַעֲלוּ וַיֵּאכְלוּ בְּמִקּוּם. וְאִם אִין מְקַדֵּשׁ – יִרְקְבוּ. הַלּוֹקַח בְּהִמָּה, שׁוֹגֵג – יַחֲזֵרוּ דְמִיָּה לְמִקּוּמָה. מִזִּיד – תַּעֲלֶה וְתֵאכֵל בְּמִקּוּם. וְאִם אִין מְקַדֵּשׁ – תִּקְבַּר עַל יְדֵי עוֹרָה.

אִין לֹקְחִים עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהִמָּה טְמֵאָה מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְאִם לָקַח – יֵאכֵל בְּגִגְדָן. אִין מְבִיאִין קִינֵי זָבִים וְקִינֵי זָבוֹת וְקִינֵי יוֹלְדוֹת מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְאִם חֵבִיא – יֵאכֵל בְּגִגְדָן. זֶה הַכֶּלֶל: כֹּל שֶׁהוּא חוּץ לְאֲכִילָה וְלִשְׁתֵּיָה וְלְסִיכָה מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי – יֵאכֵל בְּגִגְדָן.

גְּמֵרָא תַנְי: בְּהִמָּה טְמֵאָה, בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד – יַחֲזֵרוּ דְמִים לְמִקּוּמוֹן. תַּפְּזֵן תַּנְינָן: אִין לֹקְחִים עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהִמָּה טְמֵאָה מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, וְאִם לָקַח – יֵאכֵל בְּגִגְדוֹ. וְכֹא, אֵתְּ אָמַר הַכִּין!

רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אִיתְּפַלְגוּן רַבִּי חֵיָא בַּר רַב יוֹסֵף וּשְׁמוּאֵל. חַד אָמַר: כָּאן – דְּרַף מְכִירָה. וְכֹאן – דְּרַף חִילוּל.

[דף ז' ע"א]

וְהִרְגָא אָמַר: כָּאן – שֶׁחֵמוּכַר קָמִים. וְכֹאן – שֶׁחֵלֶף לוֹ הַמוּכָר. וְלֹא יִדְעָנָא מֵאֵן אָמַר דָּא וּמֵאֵן אָמַר דָּא. מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: נִקְנָה הַמָּקָח, הָרִי, הוּא דְאָמַר: כָּאן – דְּרַף מְכִירָה, וְכֹאן – דְּרַף חִילוּל.

מתניתין דרבי עקיבא היא. דלא כרבי ישמעאל! רבי ישמעאל דריש: (דברים יד, כה) ונתתה הכסף בכל אשר תאונה נפשך – כלל. בבקר ובצאן בנין ובשכר – פרט. ובכל אשר תאונה נפשך – תרי כלל אחר. כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא בעין הפרט. לומר לך: מה הפרט מפורש – דבר שהוא וולד וולדות הארץ. אף אין לי אלא דבר שהוא וולד וולדות הארץ.

רבי עקיבא מפרש: מה הפרט מפורש דבר שהוא פרי וולד, פרי ומכשירי פרי, אף אין לי אלא דבר שהוא פרי וולד, פרי ומכשירי פרי. מה נפק מן ביניהון? דגים והנבים, כמהין ופטוריות. כרבי עקיבא – נקחין בכסף מעשר שני.

אמר רבי חניי: מתניתא אמרה (בג), שאין מחללין מעות על פירות בריחוק מקום.

אמרה קומי רבי אבינא – וקלסיה. אמרה קומי רבי ירמיה – וקנתריה. והתנינן: מעות בירושלים, ופירות במדינה!

שנייא היא, שהיה במקום אחד. כד נפיק רבי חני, אשכח תני: מעות ופירות בירושלים, מעות ופירות במדינה. אמר: אין הוה שמייע רבי ירמיה הדא מילתא, יאות קנטרי. בעי מיהזור ביה.

[דף ז' ע"ב] אמר ליה רבי זעירא: לא תיהזור בך! דאמר רבי לעזר: דרבי מאיר ורבנין – דמאי. הא בודאי – לא. מן מה דאמר רבי אלעזר, דרבי מאיר היא, הדא אמרה: היא דמאי, היא ודאי.

רבי זבידא הוה יתיב לתני לבריה: הרוצה לחלל מעות על הפירות בזמן הזה, בין אילו בין אילו – קדשו! כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים: מעות – כמות שהן, ופירות – כמות שהן.

עבר רבי קריספא, אמר ליה: לא תנניתייה בן! אלא פירות על המעות. הא מעות על הפירות – דברי הכל לא קדשו.

והתנינן: אם אין מקדש – ירקבו! תיפתר: שהקדישן בשעת מקדש והרב המקדש.

תני בן ביבי: (דברים יד, כו) ונתת את הכסף – בריחוק מקום אתה פודהו, בקירוב מקום אין אתה פודהו. ונתת הכסף – בקירוב מקום אתה מחללו, ואי אתה מחללו בריחוק מקום. רבי יוסי בשם שמואל: נקנה המקח. רבי יוסי בן חנינא: כי פודהו.

ואמר רבי הילא: מן מה דתנינן: יאכל כנגדו, הדא אמרה – קדשו.

[דף ח' ע"א]

אמר רבי יוסי: מבינן שמישך – נקנה המקח. מבאן ואילך – מקח אחר הוא.

אמר רבי יודן: צריך לחזור ולהקדישו, שהוא סבור לומר: שמא קידשו ולא קידשו.

הדרן עלה פרק מעשר שני

מִסְכַּת נִדְהָ פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. כָּל הַנָּשִׁים - כִּתְמָן מְטָמָא לְמַפְרַע. וְנָשִׁים שְׁאֲמְרוּ דִּין שְׁעָתָן - כִּתְמָן מְטָמָא לְמַפְרַע, חוּץ מִקְטֻנָּה שְׁלֵא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוּת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל הַנָּשִׁים שְׁאֲמְרוּ דִּין שְׁעָתָן - כִּתְמָן כְּרֵאִיתָן. וְקֻטְנָה שְׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוּת - יֵשׁ לָהּ כִּתְמָמִים. וְשְׁלֵא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוּת - אֵין לָהּ כִּתְמָמִים. כָּל אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסֵת - כִּתְמָמָה מְטָמָא לְמַפְרַע, שְׁאֵם תְּרֵאָה שְׁלֵא בִשְׁעַת וְסֵתָה - מְטָמָא מֵעַת לְעַת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַחֲמִירוּ בְּכַתְּם יִתְרֵי מִן הָרֵאִיָּה, שְׁהַכְּתֵם מְטָמָא לְמַפְרַע, וְהָרֵאִיָּה אֵינָה מְטָמָאָה אֲלֵא מֵעַת לְעַת. רֵאֲתָה כְּתָם וְאַחַר כֵּךְ רֵאֲתָה דָם - הֲרִי זֹו חוֹשֶׁשֶׁת מִשּׁוּם זֹוב; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין חוֹשֶׁשֶׁת מִשּׁוּם זֹוב. הֲרוּאָה כְּתָם, אִם יֵשׁ בּוֹ לְחֵלֶק שְׁלֹשָׁה גְרִיסִין לְשִׁלְשָׁה יָמִים - חוֹשֶׁשֶׁת, וְאִם לֹאוּ - אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֲגָרָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: בֵּין כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ הֲרִי זֹו חוֹשֶׁשֶׁת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֲגָרָא - בְּזִמְן שְׁלֵא בְּדָקָה, וְדְבָרֵי חֻכְמִים - בְּזִמְן שְׁבֻדְקָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנִטְיָגְנוֹס אוֹמֵר: בֵּין כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת. אִם תּוֹלָה כִּתְמָמָה בְּאַחֲרוֹת, דִּין הוּא שְׁתַּתְּלָה כִּתְמָמָה בְּעֶצְמָה:

ב. פְּעָמִים שְׁהַכְּתָמִים מְבִיאִין אֶת הָאִשָּׁה לְיַדֵי זִיבָה. כִּיצַד? לְבִשָּׁה שְׁלֹשׁ חֲלוּקוֹת הַבְּדוּקוֹת לָהּ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים, וּמִצָּאָה עֲלֵיהֶם כְּתָם, אוֹ שְׂרֵאֲתָה שְׁנֵי יָמִים וְחֲלוּק אַחַת - טְמָאָה.

ג. אֵיזָה שְׁעוֹר וְסֵת? מְשִׁלוּ מְשָׁל, לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְעַד וְשִׁמְשׁ שְׁהִיוּ נִתְוַנֵּין בְּצַד הַמְּשֻׁקָף, כִּיּוֹן שִׁיִּצָּא הַשִּׁמְשׁ וּנְכַנְס הָעַד מִיַּד - זֶהוּ שְׁעוֹר וְסֵת. הָרִי וְסֵת שְׁאֲמְרוּ, לְקִנּוּחַ וְלֹא לְבִדְיָקָה. אֵיזָה אַחַר זְמַן? פֶּרֶשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוּק: כְּדִי שְׁתּוֹשִׁיט יָדָה לְתַחַת הַכַּר אוֹ תַחַת הַכֶּסֶת, וְתַטֵּל הָעַד וְתַבְדֵּק בּוֹ. וְדָבָר זֶה שָׁאֵל רַבִּי צְדוּק לְפָנָי חֻכְמִים בְּאוֹשָׁא, אֵיזָה אַחַר זְמַן? אָמְרוּ לוֹ: לֹא שְׁמַעְנּוּ. אָמַר לָהֶם: כֵּךְ פֶּרְשׁוּ חֻכְמִים בִּיבְנָה:

לֹא שִׁשְׁתָּהּ כְּדִי שְׁתַּרְדּ מִן הַמָּטָה וְתַדִּיחַ אֶת פְּנֵיהָ, תַּוּךְ זְמַן הוּא זֶה, וּטְמֵאִין מִסְפָּק, וּפְטוּרִין מִן הַקְּרָבָן, וְחִיבִין בְּאִשָּׁם תְּלוּי. שְׁתָּהּ כְּדִי שְׁתַּרְדּ מִן הַמָּטָה וְתַדִּיחַ אֶת פְּנֵיהָ - אַחַר זְמַן הוּא זֶה. וְכֵן כְּשִׁשְׁתָּהּ מֵעַת לְעַת וּמִפְּקִידָה לְפִקְיָדָה, בּוֹעֲלָה מְטָמָא מִשּׁוּם מַגֵּעַ וְאֵינוּ מְטָמָא מִשּׁוּם בּוֹעַל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִף מְטָמָא מִשּׁוּם בּוֹעַל. רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי אוֹמֵר: בּוֹעֲלָה נִכְנַס לְהִיכָל וּמִקְטִיר קִטְרֵת. כָּל אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסֵת, וּמַעֲבֵרַת וּמְנִיקָה, וְכָל הַנָּשִׁים שְׁאֲמְרוּ דִּין שְׁעָתָן - בּוֹעֲלָה טְהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּ? בְּזִמְן שְׁהִנִּיחָה בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה, אֲבָל הִנִּיחָה טְמָאָה - עַד שְׁתֵּאמַר: 'טְהוֹרָה אֲנִי לוֹ':

ד. דָם הַנִּמְצָא בְּפְרוּזְדוֹר - שׁוֹרְפִין עֲלָיו אֶת הַתְּרוּמָה, וְחִיבִין עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְקֹדֶשִׁי. וְהַיּוֹצֵא מִן הַחֲדָר, אִם יָדוּעַ שֶׁהוּא דָם מִכָּה - טְהוֹר. סָפֵק דָם חֲדָר, סָפֵק דָם הַמְּכָה - טְמֵא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: דָם הַיּוֹצֵא מִן הַחֲדָר, אִף עַל פִּי שְׁבִידוּעַ שְׁדָם הַמְּכָה - טְמֵא. וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: דָם הַמְּכָה - טְהוֹר. נִמְצָאָת אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה סְפָקוֹת בְּאִשָּׁה. בְּבִשְׂרָה, סָפֵק טְהוֹר סָפֵק טְמֵא - טְמֵא. עַל חֲלוּקָה, סָפֵק טְהוֹר סָפֵק טְמֵא - טְהוֹר. בְּמַגְעוֹת וּבְהִיסְטוֹת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב:

ה. שְׁחוֹר כְּחֵרֵת, עֲמוֹק מְכָאן - טְמֵא. דִּיהָ מְכָאן, אֶפְלוּ כְּכָחוּל - טְהוֹר. לֹא מִתְחַלֵּת בְּרִיתוֹ הוּא מְשַׁחֵר, אֲלֵא מְשַׁנְעֵקֵר הוּא מְשַׁחֵר. לְמָה זֶה דּוּמָה? לְדָם הַמְּכָה, מְשַׁנְעֵקֵר הוּא מְשַׁחֵר. קָרַן כְּרֹכּוּם כְּפִירוֹר שִׁישׁ בּוֹ, כְּעֵלְיוֹן וְלֹא כְּתַחְתּוֹן, כִּלְח וְלֹא כִּיבֵשׁ. וְכֵלְן אֵין רוֹאִין אוֹתָן אֲלֵא בֵּין חֲמָה לְצֵל. כְּמִמֵּי אֲדָמָה כִּיצַד? מְבִיא אֲדָמָה מִבְּקַעַת בֵּית כָּרֶם וּמְצִיף עֲלָיו מַיִם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִבְּקַעַת סְכָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבְּקַעַת יוֹטְבַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: אִף שֶׁל בְּקַעַת גְּנוּסֵר וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וּמְשַׁעֲרִין אוֹתָן עֲכוּרִים וְאֵין מְשַׁעֲרִין אוֹתָן צְלוּלִים. צִלְלוּ -

לא יחזיר ויעכרם שניים. ואין שעור למים, שאין שעור לעפר. שני חלקי מים ואחד יין, מן יין השרוני, ודומה לכרמלי, חי ולא מזוג, חדש ולא ישן:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק רְבִיעִי

א. המפלת חתיכה, סומכוס אומר משום רבי מאיר, וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו: קורעין אותה, אם יש בתוכה דם - הרי זה נדה, ואם לאו - אינה נדה. המפלת כמין קלפה, כמין שערה, כמין עפר, כמין יבחושים אדמים - תטיל למים ובפושרין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ממעכו ברוק על הצפרן, אם נמוח - הרי זו נדה, ואם לאו - אינה נדה. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: שני דברים העלה אבא מטבעין ליתבנה. מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קלפות אדמות, ובאו ושאלו את רבי צדוק, והלך רבי צדוק ושאל לחכמים, ושלחו חכמים לרופאים, ואמרו: יש לה מכה מבפנים, לפיכך מפלת כמין קלפות אדמות - תטיל למים. ואם נמוחו - טמאה. שוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדמות, ובאו ושאלו את רבי צדוק, והלך רבי צדוק ושאל לחכמים, ושלחו חכמים לרופאים, ואמרו: שומא יש במעיה, לפיכך היתה מפלת כמין שערות אדמות - תטיל למים. אם נמוחו - טמאה:

ב. המפלת כמין בהמה חיה ועוף - טמאה לידה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עד שיהא בו מצורת אדם. אמר רבי חנינא בן גמליאל: נראין דברי רבי מאיר - בבהמה, מפני שגלגלי עינו של בהמה דומין לגלגלי עינו של אדם, ונראין דברי חכמים בעופות, שאין בו מצורת אדם. מעשה באשה אחת בצידן שהפילה דמות עורב שלש פעמים, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: כל שאין בו מצורת אדם - אינו ולד:

ג. צורת פנים שאמרו, אחד מקל צורת פנים חוץ מאזנים. וסנדל שאמרו, דומה לדג שבים, מתחלתו ולד הוא, אלא שגורצף. רבן

שמעון בן גמליאל אומר: דומה ללשון של שור הגדול. ולמה אמרו סנדל? והלא אין סנדל שאין עמו ולד! אלא שמא תפיל עמו זכר ותהא מקלקלת לנקבה. או שאם תפיל שניהם, אחד לפני שקיעת החמה, ואחד לאחר שקיעת החמה, מונה תחלת לידה לראשון וסוף לידה לאחרון; שליא שאמרו, תחלתה כחוט הערב וסופה כתורמוס וחלולה כחצוצרת. ואין שליא פחותה מטפח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: דומה לקרקבן של תרנגול. ולא אמרו שליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד:

ד. הטבור - חבור באדם עד טפח ליטמא וליטמא. אבל בבהמה - אינו חבור. עור הבא כנגד פניו של אדם, בין חי בין מת - הרי זה טהור ומתור בהנאה. ואיזו שפיר מרקם? אבא שאול אומר: תחלת בריתו מראשו, שתי עיניו כשתי טפין של זבוב. שני חוטמיו כשני טפין של זבוב. פיו מתוח כשעורה וגויתו כעדשה. ואם היתה נקבה - גויתה כשעורה לארפה. חתוך ידים ורגלים אין בו. ועליו מפרש בקבלה (איוב י, י): "הלא כחלב תתיכני" וגו':

ה. אין בודקין במים, מפני שהמים עזין ומבערין אותו. ואין בודקין אותו אלא בשמן, מפני שהשמן רך ומזכך. ואין רואין אותו אלא בחמה. המפלת שפיר שאינו מרקם, רבי יהושע אומר: ולד. וחכמים אומרים: אינו ולד. ורבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משם אביו: קורעין אותו, אם יש בו דם - הרי זה נדה, ואם יש בו בשר - הרי זה ולד:

ו. השליא בבית - הבית טמא; דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אומרים: הבית טהור. אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שאם הוציאנהו בספל בבית החיצון שהוא טהור? אמר להם: מפני שבטל בחיצון. אמרו לו: כשם שבטל בחיצון - כך בטל בפנימי. אמר להם: אינו דומה נמוק פעם אחת לנמוק שתי פעמים.

יוסי אומר: אנו בקיאים בצדוקות יותר מן הכל, שכלן נשאלות לחכמים חוץ מן אחת היתה שלא הראתה לחכמים, ומתה:

ב. בנות ישראל שלא הגיעו לפרקן - הרי הן בחזקת טהרה, ואין הנשים בודקות אותן. ומשהגיעו לפרקן - הרי הן בחזקת טמאות, והנשים בודקות אותן. רבי יהודה אומר: אף משהגיעו, אין הנשים בודקות אותן, שמא יקלקלו בידיהן, אלא סכות אותן שמן מבפנים ומקנחות אותן מבחוץ, והן נבדקות מאליהן:

ג. דם עוכדת כוכבים ודם טהרה של מצרעת, בית שמאי אומרים: כדם מגפתה. ובית הלל אומרים: כרוקה וכמי רגליה. דם יולדת שלא טבלה - מטמא לח ואין מטמא יבש (דברי רבי מאיר). רבי יהודה אומר: מטמא לח ויבש. רבי אליעזר אומר: מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל (בית שמאי אומרים: מטמא לח ואין מטמא יבש ובית הלל אומרים מטמא לח ויבש). אפרו בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים (בנדה) שאם הגיעה זמנה לטבל ולא טבלה, וראתה דם שהיא טמאה. אמרו להם בית שמאי לבית הלל: לא! אם אמרתם בנדה שאפלו טבלה וראתה - טמאה, תאמר ביולדת שאם טבלה וראתה - שהיא טהורה. אמרו להם: יולדת בזוב תוכית, שאם טבלה וראתה לאחר ימי ספירה - טהורה, לא טבלה וראתה - טמאה. אמרו להן בית שמאי: הוא הדין והוא התשובה, יולדת בזוב, ימי לידה עולין לה לימי זיבתה:

ד. המקשה, כמה תשפה ותהא זכה? רבי אליעזר אומר: מצת לעת. והלכה כדבריו. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: בית שמאי אומרים יומו. ובית הלל אומרים מצת לעת. המקשה בימי נדה - נדה. בימי זיבה - טהורה. קשתה יום אחד ושפתה שנים, או שקשתה שנים ושפתה יום אחד, או ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה - הרי זו יולדת בזוב. אבל שפתה יום אחד

יצא מחתך או מסרס - אינו ולד. עד שיצא רבו - הרי הוא כילוד. רבי יוסי אומר: עד שיצא כתקונו. ואיזהו רב ראשו? רבי יוסי אומר: משיצאו צדעיו. אבא חנן משום רבי יהושע אומר: משיצא פדחתו. ויש אומרים משיראו קרני ראשו.

ז. המפלת גוף שאינו חתוך וראש שאינו חתוך, גוף אטום - אין זה ולד. ואיזהו גוף אטום? כדי שינטל מן החי ויחיה - הרי זה ולד. כדי שינטל מן החי וימות - אינו ולד. יד אטומה ורגל אטומה - אין זה ולד. יד חתוכה ורגל חתוכה - הרי זה ולד, ואין חוששין שמא מגוף אטום באו:

ח. המפלת, ואינו ידוע מהו - תשב לזכר ולנקבה ולנדה. ולמה אמרו לזכר? שאם תראה יום שלשים וארבעה, ותחזור ותראה יום ארבעים ואחד - תהא מקלקלת עד יום ארבעים ושמונה. וכן לנקבה, שאם תראה יום שבעים וארבעה ותחזור ותראה יום שמונים ואחד - תהא מקלקלת עד יום שמונים ושמונה. אמר רבי ישמעאל: מעשה בקלופטרן מלכת אלכסנדרית, שהביאה שפוחותיה שנתחייבו מיתה למלך, וקרעתן, ונמצא הזכר נגמר לארבעים ואחד, ונקבה לשמונים ואחד. אמרו לו: אין מביאין ראיה מכאן. ומהיכן מביאין ראיה? מי שנכנסה אצל בעלה ומת בעלה מיד, או שבא בעלה ממדינת הים, ומת מיד:

מסכת נדה פרק חמישי

א. בנות כותים - נדות מעריסטן. והכותים - מטמאים משכב תחתון כעליון, מפני שהן בועלי נדות, והן יושבות על כל דם ודם. יום שהיא פוסקת בו סופרת בתוך שבעה. בנות הצדוקין, בזמן שנוהגות ללכת בדרך אבותיהן - הרי הן ככותיות. פרושו לדרך ישראל - הרי הן כישוראליות. מעשה בצדוקי אחד, שסח עם כהן גדול, ונתזה צנורה מפיו ונפלה על בגדיו, בא כהן גדול ושאל את אשתו ואמרה לו: אף על פי שאנו נשי צדוקות - כלן נשאלות לחכמים. רבי

וְקִשְׁתָּה שְׁנִים, או שְׁשֻׁפְתָּה שְׁנִים וְקִשְׁתָּה יוֹם אֶחָד, או שְׁקִשְׁתָּה וְשֻׁפְתָּה, וְחִזְרָה וְקִשְׁתָּה – אֵין זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. שׁוֹפִי סְמוּךְ לְלִידָה – הָרִי זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. חֲנֻנְיָה בֶן חַכְנִיאי מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל שָׁחַל קִשׁוּי שְׁלָה בְיוֹם שְׁלִישֵׁי שְׁלָה, אָפְלוּ כָל הַיּוֹם כְּלָה בְּשִׁפִּי – אֵין זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב: כִּמָּה הִיא קִשׁוּיָּה וְיֵהָא תְלוּי בּוֹלָד? אָפְלוּ אַרְבָּעִים וְחֲמִשִּׁים יוֹם; דְּבַרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: דִּיהַ חֲדָשָׁה. כִּיצַד? קִשְׁתָּה שְׁנִים מִן הַשְּׁמִינִי וְאַחַד מִן הַתְּשִׁיעִי, אָפְלוּ בַתְּחִלַּת תְּשִׁיעֵי יְלָדָה – הָרִי זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. אֲבָל יוֹם אֶחָד בְּשְׁמִינֵי וּשְׁנִים בַּתְּשִׁיעִי, אָפְלוּ בְּסוּף תְּשִׁיעֵי יְלָדָה – אֵין זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: אַרְבָּעָה עָשָׂר כְּיוֹלְדֵת נִקְבָּה. לְפִיכֵךְ אִם קִשְׁתָּה שְׁבַעָה עָשָׂר יוֹם – שְׁלֹשָׁה הָרְאשׁוֹנִים רְאוּיִין לְזִיבָה, וְהָרִי הִיא יוֹלְדֵת בְּזוֹב:

ה. יֵשׁ מִקְשָׁה עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה יוֹם, וְאֵינָה זָבָה. כִּיצַד? שְׁנִים בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נְדָה, וּשְׁנִים לְאַחַר נְדָה, וְאַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁל קִשׁוּי. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּקְשָׁה עֲשָׂרִים וּשְׁשָׁה יוֹם בְּמָקוֹם שְׁאִינוּ וְלָד, וְלֹא הִיא יוֹלְדֵת בְּזוֹב. יֵשׁ רוֹאֵה מֵאָה יָמִים וְאֵינָה זָבָה. כִּיצַד? שְׁנִים בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נְדָה, וּשְׁנִים לְאַחַר נְדָה, וּשְׁמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה, וְשִׁבְעָה נְדָה, וּשְׁנִים שְׁלֹאחַר נְדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מֵאָה וְחֲמִשִּׁים. שְׁנִים בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נְדָה, וּשְׁנִים שְׁלֹאחַר נְדָה, וְחֲמִשִּׁים שֶׁל קִשׁוּי, וּשְׁמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה, וְשִׁבְעָה נְדָה, וּשְׁנִים שֶׁל אַחַר נְדָה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן יֵשׁ מִקְשָׁה כָּל יְמֵיהָ וְלֹא תֵהָא זָבָה בְּהֵן. אָמַר לָהֶם: אֵין קִשׁוּי לְנִפְלִים. הִיתָה בַחֲזָקָת מַעֲבֵרַת וְקִשְׁתָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה – אֲסוּרָה לְבִיתָהּ וְאֲסוּרָה לְאֲכוּל בַּתְּרוּמָה. קִשְׁתָּה וְאַחַר כֵּךְ הַפִּילָה דְּבַר שְׁאִינוּ וְלָד – הָרִי זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. הַמִּקְשָׁה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְיִצָא הַגֹּלֵד דְּרַךְ דּוֹפְנָה – הָרִי זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין זו יוֹלְדֵת בְּזוֹב. וְדָם הַיּוֹצֵא מִשֵּׁם – טְמֵא. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר:

ו. הַפּוֹלְטָת שִׁכְבַּת זָרַע מִבְּפָנִים – טְמֵאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: דִּיהַ כְּבוֹעֵלָה, מֵה בּוֹעֵלָה אֵינוּ מְטַמֵּא מִבְּפָנִים כְּבַחוּץ, אִף הִיא אֵינָה מְטַמֵּאָה בְּפָנִים כְּבַחוּץ. תִּינוּקָת בַּת יוֹם אֶחָד – לְנָדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֵׂה בְעֵינֵי בּוֹל וְהַטְּבִילוּיָה קֹדֵם לְאִמָּה. בַּת שְׁלֹשׁ שְׁנִים מִתְקַדֶּשֶׁת בְּבִיָּאָה; דְּבַרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בַּת שְׁלֹשׁ שְׁנִים וְיוֹם אֶחָד. אַחַר זְמַן שֶׁל בְּדִיקוֹת הַבֶּן וְהַבַּת, אִף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים 'לְשֵׁם מִי נִדְרָנוּ וְלְשֵׁם מִי הִקְדַּשְׁנוּ' – נִדְרֵיהֶם נִדְרֵי הַקְּדָשׁן הַקְּדָשׁ. מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי חֲנִינְא, שֶׁהִדִּירוּ אָבִיו בְּנִזְרָה, וְהִבִּיאוּ אָבִיו לְפָנָי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְהִיהָ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בּוֹדְקוֹ אִם בָּא לְכָלֵל הַסִּימָנִין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בָּא לְכָלֵל עוֹנוֹת נְדָרִים. אָמַר רַבִּי: אַל תִּצְטַעַר, אִם בְּרִשׁוֹת אֲבָא אָנִי – הָרִי רִשׁוֹת אֲבָא עָלַי וְהָרִינִי נְזִיר לְמַפְרָע, אִם בְּרִשׁוֹת עֲצָמֵי אָנִי – הָרִינִי נְזִיר מַעֲכָשׁוֹ. עֲמַד וְנִשְׁקוּ עַל רֵאשׁוֹ, אָמַר: מִבְּטַח אָנִי בְּשֵׁם הַשְּׁמַיִם שְׁאֵין זֶה נְפֻטָר מִן הָעוֹלָם עַד שִׁיּוּרָה הוֹרְאוֹת בִּישְׂרָאֵל. וְלֹא נְפֻטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁהוֹרָה הוֹרְאוֹת בִּישְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוּק: אָנִי רְאִיתִי שֶׁהִיהָ מוֹרָה הוֹרְאוֹת בִּישְׂרָאֵל:

ז. מַעֲשֵׂה בַתִּינוּקָ אֶחָד שֶׁהִקְדִּישׁ קָרְדָמוֹ לְשִׁמִּים, וְהִבִּיאוּ אָבִיו לְפָנָי רַבִּי עֲקִיבָא, וְהִיהָ רַבִּי עֲקִיבָא בּוֹדְקוֹ, אָמַר לוֹ: בְּנִי, לְמִי הִקְדַּשְׁתָּ? שָׁמָּא לְחַמָּה וְלִלְכַנָּה וְלִכּוֹכְבִים וְלַמְזָלוֹת שֶׁהֵן יָפִין? ! אָמַר לוֹ: לֹא הִקְדַּשְׁתִּי אֶלָּא לְמִי שֶׁהִבְרִזֵל שְׁלוֹ! אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: בְּדוּק זֶה וּמִתְקַן. שׁוֹב מַעֲשֵׂה בַתִּינוּקָ אֶחָד, שֶׁהָיוּ בָאֵין עֲמוֹ נִכְרִים בְּסַפְיָנָה, וְעֲמַד עָלֶיהֶן נִחְשׁוּל, וְהָיוּ זוֹעֲקִין לְאַלְהֵיהֶם כְּעַנְיָן שְׁנֵאֲמַר (יוֹנָה א, ה): "וַיִּרְאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהֵיו". אָמַר לָהֶן אוֹתוֹ הַתִּינוּקָ: עַד מָתַי אַתֶּם נִשְׁטִינן? זְעַקוּ לְמִי שְׁבַרָא הֵיִם! וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנָי חֻכְמִים, וְאָמְרוּ: בְּדוּק זֶה וּמִתְקַן:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק שְׁשִׁי

א. בן תשע שנים ויום אחד. גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי, כותי, נתיני, חלל וממזר שבא על בת כהן לוי וישראל - פוסלין מן הכהונה. רבי יוסי אומר: כל שזרעו כשר - כשרין, וכל שזרעו פסול - פסולין. רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה רשאי לשא בתו - אתה רשאי לשא אלמנותו:

ב. בן תשע שנים שהביא שתי שערות - שומא. ממן תשע שנים ויום אחד עד בן שתיים עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות - שומא. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: סימן. בן שלש עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות - הרי הוא כאיש לכל דבר. בן ארבע עשרה שנה ובן חמש עשרה שנה שלא הביא שתי שערות - הרי הוא כבן תשע לכל דבר. בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות, אף על פי שהביא אחר מכאן - הרי הוא כסריס לכל דבר. בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות, אף על פי שהביאה לאחר מכאן - הרי היא כאילונית לכל דבר. רבי יוסי בן כפר אומר: שנת עשרים שנכנסו ממנו שלשים יום - מונין אותה שנה שלמה. וכן הורה רבי כלוד על תינוקת בת שמונה עשרה שנכנסו הימנה שלשים יום - שתהא כתינוקת בת שמונה עשרה שנה ויום אחד לכל דבר:

ג. ואלו הן סימני בוגרת, רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: משיקשקשו הדין. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: משיכספ ראש החטם. רבי יוסי אומר: משיקיף עטרה. רבי שמעון אומר: משתתפשט הכף. וכן היה רבי שמעון אומר: כשם שאמרו שלשה סימנין מלמעלה, כך אמרו שלשה סימנים מלמטה, פנה מלמעלה - לא הביאה סימנין מלמטה. בוחל מלמעלה - הביאה סימנין מלמטה. צמל מלמעלה - נתפשטה הכף מלמטה:

ד. עד מתי תינוקת ממאנת? עד שתביא שתי שערות; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר:

עד שירבה השחור על הלבן. רבי יוסי אומר: עד שתקיף עטרה (רבי שמעון אומר: עד שיתפשט את הכף. בן שלקית אומר: עד שתכלכל). אומר רבי שמעון: מצאתי חנינא בן חכינאי מצדן, אומר לי: כשתלך אצל רבי עקיבא, אמור לו: עד מתי תינוקת ממאנת? אם יאמר לך עד שתביא שתי שערות, אמור לו: והלא במעמד כלכם העיד בן שלקית ביבנה עד שתכלכל. כשבאתי והרצתי דברים לפני רבי עקיבא, אומר לי: כלכל איני יודע, בן שלקית איני מכיר, אלא עד שתביא שתי שערות:

ה. שתי שערות שאמרו, אפלו אחת על גבה ואחת על כרסה. אחת על גבי קשרי אצבעותיה של יד ואחת על גבי קשרי אצבעותיה של רגל; דברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו, שאמר משום רבי שמעון: כל הנבדקות - נבדקות על פי נשים. וכן היה רבי אליעזר מוסר לאמו, ורבי ישמעאל היה מוסר לאשתו. רבי יהודה אומר: לפני הפרק ולאחר הפרק - נשים בודקות אותן, תוף הפרק - אין הנשים בודקות אותן, שאין משיאין ספקות על פי הנשים. רבי שמעון אומר: אף תוף הפרק נאמנת האשה, להחמיר אבל לא להקל. כיצד? נאמנת האשה לומר קטנה היא שלא תחלץ, ויגדולה היא שלא תמאן. אבל אין נאמנת לומר 'קטנה היא' שתמאן, ויגדולה היא שתחלץ:

ו. אומר רבי אלעזר ברבי צדוק: כך היו מפרשין ביבנה ואמרו: כיון שבא התחתון - שוב אין משגיחין בעליון. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בנות פרכין - תחתון ממהר לבוא. בנות כפרים - עליון ממהר לבוא, שטוחנות ברחים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בנות עשירים - צד הימין ממהר לבוא, שנישוף באפרקסותן. בנות עניים - צד השמאל ממהר לבוא, מפני שמביאין כדי מים ונושאות אחיהן על גיסייהן:

י. שְׂדֵה שְׁנֹאבֵד בְּהַ קָבֵר - נֶאֱמָן הַכּוֹתִי לומר: 'אֵין שֵׁם קָבֵר', לְפִי שְׂאִינוּ מַעֲיֵד עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל קָבֵר. וְאֵילָן שְׁמִסִּיף עַל הָאֶרֶץ - נֶאֱמָן הַכּוֹתִי לומר: 'אֵין תַּחְתּוֹ קָבֵר', לְפִי שְׂאִינוּ מַעֲיֵד אֶלָּא עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל קָבֵר:

יא. תּוֹלָה בְּכָל דְּבָר שֵׁישׁ לָהּ לְתַלּוֹת. מַעֲשֵׂה וְתַלָּה רַבִּי מֵאִיר בְּקִילּוֹר. וְרַבִּי תַלָּה בְּשָׂרָף שֶׁל שְׂקָמָה. סִפֵּק עֲבָרָה בְּשׁוֹק שֶׁל טַבְּחִים סִפֵּק לֹא עֲבָרָה - הֵרִי זֶה אֵינָהּ תּוֹלָה. עֲבָרָה, סִפֵּק נִתְּזָה עֲלֶיהָ סִפֵּק לֹא נִתְּזָה עֲלֶיהָ - הֵרִי זֶה תּוֹלָה. נִתְּעַסְקָה בְּאָדוּם - אֵינָהּ תּוֹלָה. בְּשַׁחֲרֵי בְּמוֹעֵט - אֵינָהּ תּוֹלָה, בְּמַרְפֵּה - תּוֹלָה. בְּנִכְרִית, רַבִּי מֵאִיר אומר: עַד שֶׁתֵּהָא נִכְרִית רְאוּיָה לְרֵאוֹת. תּוֹלָה חֲמוּרָה בְּקָלָה. כִּיצַד תּוֹלָה? בְּשׁוּמְרַת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם בְּשָׁנִי שְׁלָה, וּבְסוֹפְרַת שְׁבַעַה שְׁלֹא טַבְּלָה, לְפִיכֶךָ הִיא מְתַקֵּנַת וְחִבְרָתָהּ מְקַלְקֶלֶת. רַבִּי אומר: אֵינָהּ תּוֹלָה, לְפִיכֶךָ שְׁתִּיחָם מְקַלְקֶלֶת. הַכֹּל שׁוֹיֵן שֶׁהִיא תּוֹלָה בְּשׁוּמְרַת יוֹם בְּרֵאשׁוֹן שְׁלָה, וּבִיּוֹשְׁבַת עַל דָּם טֹהַר, וּבְתוֹלָה שְׂדֵמִיָּה טְהוּרִים:

יב. נִמְצָא עַל חֲלוּק בְּנֵה הַשּׁוֹכֵב בְּצֵדָה - הֵרִי זֶה טְמֵאָה, מִפְּנֵי שְׁמַתְהַפֵּף. וְלֹא עַל בְּנֵה בְּלִבָּד אֲמָרוּ, אֶלָּא כָּל אָדָם, אֶלָּא שְׂדַבְּרוּ חֲכָמִים בַּהֲוָה. נִמְצָא עַל פְּסִיקִיא שְׁלָה - הֵרִי זֶה טְמֵאָה, שְׁבַשְׂעָה שְׁמַתְרַת מִתַּחְתָּה - נוֹגַעַת בְּתוֹרְפָה. הֵיְתָה מִפָּה עַל יָרְכָה - תּוֹלָה. עַל צְוֹאֲרָה שֶׁהִיא יְכוּלָה לְתַלּוֹת - תּוֹלָה. עַל כְּתָפָה שְׂאֵינָהּ יְכוּלָה לְתַלּוֹת - אֵינָהּ תּוֹלָה, וְאֵינָהּ אומר: 'שְׂמָא בִּיד הוֹלִיכָה לְשָׁם'. נִמְצָא עַל קֶשְׂרִי אֲצַבְעוֹתֶיהָ - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיָדִים עֲסֻקְנִיּוֹת הֵן. הֵיוּ עֲלֶיהָ שְׁנֵי כְּתָמִים אֶחָד מְלַמְעֵלָה וְאֶחָד מְלַמְטָה, אֶף עַל פִּי שֶׁהַתַּחְתּוֹן גָּדוֹל וְהָעֲלִיּוֹן קָטָן - תּוֹלָה אֶת הַתַּחְתּוֹן בְּעֲלִיּוֹן עַד כְּגָרִים, שְׂאֵנִי אומר מִמְקוֹם שְׂבָא הָעֲלִיּוֹן בָּא הַתַּחְתּוֹן:

מִסְכַּת נֵדָה פָּרָק שְׁבִיעִי

א. נִמְצָא עַל בֵּית יָד אֲנָקְלִי שְׁלָה, אִם מַגִּיעַ כְּנֶגֶד תּוֹרְפָה - טְמֵאָה. וְאִם לֹא - טְהוּרָה. הֵיְתָה פּוֹשְׁטָתָהּ וּמִתְכַּסֶּה בָּהּ בְּלִילָה. כָּל

ז. כָּל הַמְטָמָא בְּאֵהָל הַמֵּת - מְטָמָא טְמֵאָה שְׁבַעַה. יֵשׁ מְטָמָא טְמֵאָה שְׁבַעַה וְאֵין מְטָמָא טְמֵאָה הָאֵהָל; כָּל שֵׁישׁ לוֹ קַרְנִים - יֵשׁ לוֹ טְלָפִים. וְיֵשׁ שֵׁישׁ לוֹ טְלָפִים וְאֵין לוֹ קַרְנִים; כָּל הַנוֹטֵל צְדָקָה - נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עֲנִי. וְיֵשׁ נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עֲנִי וְאֵינוּ נוֹטֵל צְדָקָה:

ח. דָּם הַנֵּדָה וּבֶשֶׂר הַמֵּת, כָּל אֵלוֹ שֶׁהֲרָקִיבוּ - הֵרִי אֵלוֹ טְהוּרִין. מִשּׁוּם רַבִּי נִתָּן אֲמָרוּ: פֶּת שְׁעַפְשָׁה אֵינוּ מְטָמָא טְמֵאָה אֹכְלִין (וְשָׂרִין) אוֹתָהּ (בְּמִקּוּמָהּ). וְכַמָּה הוּא שְׂרִיתָן בְּפוֹשְׂרִים? מַעַת לַעַת. יְהוּדָה בֶּן נַקִּיסָא אומר: תַּחְלָתָהּ אֶף עַל פִּי שְׂאֵין סוֹפָה. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אומר: עַד שֶׁיֵּהָא פּוֹשְׂרִין מַעַת לַעַת: אֲמָר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מַה אֲמָרוּ בְּשָׂרִין שְׁנִמְצָא בְּמַבּוּי, מְטָמָא לְמַפְרַע עַד שִׂיאֵמָר: 'בְּדִקְתִּי אֶת הַמַּבּוּי הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ שָׂרִין, אוֹ עַד שֶׁעַת כְּבוֹד, מִפְּנֵי שְׁחֻזְקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקִין בְּשַׁעַת כְּבוֹדֵיהֶם, וְאִם לֹא בְּדָקוּ - הַפְּסִידוֹ הֵן לְמַפְרַע. וּמִפְּנֵי מַה אֲמָרוּ כֵּתָם שְׁבַחְלוּק מְטָמָא לְמַפְרַע, עַד שֶׁתֵּאֱמָר: 'בְּדִקְתִּי אֶת הַחֲלוּק הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ כֵּתָם', אוֹ עַד שֶׁעַת כְּבוֹס, מִפְּנֵי שְׁחֻזְקַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקוֹת חֲלוּקִיהֶן בְּשַׁעַת כְּבוֹסֵיהֶן, וְאִם לֹא בְּדָקוּ - הַפְּסִידוֹ הֵן לְמַפְרַע. רַבִּי אַחָא אומר: תַּחֲזוּר וּתְכַבֵּס, אִם דָּהָה מְרֵאִיתוּ - בִּידוּעַ שֶׁהוּא לְאַחַר כְּבוֹס, וְאִם לֹא - בִּידוּעַ שֶׁקֶדָם כְּבוֹס. רַבִּי אומר: אֵינוּ דוּמָה כֵּתָם שְׁלַפְנֵי כְּבוֹס כֵּתָם שְׁלַאחַר כְּבוֹס, שְׁלַפְנֵי הַכְּבוֹס - מַגְלִיד, שְׁלַאחַר הַכְּבוֹס - מַקְדִּיר:

ט. קָרְדָם שְׁנֹגֵב בְּתוֹךְ הַבַּיִת - מְטָמָא לְמַפְרַע, עַד שִׂיאֵמָר: 'נְעֻלְתִּי אֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה'. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטָהַר, שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים שְׂמָא הַשְּׂאִילוֹ לְאַחַר וּשְׁכַחָהּ, אוֹ שְׂמָא נָטַל מְזוּיַת זֶה וְהִנִּיחוֹ בְּזוּיַת אַחֲרָת. אַחֲרִים אומרִים מִשּׁוּם רַבִּי נִתָּן: כָּל הַכְּתָמִים הַנִּמְצָאִים בְּמַרְחָצוֹת שֶׁל נָשִׁים - טְמֵאִין. בֵּית הַמְּרוֹחֵץ שֶׁל כּוֹתִים - מְטָמָא בְּאֵהָל מִפְּנֵי שְׂקוּבְרִין שֵׁם אֶת הַמַּתִּים. רַבִּי יְהוּדָה מְטָהַר, מִפְּנֵי שְׁחֻלְדָּה וּבְרַדְלָס גּוֹרְרִין אוֹתָם מִיָּד:

מקום שנמצא בה כּתם - טמאה, מפני שהוא חוזר. אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: הלכה זו הוריתי ברומי לטמאה, וכשבאתי אצל חברי, אמרו לי: יפה הורית:

ב. לבשה שלשה חלקין הבדוקין לה, ונמצא על הפנימי, ולה לתלות - הרי זו תולה על החיצון. ואין לה לתלות - אינה תולה. קצרה שלבשה חלוקה של ארפה, וארפה שלבשה חלוקה של קצרה, אם הגיע כנגד בית תורפה של ארפה - שתיהן טמאות. כנגד בית תורפה של קצרה, קצרה - טמאה. וארפה - טהורה:

ה. האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, אם עומדת - טמאה, ואם יושבת - טהורה; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בין כך ובין כך - טהורה. איש ואשה שעשו צרכיהם בתוך הספל, ונמצא דם על המים, רבי מאיר ורבי יוסי אומרים: תולה. ורבי שמעון אומר: אינו תולה:

ו. דם היוצא עם הרעי - טהור. דם המנטף, בין לפני המים בין לאחר המים - טמא. הנמצא בתוכו - טהור. למגעות ולהיסטות - הולכין אחר הרב:

מסכת נדה פרק שמיני

א. הרי שהיתה נשאת והיתה רואה דם בשעת תשמיש - משמשת פעם ראשונה, שניה ושלישית, מכאן ואילך - אינה משמשת, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר והיתה רואה דם בשעת תשמיש - משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית, מכאן ואילך - לא תשמש, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר והיתה רואה דם בשעת תשמיש - משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית. עד כמה מתרת לנשא? עד שלש. יתר מכאן - אסורה עד שתבדוק את עצמה. כיצד בודקין אותה? מביאין שפופרת ונותן לתוכה מכחול, ומביא מוץ ונותן בראש המכחול, נמצא על ראשו - הרי זו טמאה, מפני שהוא דם המקור, ועל הצדדין - הרי זו טהורה, מפני שהוא דם צדדין. אם יש לה וסת - הרי זו תולה לוֹסְתָהּ. אם יש לה מכה - הרי זו תולה בה. ואם היתה דם נדתה משנה מדם מפתה - הרי זו אינה תולה:

ב. נאמנת אשה לומר: 'יש בי מכה במקור', ואין בי מכה במקור'; דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: דם היוצא מן המקור, אף על פי שבדוע שהוא דם המכה - טמא. ורבותינו אמרו: דם המכה - טהור. היתה בודקת בימין והיא טמאה, בשמאל והיא טהורה - לא תבדוק אלא בשמאל. בחצר והיא טהורה, בטרקלין

ג. שתים שהיו טוחנות בריחים של יד, נמצא על הרגל הפנימי - שתיהן טמאות. על הרגל החיצונה - היא טמאה וחברתה טהורה. נמצא ביניהם - שתיהן טמאות. מעשה ונמצא על שפתו של אמבטי, ועל עלי של זית בשעה שהן מסיקות את התנור, ובא מעשה לפני חכמים וטמאים. רבי נחמיה אומר: על דבר שאינו מקבל טמאה - טהור. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם הרגה מאכלת - תולה. ואם לאו - אינה תולה. וחכמים אומרים: בין כך ובין כך - תולה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אני אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד, לדברי אין סוף, וילדבריהם אין סוף. לדברי אין סוף, אין לה אשה שהיא טהורה, שאין לה כל מטה שאין עליה כמה טפי דם מאכלת. וילדבריהם אין סוף, שאין לה אשה שאינה טהורה לבעלה, שאין לה כל סדין וסדין שאין עליה כמה טפי דמים. אבל רואה אני את דברי רבי חנינא בן גמליאל מדברי ומדבריהם, שהיה אומר: תולה במאכלת עד כגרים של פול, אף על פי שלא הרגה (תולה בבנה ובבעלה), וכדבריו אנו מורים:

ד. כּתם הארץ - מצטרף. טפי טפין - אין מצטרפין. רבי אלעזר בר צדוק אומר: העד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם, אם עגל - טהור, מפני שהוא דם מאכלת, ואם משוף - טמא מפני שהוא דם הקנוח:

ה. מי רגלים שהחמיצו. וכמה היא חמוצין?
שְׁלֹשָׁה יָמִים. נְתַר - זו נְתַר אֶלְפִסְנִדְרִית.
בוּרִית וּקְמוּלִיא וְאֶשְׁלַג, מִכָּל מְקוּם מְקַשְׁקַשׁ
וְאִין צְרִיךְ לְנִגְבוּ. הַעֲבִירִן שְׁלֵא כְּסִדְרוֹ,
רֵאשׁוֹנִים - עָלוּ לוֹ, וְשֵׁנִיִּים - לֹא עָלוּ לוֹ:

ו. הַעֲבִיר עָלָיו שְׁבַעַה סְמִינִין וְלֹא עֶבֶר. וְשָׁנָה
וְעֶבֶר - הַטְּהָרוֹת טְהוּרוֹת. שְׁשָׁה סְמִינִין וְלֹא
עֶבֶר, סַאפּוֹן וְעֶבֶר - הַטְּהָרוֹת תְּלוּיוֹת, שְׁאֵלוּ
הַעֲבִיר עָלָיו הַשְּׁבִיעִי, שְׁמָא הִיָּה עוֹבֵר:

ז. דָּם הַנְּדָה וְדָאי - מַעֲבִיר עָלָיו שְׁבַעַה סְמִינִין
וְנוֹטֵל. הַשֶּׁק וְהַעוֹר - אִין מַעֲבִירִין עֲלֵיהֶן
שְׁבַעַה סְמִינִין וּמִבְטְלִין. הַכְּגֵד הַצְּבוּע -
מִטְמֵא בְּכַתְּמִים. וְרַבִּי נֶתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר:
אִינוּ מִטְמֵא בְּכַתְּמִים, שְׁלֵא תִקְנוּ בְּגָדֵי
צְבָעוֹנִין לֹאשָׁה אֶלֶּא לְהַקֵּל עַל כַּתְּמִיהֶן. בְּגֵד
שְׂאָבֵד כְּתָם - מַעֲבִיר עָלָיו שְׁבַעַה סְמִינִין
וּמִבְטְלוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:
בּוֹדְקוֹ שְׁכוֹנוֹת שְׁכוֹנוֹת. אֲבָדָה בּוֹ שְׁכַבְתָּ
זָרַע, אִם הִיָּה חֲדָשׁ - בּוֹדְקוֹ בְּמַחֲט. שַׁחַק -
בּוֹדְקוֹ בַּחֲמָה:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. הִיָּתָה לְמוּדָה לְהִיּוֹת רוּאָה בַּתְּחִלַּת הַנּוֹסֵת,
כָּל הַטְּהָרוֹת שְׁעִשְׂתָּה בַּתְּחִלַּת הַנּוֹסֵת
וּבְאֲמֻצֵּע הַנּוֹסֵת וּבְסוּף הַנּוֹסֵת - טְמֵאוֹת.
בְּאֲמֻצֵּע הַנּוֹסֵת. כָּל הַטְּהָרוֹת שְׁעִשְׂתָּה
בַּתְּחִלַּת הַנּוֹסֵת - טְהוּרוֹת. בְּאֲמֻצֵּע הַנּוֹסֵת
וּבְסוּף הַנּוֹסֵת - טְמֵאוֹת. וּבְסוּף הַנּוֹסֵת, כָּל
טְהָרוֹת שְׁעִשְׂתָּה בַּתְּחִלַּת וּבְאֲמֻצֵּע הַנּוֹסֵת -
טְהוּרוֹת. וּבְסוּף הַנּוֹסֵת - טְמֵאוֹת. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר: אִף יָמִים וְשַׁעוֹת וְסִתּוֹת הֵן:

ב. כִּיצַד? הִיָּתָה לְמוּדָה לְהִיּוֹת רוּאָה מִיּוֹם
עֲשָׂרִים לְיוֹם עֲשָׂרִים מִשֵּׁשׁ שַׁעוֹת לְשֵׁשׁ
שַׁעוֹת? הַגִּיעַ יוֹם עֲשָׂרִים וְלֹא רָאֲתָה -
אֶסוּרָה לְשַׁמֵּשׁ כָּל הַיּוֹם; וְדַבְּרִי רַבִּי יְהוּדָה.
וְרַבִּי יוֹסִי מִתִּיר עַד שֵׁשׁ שַׁעוֹת. עֶבְרָה שֵׁשׁ
שַׁעוֹת וְלֹא רָאֲתָה - אֶסוּר לְשַׁמֵּשׁ כָּל הַיּוֹם;
דַּבְּרִי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי מִתִּיר מִשֵּׁשׁ
שַׁעוֹת וְלִמְעַלָּה, וְאִין מַחֲבִיבִין אוֹתָהּ שְׁתָּהָא

וְהִיא טְמֵאָה - לֹא תִבְדּוֹק אֶלֶּא בַּחֲצַר.
בְּעֻצְמָה וְהִיא טְמֵאָה, בַּחֲבֵרְתָהּ וְהִיא טְהוּרָה
- לֹא תִבְדּוֹק אֶלֶּא בַּחֲבֵרְתָהּ; כִּיצַד תּוֹלוֹת זו
בְּזוֹ? עֶבְרָה וְשֵׁאִינָה עֶבְרָה - תּוֹלָה עֶבְרָה
בְּשֵׁאִינָה עֶבְרָה. מְנִיקָה וְשֵׁאִינָה מְנִיקָה -
תּוֹלָה מְנִיקָה בְּשֵׁאִינָה מְנִיקָה. זְקֵנָה וְשֵׁאִינָה
זְקֵנָה - תּוֹלָה זְקֵנָה בְּשֵׁאִינָה זְקֵנָה. בְּתוֹלָה
וְשֵׁאִינָה בְּתוֹלָה - תּוֹלָה בְּתוֹלָה בְּשֵׁאִינָה
בְּתוֹלָה. הִיוּ שְׁתִּיחֵן מְעַבְרוֹת, שְׁתִּיחֵן
מְנִיקוֹת, שְׁתִּיחֵן זְקֵנוֹת, שְׁתִּיחֵן בְּתוֹלוֹת - זו
הִיא שְׁאֵמְרוֹ: 'לֹא הִיוּ רְאוּיוֹת לְרֵאוֹת' -
וְרֵאוּן אוֹתָן כְּאֵילוֹ הֵן רְאוּיוֹת לְרֵאוֹת:

ג. בְּתוֹלָה עֶבְרָה וּמְנִיקָה וְזְקֵנָה - אִין תּוֹלוֹת
זו בְּזוֹ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֵׂה בְּשִׁקְמָה
שְׁבַכְפָּר סַבָּא שְׁהֵם מַחֲזִיקִין בּוֹ טְמֵאָה,
בְּדִקְוָהוּ וְלֹא מַצְאוּ תַחְתּוּי כְּלוּם. פַּעַם אַחַת
כָּא הָרוּחַ וּפְרַכְתּוּ מִשְׂרָשׁוּי, וְנִמְצְאוּ גְלַגְלַת
שֶׁל מַת שְׁלֵמָה דְּבוּקָה בְּשְׂרָשׁוּי. אָמְרוּ לוֹ:
מִשֵּׁם רְאִיָּה? שְׁמָא לֹא בְּדִקְוָהוּ כָּל צָרְכוֹ.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֵׂה בְּמַעֲרַת שֶׁל שִׁיחִין
שְׁהִיוּ מַחֲזִיקִין בּוֹ טְמֵאָה, בְּדִקְוָהוּ עַד שְׁהַגִּיעַ
לְקַרְקַע שְׁהִיָּתָה חֲלָקָה כַּצִּפְרוֹן, פַּעַם אַחַת
נִכְנְסוּ פּוֹעֲלִין לְתוֹכָהּ מִפְּנֵי גְשָׁמִים, וּכְשֶׁהִיוּ
מִהֲרִסִים בְּקִרְדָּמוֹת, בְּדָקוּ וּמַצְאוּ שֵׁם
מִכְתָּשֶׁת מְלֵאָה עֲצָמוֹת. אָמְרוּ לוֹ: מִשֵּׁם
רְאִיָּה? שְׁמָא לֹא בְּדִקְוָהוּ כָּל צָרְכוֹ. אָמַר רַבִּי
שְׂאוּל: מַעֲשֵׂה בְּסַלְע בֵּית חוּרִין שְׁהִיוּ
מַחֲזִיקִין בּוֹ טְמֵאָה, וְאִינֶן יְכוּלִין לְבַדְּקֵן
מִפְּנֵי שְׁהִיָּה מְרַבָּה. אָמַר לְהֵם זְקֵן אַחַד:
הִבִּיאוּ לִי סִדִּין, הִבִּיאוּ לוֹ סִדִּין וְשִׂרְאוּ בְּמִים
וּפְרָשׁוּ עַל גִּבּוֹ, וְנִמְצָא מִן הַצִּדְדִין נִגּוֹב
וּבְאֲמֻצֵּע לַח, בְּדָקוּ וּמַצְאוּ שֵׁם בּוֹר גְּדוֹל שֶׁל
מֵתִים:

ד. וְאִיזְהוּ רַק תְּפַל? כָּל שְׁלֵא טַעַם כְּלוּם
מִבְּעָרְב. יֵשֵׁן כָּל הַיּוֹם - אִינוּ עוֹשֶׂה רַק תְּפַל.
נַעוֹר כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֶּקֶר - עוֹשֶׂה רַק תְּפַל.
מִי לְעִיסַת גְּרִיסִין שֶׁל חֲלֻקַּת נֶפֶשׁ, רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: מִי גְרִיסִין רוֹתַח וְעוֹבֵר שְׁיַתֵּן לְתוֹכוֹ
מֶלַח:

יָדָה בְּעֵינָהּ כָּל הַיּוֹם, אֶלֶּא בּוֹדְקָה סְמוּךְ לְוִסְתָּהּ:

ג. הֵיטָה לְמוֹדָה לְהִיּוֹת רוֹאָה יוֹם עֲשָׂרִים וְאַחַד, יוֹם עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם, יוֹם עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה - הֵרִי זֹו וְסֵת לְסֵרוּגִין. סֵרְגָה לְיוֹם עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה - אֵינּוּ וְסֵת. הֵיטָה לְמוֹדָה לְהִיּוֹת רוֹאָה יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר, וְשִׁנְתָה לְיוֹם שֵׁשָׁה עָשָׂר - זֶה וְזֶה אֲסוּרִין. שִׁנְתָה לְיוֹם שִׁבְעָה עָשָׂר - הֵתֵר שֵׁשָׁה עָשָׂר, וְנֶאֱסָר חֲמִשָּׁה עָשָׂר וּשְׁבַעֲהָ עָשָׂר. שִׁנְתָה לְיוֹם שְׁמוֹנָה עָשָׂר - הֵתֵרוּ כְּלָן, וְאֵין אֲסוּרוֹת אֶלֶּא מִשְׁמוֹנָה עָשָׂר וְאֵילָף. הֵיטָה לְמוֹדָה לְהִיּוֹת רוֹאָה יוֹם עֲשָׂרִים וְשִׁנְתָה לְיוֹם שְׁלֹשִׁים - זֶה וְזֶה אֲסוּרִין. הִגִּיעַ יוֹם עֲשָׂרִים וְלֹא רָאָתָה - מִתְּרַת לְשִׁמְשׁ עַד יוֹם שְׁלֹשִׁים, וְחוֹשֶׁשֶׁת לְיוֹם שְׁלֹשִׁים. הִגִּיעַ יוֹם שְׁלֹשִׁים וְרָאָתָה, הִגִּיעַ יוֹם עֲשָׂרִים וְלֹא רָאָתָה, הִגִּיעַ יוֹם שְׁלֹשִׁים וְלֹא רָאָתָה, וְהִגִּיעַ יוֹם עֲשָׂרִים וְרָאָתָה - הֵתֵר יוֹם שְׁלֹשִׁים וְנֶאֱסָר יוֹם עֲשָׂרִים, מִפְּנֵי שְׂאֵרַח בְּזִמְנּוֹ בָּא:

ד. הֵרוֹאָה דָם - מִטְּמֵאָה מֵעֵת לְעֵת. מַה הִיא מִטְּמֵאָה? אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, מִשְׁכָּבוֹת וּמוֹשְׁבוֹת, וּכְלֵי חָרֶס הַמִּקְפִּין צְמִיד פְּתִיל, וְאֵינָה מְקַלְקֶלֶת, וְאֵינָה מִטְּמֵאָה אֶת בּוֹעֵלָהּ, וְאֵינָה מוֹנָה שְׁבַעֲהָ אֶלֶּא מִשְׁעָה שְׂרָאָתָה:

ה. הֵרוֹאָה כֶּתֶם - מִטְּמֵאָה לְמִפְרַעַ. וּמַה הִיא מִטְּמֵאָה? אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, מִשְׁכָּבוֹת וּמוֹשְׁבוֹת, וּכְלֵי חָרֶס הַמִּקְפִּין צְמִיד פְּתִיל, וּמְקַלְקֶלֶת לְמִנְיָנָה, וּמִטְּמֵאָה אֶת בּוֹעֵלָהּ, וְאֵינָה מוֹנָה שְׁבַעֲהָ אֶלֶּא מִשְׁעָה שְׂרָאָתָה. זֹו וְזֹו תוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׁוֹרְפִין:

ו. תִּינוּקָת שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת וּנְשֵׂאוֹת, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: נוֹתְנִין לָהּ אַרְבָּעָה לַיְלוֹת מְסֵרְגִין, וְאֶפְלוּ בְּאַרְבָּעָה חֲדָשִׁים. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא נוֹגֶפֶת וּבְזִמְן שְׁלֹא הִפְסִיקָה מַחְמַת תְּשֻׁמִּישׁ, אֲבָל הִפְסִיקָה מַחְמַת תְּשֻׁמִּישׁ וְרָאָתָה - הֵרִי זֹו טְמֵאָה נְדָה. נִשְׁתַּנָּה מִרְאֵה דְמִיָּה - טְמֵאָה נְדָה. וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת - נוֹתְנִין לָהּ אַרְבָּעָה לַיְלוֹת. הִפְסִיקָה מַחְמַת תְּשֻׁמִּישׁ

וְרָאָתָה - הֵרִי זֹו טְמֵאָה נְדָה. נִשְׁתַּנָּה מִרְאֵה דְמִיָּה - טְמֵאָה נְדָה. רָאָתָה וְעוֹדָה בְּבֵית אָבִיהָ - נוֹתְנִין לָהּ כָּל הַלַּיְלָה וְנוֹתְנִין לָהּ עוֹנָה שְׁלֵמָה. וּכְמָה עוֹנָה שְׁלֵמָה? פֶּרֶשׁ רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לַיְלָה וְחֻצֵי יוֹם.

ז. וּכְלָן שֶׁהָיוּ שׁוֹפְעוֹת וּבִאֲוֹת, מִתּוֹךְ אַרְבָּעָה לַיְלוֹת, לְאַחַר אַרְבָּעָה לַיְלוֹת, מִתּוֹךְ הַלַּיְלָה, לְאַחַר הַלַּיְלָה - כְּלָן צְרִיכוֹת לְבִדּוּק אֶת עֵצְמָן. וּבְכָלֵן רַבִּי מֵאִיר מַחְמִיר כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׂמַאי. וְכֵן שְׂאֵר רֵאוֹת שְׁבִין בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הֵלֵל - הֵלֵךְ אַחַר מִרְאֵה דְמִים. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִרְאֵה דְמִים מְשֻׁנִּים הֵן זֶה מִזֶּה. כִּיצַד? דָם נְדָה - אָדוּם. דָם בְּתוֹלִים - אֵינּוּ אָדָם. דָם נְדָה - זֶהוּם. דָם בְּתוֹלִים - אֵינּוּ זֶהוּם. דָם הַנְּדָה - בָּא מִן הַמְּקוֹר. דָם הַבְּתוֹלִים - בָּא מִן הַצְּדָדִין:

ח. רָאָתָה כֶּתֶם וְאַחַר כֶּךָ רָאָתָה דָם - הֵרִי זֹו תוֹלָה כֶּתֶמָה בְּרֵאוֹתָהּ בְּתוֹךְ מֵעַת לְעַת; דְּבַרִּי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעִזָּר אוֹמֵר: יוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי: רוֹאָה אֲנִי אֶת דְּבַרִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעִזָּר מְדַבְּרִי, שֶׁהוּא מֵתַקֵּן וְאֲנִי מְעוֹת. בְּדָקָה חֲלוּקָה וְהִשְׁאִילְתוּ לְחִבְרָתָהּ וְאַחַר כֶּךָ נִמְצָא עָלֶיהָ דָם - הִיא טְהוֹרָה, וְחִבְרָתָהּ תוֹלָה בָּהּ. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: אֵלֶמְלִי יָדִיָּה מִנְחוֹת בְּעֵינֶיהָ כָּל בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, יָפָה אֶתָּה אוֹמֵר! עֲכָשׁוּ אוֹמֵר: עִם סְלוּק יָדִיָּה רָאָתָה, מַה לִּי הַפְּרִישָׁה בְּטְהָרָה בְּשִׁבְעֵי מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעֲלָה, מַה לִּי הַפְּרִישָׁה בְּטְהָרָה בְּרֵאוֹשׁוֹן? אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעִזָּר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲפֹשֶׁר יוֹם רֵאוֹשׁוֹן וְיוֹם שְׁבִיעֵי טְהוֹרִין וְהֶאֱמַצְעִים טְמֵאִין, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (וַיִּקְרָא, טו, כח): "וְאַחַר טְהָרָה" - וְאַחַר אַחַר לְכָלֵן. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וְאִי אֶתָּה מוֹדָה בְּזָב שְׂרָאָה קָרִי, וְנִזְוִיר שֶׁהֵלֵךְ תַּחַת סִכָּכוֹת וּפְרַעוֹת שְׁמוֹנָה בְּסֵרוּגִין? וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (בַּמִּדְבָּר ו, יב): "וְהַיְמִים הָרֵאוֹשׁוֹנִים יִפְלוּ". רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: נִרְאִין דְּבַרִּי רַבִּי אֶלְעִזָּר מְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְדְבַרִּי רַבִּי עֲקִיבָא מְשֻׁנִּיָּהֵן, אֲבָל הֵלְכָה כְּדַבְּרֵי רַבִּי אֶלְעִזָּר:

ט. הָזָב וְהַזְבָּה הַנֶּדָה וְהַיּוֹלָדֶת וּמִצְרָע שְׁמָתוֹ - מְטֻמָּאִין בְּמִשְׁאָ. וְאִין מְטֻמָּאִין אֵלָא בְּרַבָּן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִין שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶן אֶת-תְּרוּמָהּ וְאִין חֲיִבִין עֲלֵיהֶם עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו, שְׁאִין טְמֵאָה אֵלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁמָת שֶׁהוּא טְהוֹר מִלְטָמָא בְּמִשְׁאָ? לְפִי שְׁאִין טְמֵאתוֹ אֵלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים:

י. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּיוֹשְׁבֵת עַל הַמִּשְׁבֵּר וּמֵתָה, וַיֵּצֵאָה הַיְמִנָה רְבִיעִית דָּם - שֶׁהִיא מְטֻמָּאָה מִשׁוּם כְּתָם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: לְפִיכֵן אִין מְטֻמָּאָה בְּאֵהֶל. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מְטָמָא בְּאֵהֶל:

יא. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְטַבְּלִין כָּלִים עַל גִּבּוֹת נְדוֹת מֵתוֹת, וְהָיוּ נְדוֹת חַיּוֹת מִתְּבִישׁוֹת. הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ מְטַבְּלִין עַל גְּבֵי כָּל הַנָּשִׁים מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל נְדוֹת חַיּוֹת. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְטַבְּלִין עַל גְּבֵי זָבִין מֵחַיִּין, וְהָיוּ זָבִין חַיִּין מִתְּבִישִׁין - הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ מְטַבְּלִין עַל גְּבֵי כָּל הָאֲנָשִׁים מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל זָבִין חַיִּים. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְנִיחִין אֶת הַמַּגְמֵר תַּחַת חוֹלֵי מַעִים מֵחַיִּים, וְהָיוּ חוֹלֵי מַעִים מִתְּבִישִׁין - הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ מְנִיחִין תַּחַת הַכֵּל, מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל חוֹלֵי מַעִים חַיִּים. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מוֹצִיאִין עֲשִׁירִים בְּדַרְגָּשׁ, וְעַנְיִים בְּכִלְיָבָה, וְהָיוּ עַנְיִים מִתְּבִישִׁין - הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ הַכֵּל מוֹצִיאִין בְּכִלְיָבָה מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל עַנְיִים. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְשַׁקֵּין בְּבֵית אָבֶל - עֲשִׁירִים בְּזִכּוּכִית לְבָנָה, וְעַנְיִים בְּזִכּוּכִית צְבוּעָה, וְהָיוּ עַנְיִים מִתְּבִישִׁין - הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ הַכֵּל מְשַׁקֵּין בְּזִכּוּכִית צְבוּעָה, מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל עַנְיִים. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְגַלִּין פְּנֵי עֲשִׁירִים וּמְכַסִּין פְּנֵי עַנְיִים, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְשַׁחֲרִין פְּנֵיהֶם מִפְּנֵי הַבְּצָרָת, וְהָיוּ עַנְיִים מִתְּבִישִׁין - הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ מְכַסִּין הַכֵּל מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל עַנְיִים. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה הוֹצָאת הַמֵּת קֶשֶׁה לְקָרוֹבִים יוֹתֵר מִמֵּיתָתוֹ, עַד שֶׁהָיוּ קָרוֹבָיו מְנִיחִין אוֹתוֹ וּבוֹרְחִין, עַד שֶׁבָּא רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְנָהַג קִלוֹת רֵאשׁ בְּעַצְמוֹ וַיֵּצֵא בְּכָלִי פֶשֶׁתָן, וְנָהַג הָעָם אַחֲרָיו לְצֵאת בְּכָלִי פֶשֶׁתָן.

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: בְּשֵׁר הַתְּאֵוָה - טְהוֹר. חֲזָרוּ וּגְזָרוּ עֲלָיו שֶׁיְהֵא מְטָמָא אֶת הַיְדִים. חֲזָרוּ וּגְזָרוּ עֲלָיו שֶׁיְהֵא מְטָמָא בְּמַגְע. חֲזָרוּ וּגְזָרוּ עֲלָיו שֶׁיְהֵא מְטָמָא בְּמִשְׁאָ כְּנֹבֵלָה. חֲזָרוּ וְאָמְרוּ: כָּל הַגַּת שְׁנַעֲשִׁית עַל גְּבֵי בְּשֵׁר הַתְּאֵוָה - טְהוֹר. חֲזָרוּ וְאָמְרוּ: אִף חַיָּה וְעוֹף - טְמֵאִין לְקֹדֶשׁ וְטְהוֹרִין לְתְרוּמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ אוֹבְלִין אוֹמֵר: אֶפְלוּ נַעֲשִׂית עַל גְּבֵי עוֹף אֶחָד וְעַל גִּבּוֹת תְּרַנְגוּל אֶחָד - טְמֵאָה לְקֹדֶשׁ וְטְהוֹרָה לְתְרוּמָה:

יב. בְּזוֹ שֶׁהָיָה בֵּית הַלֵּל קוֹרִין אוֹתוֹ - גְּרַגְרָן, הָיוּ בֵּית שְׁמַאי קוֹרִין אוֹתָם - בּוֹעַל נְדָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הַלֵּל: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּרוּאָה בְּתוֹךְ אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁטְבֵלָה לְעָרֵב וְשִׁמְשָׁה - שֶׁהֵן מְטָמָאִין מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְחֲיִבִין בְּקֶרְבָן, אִף הַרוּאָה יוֹם אֶחָד עֶשֶׂר - תְּהֵא חֲיִבַת בְּקֶרְבָן. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי: לֹא, אִם אֲמַרְתֶּם בְּתוֹךְ אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם, שְׁכָן יוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו מְצַטְרֵף עִמּוֹ בְּזִיבָה, תֵּאמְרוּ בְּיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר שְׁאִין יוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו מְצַטְרֵף עִמּוֹ בְּזִיבָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אִם הִבִּיאֲנוּ לְיַדֵּי טְמֵאת מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב לְהַחְמִיר, נְבִיאָהוּ לְיַדֵּי קֶרְבָן לְהַקְלֵ? וְעוֹד מִדְּבָרֵיכֶם אַתֶּם נוֹשְׁבִים, שְׁאַתֶּם אוֹמְרִים טְבֵלָה יוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו וְשִׁמְשָׁה וְאַחַר כֵּן רְאֵתָה - מְטָמָא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וּפְטוּרָה מִן הַקֶּרְבָן, אִף אַתֶּם הַשּׁוֹי מְדוּתִיכֶם, אִם שׁוּה לֹא לְטְמָאָה - יִשׁוּה לֹא לְקֶרְבָן, וְאִם לֹא שׁוּה לֹא לְקֶרְבָן - לֹא יִשׁוּה לֹא לְטְמָאָה אֵלָא לְהַחְמִיר וְלֹא לְהַקְלֵ.

נוּ כֹּה אָמַר יי שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי-קְרוּבָה
יִשׁוּעָתִי לְבוֹא וְצְדָקָתִי לְהַגְלוֹת: אֲשֶׁר־י אָנוּשׁ
נַעֲשֶׂה-זֹאת וּבֶן-אָדָם יִחְזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שְׁבֵת מִחֲלָלוֹ
וְשֹׁמֵר יָדוֹ מִמַּעֲשׂוֹת פְּלִי-רַע: וְאֵלֵי-אֲמַר בֶּן-הַנּוֹכַר
הַנְּלוֹה אֶל-יֵי לֹא-אֲמַר הַבְּדֵל יַבְדִּילֵנִי יי מֵעַל עַמּוֹ וְאֵלֵי-
יֹאמַר הַסְּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יִבֶּשׁ: כִּי-כֹה אָמַר יי
לְסְרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת-שְׁבֵתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר
חִפְּצָתִי וּמִחְזִיקִים בְּבְרִיתִי: וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי
וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן-
לֹו אֲשֶׁר לֹא יִפְרֹת: וּבְנֵי הַנּוֹכַר הַגְּלוּיִם עַל-יֵי לְשָׂרְתוֹ
וְלֹא-הִבֵּה אֶת-שֵׁם יי לְהַיְנוֹת לֹו לְעֹבְדִים פְּלִי-שֹׁמֵר
שְׁבֵת מִחֲלָלוֹ וּמִחְזִיקִים בְּבְרִיתִי: וְהִבִּיאוּתִים אֶל-הָרָ
קְדָשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תַּפְלִיתִי עוֹלֵתִיהֶם וְזִבְחֵיהֶם
לְרָצוֹן עַל-מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית-תַּפְלָה יִקְרָא לְכָל-
הָעַמִּים: נֹאֵם אֲדַגֵּן יי מִקִּבְץ גִּדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד
אֶקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצָיו: כָּל חִיתוֹ שִׁדְי אֲתִיו לֶאֱכֹל כָּל-
חִיתוֹ בִּיעַר: צִלְפוֹ עוֹרִים כָּלֵם לֹא יָדְעוּ כָּלֵם כָּלֵם
אֲלֵמִים לֹא יוּכְלוּ לְנַבֵּחַ הַזִּים שׁוֹכְבִים אֶהְיֶה לְגוֹם:
וְהַכָּלֵבִים עֲזִי-נֹפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שִׁבְעָה וְהָמָּה רַעִים לֹא
יָדְעוּ הַבֵּין כָּלֵם לְדַרְכָּם פְּנֵי אִישׁ לְבַצְעוֹ מִקְצָהוֹ:
אֲתִיו אֶקְחֵה-יָיִן וְנִסְבְּאָה שִׁכָּר וְהָיָה כֹּזֵה יוֹם מִחֵר
גְּדוֹל יֵתֵר מְאֹד:

נוּ הַצְּדִיק אֲבִד וְאִין אִישׁ שֵׁם עַל-לֵב וְאֲנִשִּׁי-חֶסֶד
נֹאסְפִים בְּאִין מִבֵּין כִּי-מִפְּנֵי הָרַעָה נֹאסַף הַצְּדִיק:
יָבוֹא שְׁלוֹם יְנוּחוֹ עַל-מִשְׁכַּבְוֹתֶם הַלֵּךְ נִכְחוֹ: וְאֲתֶם
קְרוּבוֹ-הֵנָּה בְּנֵי עֲנָה גֵרַע מִנְאֵף וּמִזְנוֹה: עַל-מִלִּ
תַּתְעַנְּגוּ עַל-מִי תִרְחִיבוּ כֹּה תִאָרִיכוּ לְשׁוֹן הַלֹּוא-
אֲתֶם יִלְדֵי-פֶשַׁע גֵרַע שִׁקֵּר: הַנְּחַמִּים בְּאֵלִים תַּחַת
כָּל-עֵץ רַעֲנָן שִׁחְטִי הַיְלָדִים בַּנְּחָלִים תַּחַת סַעֲפֵי
הַסְּלָעִים: בַּחֲלֻקֵי-גַחַל חֲלַקְוֹ הֵם הֵם גּוֹרְלוֹ גַם-לָהֶם
שִׁפְכַת נֶסֶף הַעֲלִית מִנְחָה תַעַל אֱלֹהֵם אֲנַחֵם: עַל הַר-
גִּבְהָ וְנִשְׂא שְׁמֹת מִשְׁכַּבְוֹ גַם-שֵׁם עֲלִית לִזְבַּח זִבַּח:
וְאֲחַר הַדָּלֵת וְהַמְּזוּזָה שְׁמֹת זְכָרוֹנָךְ כִּי מֵאֲתִי גְלִית
וּתַעֲלִי הַרְחַבְתָּ מִשְׁכַּבְוֹ וּתְכַרַת-לָךְ מֵהֶם אֶהְבֵּת
מִשְׁכַּבְוֹ יָד חֲזִית: וּתִשְׂרִי לְמִלְוֹ בְּשִׁמּוֹן וּתְרַפִּי
רַקְחִיָה וּתִשְׁלַחֲתִי צְרִיף עַד-מִרְחֹק וּתִשְׁפִּילִי עַד-
שְׂאוּל: בְּרַב דְּרַכְוֹ גִעַתָּה לֹא אֲמַרְתָּ נוֹאֵשׁ תִּיַת יָדְךָ
מִצָּאת עַל-כֵּן לֹא תִלִּית: וְאֶת-מִי דֹאגָת וּתִירְאִל כִּי
תִכְזָּבִי וְאוֹתִי לֹא זָכַרְתָּ לֹא-שְׁמֹת עַל-לִבְךָ הִלֵּא אֲנִי
מִחֲשָׁה וּמַעֲלָם וְאוֹתִי לֹא תִירְאִי: אֲנִי אֲגִיד צְדָקָתְךָ
וְאֶת-מַעֲשֵׂיךָ וְלֹא יוֹעִילוֹךְ: בְּזַעֲקֶךָ יִצְלַח קְבוּצָתְךָ
וְאֶת-כָּלֵם יִשְׂאֲרוּחַ יִקְחֵה-הֶבֶל וְהַחֹסֶה בִּל יִנְחַל-אֶרֶץ
וַיִּירָשׁ הַר-קְדָשִׁי: וְאֹמַר סְלוֹ-סְלוֹ פְּנֵי-גֵרְךָ תִרְיָמוּ

מִכְשׁוֹל מִדְּרָךְ עַמִּי: כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשְׂא שִׁכְן עַד
וְקִדּוּשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקִדּוּשׁ אֲשֶׁכּוֹן וְאֶת-דָּפְאָ וְשִׁפְלֵ-
רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְפְּאִים: כִּי
לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנֹצַח אֶקְצוֹף כִּי-רוּחַ מִלְּפָנַי
יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֹשִׂיתִי: בַּעֲנֹן בַּצְּעוֹ קִצְפָתִי
וְאֶפְהוּ הַסֵּתֵר וְאֶקְצַף וַיִּלָּךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ: דְּרַכְוֹ
רְאִיתִי וְאֶרְפָּאָהוּ וְאֶנְחָהוּ וְאֶשְׁלֵם נַחֲמִים לוֹ וְלֹא-בְלִיו:
בְּוִרְאָה נֹבֵב נִיב שְׁפָתִים שְׁלוֹם וְשְׁלוֹם לְרַחֲוֹק וּלְקְרוּב
אָמַר יי וְרַפְּאֵתִיו: וְהָרַשְׁעִים פְּנִים נִגְרָשׁ כִּי הַשְׁקֵט
לֹא יוּכַל וַיִּגְרָשׁוּ מִיָּמָיו רַפְּשׁ וְטִיט: אִין שְׁלוֹם אָמַר
אֲלוֹקֵי לְרַשְׁעִים:

נח קרא בגרון אל-תחשֶׁף פשוֹפֵר תָּרַם קוֹלְךָ וְהִגֵּד
לְעַמִּי פִשְׁעֵם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטָּאתֶם: וְאוֹתִי יוֹם יוֹם
יִדְרָשׁוּן וְדַעַת דְּרַכְוֵי יַחֲפָצוּן כְּגוֹי אֲשֶׁר-צְדָקָה עֲשֶׂה
וּמִשְׁפָּט אֲלוֹקֵיו לֹא עֲזָב יִשְׂאֵלוּנִי מִשְׁפָּטִי-צְדָקָה
קִרְבַת אֲלוֹקִים יַחֲפָצוּן: לָמָּה צָמְנוּ וְלֹא רְאִיתָ עֲנִינוֹ
נִפְשָׁנוּ וְלֹא תִדַּע הֵן בְּיוֹם צָמְכֶם תִּמְצְאוּ-חֶפֶץ וְכָל-
עַצְבֵיכֶם תִּנְגָּשׁוּ: הֵן לָרִיב וּמִצָּה תִצְוֶמוּ וּלְהַפּוֹת
בְּאֶגְרָף רָשַׁע לֹא-תִצְוֶמוּ כִּיֹּם לְהַשְׁמִיעַ בְּמְרוֹם
קוֹלְכֶם: הַכְּזָה יְהִיָּה צוֹם אֲבַחְרָהוּ יוֹם עֲנוֹת אָדָם
נִפְשׁוּ הַלְכָה פֶּאֶגְמָן רֵאשׁוּ וְשׁוֹק וְאֶפֶר יִצִּיעַ הַלְזָה
תִּקְרָא-צוֹם וַיּוֹם רָצוֹן לֵי: הִלֹּוא זֶה צוֹם אֲבַחְרָהוּ
פַתַח תִּרְצַבּוֹת רָשַׁע הַתֵּר אֲגִדּוֹת מוֹטָה וְשַׁלַּח
רְצוּצִים חֲפָשִׁים וְכָל-מוֹטָה תִּנְתַּקוּ: הִלֹּוא פָּרַס לָרַעֵב
לְחֶמֶד וְעַנְיִים מְרוּדִים תִּבְיֵא בֵּית כִּי-תִרְאֶה עָרֵם
וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשֻׂרְךָ לֹא תִתַּעֲלֵם: אִזּוּ יִבְקַע כְּשִׁחַר אוֹרְךָ
וְאֶרְכַּתְךָ מִהֵרָה תִצְמַח וְהַלֵּךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָה כְּבוֹד יי
נֹאסְפָה: אִזּוּ תִקְרָא וַיִּי יַעֲנֵה תִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַגֵּנִי אִם-
תִּסִּיר מִתּוֹכָךְ מוֹטָה שַׁלַּח אֲצַבַּע וְדַבֵּר-אֲנוּ: וְתִפְקַ
לָרַעֵב נִפְשָׁה וְנִפְשׁ נַעֲנֵה תִשְׁפִּיעַ וְנִרְחַ בַּחֲשֵׁךְ אוֹרְךָ
וְאֶפְלַתְךָ כַּצְּהָרִים: וְנִחַךְ יי תְּמִיד וְהַשְׁפִּיעַ
בְּצַחְצַחוֹת נִפְשָׁה וְעַצְמָתִיָּה נַחֲלִיץ וְהִלִּית כָּגֹן רִוְהָ
וְכַמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא-יִכְזָּבוּ מִיָּמָיו: וּבְנוֹ מִמֶּךָ
תִּרְבּוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר-וְדוֹר תִּקּוּמָם וְקִרְא לָךְ גֵּדֵר
פָּרֵץ מִשְׁבַּב נְתִיבוֹת לְשִׁבַת: אִם-תִּשְׁיָב מִשְׁבֵּת רַגְלֶךָ
עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשִׁבַת עֲנָג לְקִדּוּשׁ
יי מִכְבֹּד וּכְבֹדָתוֹ מִמַּעֲשׂוֹת דְּרַכְוֵיךָ מִמִּצְוֹת חֲפָצֶךָ וְדַבֵּר
דְּבָר: אִזּוּ תַתְעַנְּג עַל-יֵי וְהִרְפַּבְתִּיָּה עַל-בְּמֹתַי בְּמוֹתֵי
אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיָּה גַחַל יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי כִּי יי דְּבָר:

נט הן לא-קצרה ידֵיִי מִהוֹשִׁיעַ וְלֹא-כַבְּדָה אֲזַנּוֹ
מִשְׁמוּעַ: כִּי אִם-עֲוֹנֹתֵיכֶם הֵיוּ מִבְּדִלִים בֵּינְכֶם לְבֵין
אֲלוֹקֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פְּנִים מִכֶּם מִשְׁמוּעַ:
כִּי כִפִּיכֶם נִגְאָלוּ בְּדָם וְאֲצַבְּעוֹתֵיכֶם בְּעֹן

שפתותיכם דברו-שקר לשונכם עולה תהגה: איך קרא בצדק ואין נשפט באמונה בטוח על-יתהו ודבר-שוא הרו עמל והוליד און: ביצי צפעוני בקעו וקורי עפביש יארגו האכל מביצייהם ימות והזרה תבקע אפעה: קוריהם לא-יהיו לבגד ולא יתפסו במעשייהם מעשייהם מעשי-און ופעל חמס בכפיהם: רגליהם לרע ירצו וימהרו לשפך דם נקי מחשבתייהם מחשבות און שד ושבר במסלותם: דרך שלום לא ידעו ואין משפט במעגלותם נתיבותיהם עקשו להם כל דרך פה לא ידע שלום: על-פן רתק משפט ממונו ולא תשיגנו צדקה נקנה לאור והנה-חשך לנגהות באפלות נהלך: נגששה בעורים קיר וכאין עינים נגששה פשלו בצרהים כנשף באשמנים פמתים: נהמה כדבים פלנו וכיונים הגה נהגה נקנה למשפט ואין לישועה רתקה ממונו: פי-רבו פשעינו נגדך ותטאותינו ענתה בנו פי-פשעינו אתנו ועונתינו ידענום: פשע וכחש ביי ונסוג מאחר אלוקינו דבר-עשק וסרה הרו והגו מלב דברי-שקר: והסג אחור משפט וצדקה מרתוק תעמד פי-כשלה ברחוב אמת ונכחה לא-תוכל לבוא: ונתהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא יי וירע בעיניו פי-אין משפט: וירא פי-אין איש וישתומם פי אין מפגיע ותושע-לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו: וילבש צדקה פשרון וכובע ישועה בראשו וילפש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה: פעל גמלות פעל ישלם חמה לצרו גמול לאיביו לאנים גמול ישלם: ויוראו ממערב את-שם יי וממזרח-שמש את-פכודו פי-יבוא כנהר צר רוח יי נססה בו: ובא לציון גואל ולשגי פשע ביעלב נאם יי: נאני זאת בריתי אותם אמר יי רוחי אשר עליך ודברי אשר-שמתי בפיך לא-ימושו מפיה ומפי זרעה ומפי זרע זרעה אמר יי מעתה ועד-עולם:

ס קומי אורי פי בא אורך וכבוד יי עליך זרח: פי-הנה החשך יכסה-ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח יי וכבודו עליך יראה: והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך: שאי-סביב עיניך וראי פלם נקבצו באו-לך בנך מרחוק יבאו ובנותיך על-צד תאמנה: אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך פי-יהפך עליך המון לם חיל גוים יבאו לך: ושפעת גמלים תכסף בכרי מדין ועיפה פלם משבא יבאו זקב ולבונה ישאו ותהלת יי יבשרו: פל-צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישראל ונהו על-רצון מזבחי ובית

תפארתי אפאר: מי-אלה פעב תעופינה וכיונים אל-ארבתייהם: פי-לי | אנים יקוו ואניות תרשיש בראשנה להביא בנך מרחוק פספם וזהבם אתם לשם יי אלוקיך ולקדוש ישראל פי פארך: ובנו בני-נכר חמתיך ומלכיהם ישראל ונהו פי בקצפי הכיתיך וברצוני רחמתיך: ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו להביא אליך חיל גוים ומלכיהם נהוגים: פי-הגוי והממלכה אשר לא-יעבדוך יאבדו והגוים תרב יחרבו: פכבוד הלבנון אליך יבוא ברוש תדקר ותאשור יתדו לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד: והלכו אליך שחות בני מעניך והשתחוו על-פפות רגליך פל-מנאציך וקראו לך עיר יי ציון קדוש ישראל: תחת היותך עזובה ושוואה ואין עובר ושמתיך לגאון עולם משוש דור ודור: וינקת חלב גוים ושד מלכים תינקי וידעת פי אני יי מושיעך וגאלך אביר יעקב: תחת הנחשת אביא זקב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתיך שלום ונגשיך צדקה: לא-ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבוליך וקראת ישועה חומתיך ושעריך תהלה: לא-יהיה-לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא-יאיר לך והיה-לך יי לאור עולם ואלוקיך לתפארתיך: לא-יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף פי יי יהיה-לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך: ועמדו פלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעו מטעי מעשה ידי להתפאר: הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יי בעתה אחישנה:

סא רוח אדני יי עלי יען משח יי אתי לבשר ענוים שחתני לחבש לנשברי-לב לקרא לשבויים דור ואלאסורים פקח-קות: לקרא שנת-רצון ליי ויום נקם לאלוקינו לנחם פל-אבלים: לשום | לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח פקה וקרא להם אילי הצדק מטע יי להתפאר: ובנו חרבות עולם שממות ראשנים יקוממו וחדשו ערי תרב שממות דור ודור: ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפריכם וכרמיכם: ואתם פהגי יי תקראו משרתי אלוקינו יאמר לכם חיל גוים תאכלו ובכבודם תתנמרו: תחת בשתכם משנה וכלמה ירצו חלקם לכן בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהנה להם: פי אני יי אהב משפט שגא גזל בעולה ונתתי פעלתם באמת ובכרית עולם אכרות להם: ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים פל-ראיהם כי-יום פני הם זרע ברך יי:

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּיַי תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלוֹקֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי
בַּגְּדֵי־יֹשֶׁעַ מֵעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כַּחַתּוֹ יִכְהֶן פֶּאֶר
וּכְפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּה: «כִּי כְאֶרְץ תּוֹצִיא צְמִיחָה וּכְגֹגֶה
זְרוּעֶיהָ תִצְמִיחַ כֶּן | אֲדַגֵּי יִי יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְלֶה
גִּגַּד פְּלִי־הַגּוֹיִם:

סב «לִמְעַן צִיּוֹן לֹא אֲחַשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא
אֲשַׁקּוּט עַד־יֵצֵא כְּגֹגֶה צְדָקָה וּישׁוּעָתָה כְּלַפִּיד
יִבְעַר: | וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָה וְכָל־מַלְכִים כְּבוֹדָה וְקָרָא לָהּ
שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יִי יִקְבְּנוּ: | וְהֵינִי עֹטֶרֶת תְּפָאֶרֶת
בְּיַד־יִי וְצִנּוּף וְצִנּוּף מְלוּכָה בְּכַף־אֱלוֹקֵיהָ: | לֹא־יֵאמֶר
לָהּ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאֶרֶץ לֹא־יֵאמֶר עוֹד שְׂמֵמָה כִּי לָהּ
יִקְרָא חֲפְצֵי־בָהּ וּלְאֶרֶץ בְּעוֹלָה כִּי־חֲפֵץ יִי בָּהּ
וְאֶרֶץ תִּבְעַל: | כִּי־יִבְעַל בַּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעֵלוּהָ בְּגוֹף
וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל־כֹּלָה יִשִׁישׁ עֲלֶיהָ אֱלוֹקֵיהָ: | עַל־
חֹמֹתֶיהָ יְרוּשָׁלַם הִפְקֹדְתִּי שְׂמָרִים כְּלִי־הַיּוֹם וְכָל־
הַלְלִילָה תִמְיֵד לֹא יִחַשׁוּ הַמְזַכְרִים אֶת־יִי אֱל־דָּמִי
לָכֶם: | וְאֶל־תִּתְּנוּ דָמִי לֹו עַד־יִכּוֹנֵן וְעַד־יִשְׁיִם אֶת־
יְרוּשָׁלַם תִּהְלֶה בְּאֶרֶץ: | נִשְׁבַּע יִי בִימִינוֹ וּבִזְרוּעַ עֲזוֹ
אִם־אֲתוֹ אֶת־דָּגְנוֹ עוֹד מֵאֲכָל לֹא־יִבֶה וְאִם־יִשְׁתּוֹ
בְּגִי־נֶכֶד תִּירוּשָׁף אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: | כִּי מֵאֲסִפּוֹ
יֵאכְלֶהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יִי וּמִקְבָּצָיו יִשְׁתַּהוּ בַחֲצֵרוֹת
קִדְשֵׁי: | עֲבָרוּ עֲבָרוּ בַשְּׁעָרִים פָּנוּ דָרָה הַעַם סָלוּ סָלוּ
הַמְסֻלָּה סָקְלוּ מֵאֲבוֹן הַרִימוּ גַם עַל־הָעַמִּים: | הִנֵּה יִי
הַשְׂמִיעַ אֶל־קִצֵּה הָאֶרֶץ אֲמָרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעָה
בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֲתוֹ וּפְעַלְתוּ לְפָנָיו: | וְקָרָאוּ לָהֶם עַם־
הַקִּדָּשׁ גְּאוּלֵי יִי וְלָהּ יִקְרָא דְרוּשָׁה שִׁיר לֹא נִשְׁעוּבָה:

סג «מִי־נָה | בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצֹרָה זֶה
הַדּוֹר בְּלְבוּשׁוֹ צִעָה בָּרַב כַּחַתּוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בַּצְדָקָה רַב
לְהוֹשִׁיעַ: | מִדּוּעַ אֲדָם לְלְבוּשָׁה וּבְגָדֵיהָ כְּדָרָה בְּגַת:
פּוֹרָה | דְּרַכְתִּי לְבִדֵי וּמַעֲמִים אִי־אִישׁ אֲתִי וְאֶדְרַכֶם
בְּאִפִּי וְאֶרְמָסֶם בַּחֲמָתִי וְיָזוּ נִצְחָם עַל־בְּגָדֵי וְכָל־
מְלָבוּשֵׁי אֲגָאֲלֵתִי: | כִּי יוֹם נִקָּם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלֵי
בָּאָה: | וְאֵבִיט וְאִין עֹזֵר וְאִשְׁתוּמָם וְאִין סוּמָה
וְתוֹשַׁע־לִי זָרְעִי וְחֲמָתִי הִיא סְמִכְתָּנִי: | וְאֵבוּס עַמִּים
בְּאִפִּי וְאִשְׁכָּרֶם בַּחֲמָתִי וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נִצְחָם: | חֲסִדֵי
יִי | אֲזַכִּיר תִּהְלֶת יִי כְּעַל כָּל אֲשֶׁר־אֲמַלְלוּ יִי וְרַב־טוֹב
לְבַיִת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־אֲמַלְלֶם כְּרַחֲמֵי וּכְרַב חֲסִדָּיו:
| וַיֵּאמֶר אֲד־עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וַיְהִי לָהֶם
לְמוֹשִׁיעַ: | בְּכָל־צָרָתָם | לֹא לֹו צָר וּמִלֵּאף פָּנָיו
הוֹשִׁיעַם בְּאִהְבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גְאָלֶם וַיִּנְשָׁלֶם
וַיִּנְשָׂאֶם כְּלִי־יָמֵי עוֹלָם: | וְהִמָּה מָרוּ וְעַצְבוּ אֶת־רוּחַ
קִדְשׁוֹ וַיִּהְפֹּךְ לָהֶם לְאוֹיֵב הוּא גִלְחָם־בָּם: | וַיִּזְכֹּר יְמֵי־
עוֹלָם מַשֶּׁה עִמּוֹ אֵינָה | הַמַּעֲלָם מִיָּם אֶת רַעִי צִאֲנוּ

אֵינָה הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קִדְשׁוֹ: | מוֹלִיךְ לִימִין
מַשֶּׁה זְרוּעַ תְּפָאֶרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מִיָּם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לֹו
שֵׁם עוֹלָם: | מוֹלִיכֶם בַּתְּהַמּוֹת פְּסוּס בַּמְדַּבֵּר לֹא
יִפְשְׁלוּ: | פְּבַהֲמָה בַּבְּקִיעָה תִרְדַּ רּוּחַ יִי תִנְיַחְנוּ כֶּן
נִהְיֶתָ עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ שֵׁם תְּפָאֶרֶת: | הִבְטַ מִשְׁמַיִם
וּרְאֵה מִזְבֵּל קִדְשֶׁךָ וְתְפָאֶרְתְּךָ אֵינָה קִנְאָתְךָ וּגְבוּרָתְךָ
הַמּוֹן מַעֲיָה וְרַחֲמֵיהָ אֵלֵי הַתְּאֶפְקוּ: | כִּי־אֲתָה אֲבִינוּ
כִּי אֲבָרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְרְנוּ אֲתָה יִי
אֲבִינוּ גֵאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׂמָה: | לִמָּה תִתְּעַנוּ יִי מְדַרְכֵיךָ
תִּקְשִׁיעַ לִבְנוֹ מִיִּרְאָתְךָ שׁוֹב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׂבִטִי
נִחְלָתְךָ: | לְמַצְעֵר יִרְשׁוּ עַם־קִדְשֶׁךָ צָרִינוּ בּוֹסֹסוֹ
מִקִּדְשֶׁךָ: | הִיִּינוּ מֵעוֹלָם לֹא־מִשְׁלַת בָּם לֹא־נִקְרָא
שְׂמָה עֲלֵיהֶם לֹא־קִרְעַת שְׁמַיִם יִרְדָּת מִפְּנֵיךָ הַרִים
נִזְלוּ:

סד «כִּקְדַח אֲשׁ הַמְסִים מִיָּם תִּבְעָה־אֲשׁ לְהוֹדִיעַ שְׂמָה
לְצִרְיָה מִפְּנֵי גוֹיִם יִרְגְּזוּ: | בַּעֲשׂוֹתְךָ גּוֹרְאוֹת לֹא נִקְוָה
יִרְדָּת מִפְּנֵיךָ הַרִים נִזְלוּ: | וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׂמְעוּ לֹא
הֵאֲזִינוּ עִין לֹא־רָאָתָה אֱלוֹקִים זוֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה
לְמַחֲפָה־לֹו: | פִּגְעַת אֶת־שֵׁשׁ וַעֲשֶׂה צְדָקָה בְּדַרְכֵיךָ
יִזְכְּרוּךָ הַיִּרְאָתָה קִצְפָּת וְנַחֲטָא בָהֶם עוֹלָם וּנְוִשַׁע:
| וְנִהְיִ כְּשִׂמָּא פְּלָנוּ וּכְבִגְד עֲדִים כְּלִי־צְדָקָתֵינוּ וּגְבֵל
כְּעֵלָה פְּלָנוּ וְעוֹנְנוּ כְּרוּחַ יִשְׂאָנוּ: | וְאִי־קוֹרָא בְּשִׂמָּה
מִתְעוֹרָר לְהַחֲזִיק בָּהּ כִּי־הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וְתִמּוּגְנוּ
בְּיַד־עוֹנְנוּ: | וְעַתָּה יִי אֲבִינוּ אֲתָה אֲנַחְנוּ הַחֲמָר וְאֲתָה
יִצְרְנוּ וּמַעֲשֶׂה יָדְךָ פְּלָנוּ: | אֱל־תִּקְצַח יִי עַד־מָאֵד
וְאֱל־לַעַד תִּזְכֹּר עֲזוֹן הַזֶּן הִבְטַ־נָא עִמָּךְ כְּלָנוּ: | עָרִי
קִדְשֶׁךָ הֵינוּ מְדַבֵּר צִיּוֹן מְדַבֵּר הִלֵּתָה יְרוּשָׁלַם שְׂמָמָה:
| בַּיִת קִדְשָׁנוּ וְתְפָאֶרְתָּנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבִתֵינוּ הִנֵּה
לְשַׁרְפַת אֲשׁ וְכָל־מַחֲמִדֵינוּ הִנֵּה לְחַרְבָּה: | הַעֲל־אֲלָה
תְּתַפְּקֵי יִי תִחַשֶׁה וְתִתְּעַנוּ עַד־מָאֵד:

סה «גְּדַרְשִׁתִּי לָלוֹא שְׂאֵלוֹ נִמְצָאתִי לָלוֹא בְּקִשְׁנִי
אֲמַרְתִּי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קָרָא בְּשִׁמִּי: | פִּרְשִׁיתִי
יָדֵי כְּלִי־הַיּוֹם אֶל־עַם סוּרָר הַהִלְכִים הַדָּרָה לֹא־טוֹב
אֲחַר מַחֲשַׁבְתֵיהֶם: | הַעַם הַמְכַעֲסִים אֲתִי עַל־פְּנֵי
תְּמִיד זְבָחִים בְּגִזּוֹת וּמִקְטָרִים עַל־הַלְבָּנִים: | הַיִּשְׁבִּים
בְּקִבְרִים וּבְנִצְוֹרִים יִלְיָנוּ הָאֲכָלִים בְּשֹׁר הַחֲזִיר וּפְרַק
וּמִרְק פִּגְלִים כְּלִי־הֶם: | הָאֲמָרִים קָרַב אֵלֶיךָ אֱל־תִּגְשׁ־
כִּי כִי קִדְשִׁתִּיךָ אֵלָה עֲשֹׁן בְּאִפִּי אֲשׁ יִקְדַת כְּלִי־הַיּוֹם:
| הִנֵּה כְּתוּבָה לְפָנָי לֹא אֲחַשֶׁה כִּי אִם־שְׁלֵמָתִי וְשְׁלֵמָתִי
עַל־חִיקָם: | עֲוֹנֵתִיכֶם וְעוֹנֵת אֲבוֹתֵיכֶם יַחֲדוּ אֲמַר יִי
אֲשֶׁר קִטְרוּ עַל־הַהַרִים וְעַל־הַגְּבְעוֹת חֲרַפּוּנִי וּמִדְּתִי
פְעַלְתֶּם רֵאשֻׁנָה עַל אֱל־חִיקָם: | כִּפָּה | אֲמַר יִי כֹאֲשֶׁר
יִמְצָא הַתִּירוּשׁ בְּאֲשָׁפוֹל וְאֲמַר אֱל־תִּשְׁחִיתֶהוּ כִּי

בְּרָכָה בּוֹ פֶּן אַעֲשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי לְבִלְתִּי הַשְׁתִּית הַכֹּל:
וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זָרַע וּמִי־הַזֶּהָדָה יוֹרֵשׁ הָרִי וּיְרֻשׁוּהָ
בְּחִירֵי וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ-שָׁמָּה: וְהָיָה הַשְּׂרוּן לְנוֹה-צֹאן
וְעָמָק עֶכּוֹר לְרִבְצַי בְּקֶרֶךְ לְעַמִּי אֲשֶׁר דָּרְשׁוּנֵי: וְאַתֶּם
עֲזָבִי יִי הַשְּׂכֻחִים אֶת-הָרַק קִדְשֵׁי הָעֲרֻכִים לְגַד שְׁלֹחַן
וְהַמְּמַלְאִים לְמַגֵּי מִמְסֹךְ: וּמִנִּיתִי אֶתְכֶם לְחֶרֶב
וְכִלְכֶם לַטֹּבַח תִּכְרְעוּ יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עָנִיתֶם דְּבַרְתִּי
וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר לֹא-חֲפַצְתִּי
בְּחַרְתֶּם: לָכֵן כֹּה-אָמַר | אֲדַנִּי יִי הִנֵּה עֲבָדִי יֹאכְלוּ
וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ הִנֵּה
עֲבָדִי יִשְׁמְחוּ וְאַתֶּם תִּבְשׂוּ: הִנֵּה עֲבָדִי יִרְנוּ מִטּוֹב
לֵב וְאַתֶּם תִּצְעַקוּ מִכָּאֵב לֵב וּמִשֶּׁבֶר רִיחַ תִּגְלִילוֹ:
וְהַנְחַתֶּם שִׁמְכֶם לְשָׁבוּעָה לְבַחְתִּירֵי וְהִמִּיתֶךָ אֲדַנִּי יִי
וְלַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם אַחֵר: אֲשֶׁר הִמַּתְבָּרַךְ בְּאֶרֶץ
יִתְבָּרַךְ בְּאֱלוֹקֵי אֲמֹן וְהַנְשַׁבֵּעַ בְּאֶרֶץ יִשְׁבַּע בְּאֱלוֹקֵי
אֲמֹן כִּי נִשְׁפְּחוּ הַצָּרוֹת הַרְאֵשׁוֹת וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי:
כִּי-הִנֵּנִי בּוֹרָא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא
תִזְכְּרֶנָּה הַרְאֵשׁוֹת וְלֹא תַעֲלִינָה עַל-לֵב: כִּי-אִם-
שִׁישׂוּ וּגְיִלוּ עַד-יַעַד אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹרָא כִּי הִנֵּנִי בּוֹרָא
אֶת-יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעָמָה מְשׁוֹשׁ: וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם
וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי וְלֹא-יִשְׁמַע בְּהָ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל
זַעֲקָה: לֹא-יְהִיֶּה מִשָּׁם עוֹד עוֹל יָמִים וְזָמַן אֲשֶׁר לֹא-
יִמְלֵא אֶת-יָמָיו כִּי הַנְּעַר בֶּן-מֵאָה שָׁנָה יָמוֹת וְהַחוּטָא
בֶּן-מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל: וּבָנָו בְּתִים וַיִּשְׁבּוּ וַנְשַׁעוּ
כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם: לֹא יִבְנוּ וְאֶחָד יִשָּׁב לֹא יִשְׁעוּ
וְאֶחָד יֹאכֵל כִּי-כִימֵי הָעַץ יָמֵי עַמִּי וּמַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם
יָבִלוּ בַחְתִּירֵי: לֹא יִגְעוּ לְרִיק וְלֹא יִלְדוּ לְבִהְלָה כִּי
זָרַע בְּרוּכֵי יִי הֵמָּה וְצֹאצְאֵיהֶם אֲתֶם: וְהָיָה טָרֶם-
יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מִדְּבָרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵ:
זֶאֱב וְטָלָה יִרְעוּ כְאֶחָד וְאַרְנִיהַ כְּבִקֵּר יֹאכְלֵ-תְבֹן
וְנַחֲשׁ עֶפְרַח לַחֲמוּ לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁתִּיתוּ בְּכֹל-הָרַק
קִדְשֵׁי אָמַר יִי:

10 כֹּה אָמַר יִי הַשָּׁמַיִם כִּסְאֵי וְהָאֶרֶץ הַדָּם רִגְלֵי אִי-
זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי וְאִי-זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי: וְאַתֶּם-
כֹּל-אֱלוֹקֵי־יָדַי עֲשֹׂתָה וַיְהִי כֹל-אֵלֶּה נְאֻם-יִי וְאֵלֶּה
אֲבִיט אֶל-עֲנֹל וּנְכַה-רוּחַ וְחֲרַד עַל-דְּבָרֵי: שׁוּחַט
הַשֹּׁר מִכַּה-אִישׁ זֹבַח הַשֶּׁה עָרַף פְּלֵב מַעֲלָה מִנְחָה
דַם-חֲזִיר מִזְפִּיר לְבִנָּה מִבְּרַךְ אֲוֹן גַּם-הֵמָּה בְּחֲרוּ
בְדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חֲפָצָה: גַּם-אֲנִי אֲבַחַר
בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמִגֹּרְתֶם אֲבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאִין
עוֹנָה דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמַעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר

לֹא-חֲפַצְתִּי בְּחָרוּ: שָׁמַעוּ דְּבַר-יִי הַחֲרָדִים אֶל-דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחִיכֶם שְׂנֵאִיכֶם מִנְדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֵּד יִי
וְנִרְאָה בְּשִׁמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׂוּ: קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר קוֹל
מִהִיכַל קוֹל יִי מִשְׁלֵם גְּמוּל לְאִיָּבוֹ: בְּטָרֶם תַּחֲזִיל
יִלְדָה בְּטָרֶם יָבּוֹא חֶבֶל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכַר: מִי-שָׁמַע
כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם-
יִנְלַד-גּוֹי פְּעַם אֶחָת כִּי-תִלְהַ גַּם-יִלְדָה צִיּוֹן אֶת-
בְּנֵיהָ: הֵאֲנִי אֲשַׁפִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יִי אִם-אֲנִי
הַמוֹלִיד וְעַצְרְתִּי אָמַר אֱלוֹקֵיךָ: שְׁמַחוּ אֶת-יְרוּשָׁלַם
וּגְיִלוּ בָּהּ כֹּל-אֲהַבֶּיהָ שִׁישׂוּ אֶתְהָ מְשׁוֹשׁ כֹּל-
הַמַּתְאֲבִלִים עָלֶיהָ: לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשֵּׁד
תִּנְחַמֶּיהָ לְמַעַן תִּמְצִוּ וְהַתַּעֲנִגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ: כִּי-
כֹה | אָמַר יִי הִנֵּנִי נֹטֶה-אֶלֶּיהָ כְּנֹהֵר שְׁלֹם וְכִנְחַל
שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקַתֶם עַל-צַד תִּנְשְׂאוּ וְעַל-בְּרָכִים
תִּשְׁעֲשַׁעוּ: כִּי-אִישׁ אֲשֶׁר אֲמֹן תִּנְחַמְנוּ כֹּן אֲנִכֵל
אֲנַחְמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמוּ: וְרִאִיתֶם וְשָׂשׂ לְבַבְכֶם
וְעַצְמוֹתֵיכֶם כִּדְשָׂא תִפְרַחְנָה וְנוֹדַעַה יַד-יִי אֶת-
עַבְדָּיו וְזַעַם אֶת-אִיָּבוֹ: כִּי-הִנֵּה יִי בְּאֵשׁ יָבּוֹא
וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתִּיו לְהַשִּׁיב בְּחֻמָּה אֲפֹו וְגַעַרְתּוֹ
בְּלֶהֱבִי-אֵשׁ: כִּי בְּאֵשׁ יִי נִשְׁפָּט וּבְחֶרֶב־אֶת-כָּל-
בָּשָׂר וְרַבּוֹ חֲלָלִי יִי: הַמַּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל-
הַגְּזוֹת אַחַר אַחַד אַחַת בְּתוֹךְ אֲכַלִּי בָשָׂר הַחֲזִיר
וְהַשֶּׁקֶץ וְהַעֲכָבֵר יַחַדוּ יִסְפוּ נְאֻם-יִי: וְאֲנִכֵי
מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשַׁבְתֵיהֶם בְּאֵה לְקַבֵּץ אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם
וְהַלְשִׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת-כְּבוֹדִי: וְשִׁמְתִי בְהֵם אוֹת
וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם | פְּלִיטִים אֶל-הַגּוֹיִם תִּרְשִׁישׁ פּוֹל וְלוֹד
מִשְׁכֵי קִשְׁת תִּבַּל וַיִּגּוּ הָאִיִּים הַרְחֻקִים אֲשֶׁר לֹא-
שָׁמַעוּ אֶת-שְׁמִיעִי וְלֹא-רָאוּ אֶת-כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת-
כְּבוֹדִי בַגּוֹיִם: וְהִבִּיאוּ אֶת-כָּל-אֲחֵיכֶם מִכָּל-
הַגּוֹיִם | מִנְחָה | לִי בַסּוֹטִים וּבְרָכָב וּבַצְּבִים וּבַפְּרָדִים
וּבַפְּרָרוֹת עַל הָרַק קִדְשֵׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יִי כֹּה אֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמִּנְחָה בְּכִלֵי טְהוֹר בֵּית יִי:
וְגַם-מֵהֶם אֶקַּח לְכַהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר יִי: כִּי כֹּה אֲשֶׁר
הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאֶרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
עֲמִידִים לְפָנַי נְאֻם-יִי כֹן יַעֲמִד זָרְעֶכֶם וְשִׁמְכֶם: וְהָיָה
מִדֵּי-חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ יָבּוֹא כֹל-בָּשָׂר
לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יִי: וַיִּצְאוּ וְרָאוּ בַפְּגָרֵל
הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים כִּי כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוֹת וְאֲשֶׁם
לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דָרְאוֹן לְכָל-בָּשָׂר: וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ
בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ יָבּוֹא כֹל בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת
לְפָנַי אָמַר יִי

סֵפֶר יִרְמְיָהוּ

א דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים אשר בענותו בארץ בונימו: אשר הנה דבר-יי אליו בימי יאשיהו בן-אמון מלך יהודה בשלש-עשרה שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה עד-תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות ירושלם בחדש החמישי: ויהי דבר-יי אלי לאמר: בטרם אצורך אצרך בבטן ידעתיה ובטרם תצא מרחם הקדשתיה נביא לגוים נתתיה: ואמר אלה אדני יי הגה לא-נדעתי דבר פני גער אנכי: ויאמר יי אלי אל-תאמר גער אנכי פני על-פל-אשר אשלקה תלך ואת פל-אשר אצוה תדבר: אל-תירא מפניהם פני-אתך אני להצלה נאם-יי: וישלח יי את-ידו ויגע על-פני ויאמר יי אלי הגה נתתי דברי בפיה: ראה הפקדתיך ו היום הנה על-הגוים ועל-הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולגטוע: ויהי דבר-יי אלי לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: ויאמר יי אלי היטבת לראות פני-שקד אני על-דברי לעשותו: ויהי דבר-יי אלי שגית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה: ויאמר יי אלי מצפון תפתח הרעה על פל-ישבי הארץ: פני ו הנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה נאם-יי ובאו ונתנו איש כסאו פתח ו שערי ירושלם ועל פל-חומתיה סביב ועל פל-ערי יהודה: ודברתי משפטל אותם על פל-רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלוקים אחרים וישתתוו למעשי ידיהם: ואתה תאזר מתניה וקמת ודברת אליהם את פל-אשר אנכי אצוה אל-תחת מפניהם פן-אתה לפניהם: ונאני הגה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות גחשת על-פל-הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו אליך ולא-יוכלו לך פני-אתה אני נאם-יי להצילה:

ב ויהי דבר-יי אלי לאמר: הלך וקראת באזני ירושלם לאמר פה אמר יי זכרתי לך חסד געורתיך אהבת פלולתיך לכתך אחרל במדבר בארץ לא זרועה: קדש ישראל ליי ראשית תבואתה פל-אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם-יי: שמעו דבר-יי בית יעקב וכל-משפחות בית ישראל: פה ו אמר יי מה-מצאו אבותיכם בל עול פני רחוקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו: ולא אמרו איה יי המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ צינה וצלמות בארץ לא-עבר בה איש ולא-ישב אדם שם: ואביא אתכם אל-

ארץ הפרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את-ארצי ונחלתי שמתם לתועבה: הפהנים לא אמרו איה יי ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנבאים נבאו בפעל ואחרי לא-יועלו הלכו: לכן עד אריב אתכם נאם-יי ואת-בני בניכם אריב: פני עברו אני כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה פזאת: ההימיר גול אלוקים והמה לא אלוקים ועמי המיר פבודו בלוא יועיל: שמו שמים על-זאת ושערו חרבו מאד נאם-יי: פני שתיים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור ו מים חיים לחצב להם בארות בארת נשפרים אשר לא-יכלו המים: העבד ישראל אם-יליד בית הוא מדוע הנה לבו: עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה נצתו מבלי ישב: גם-בגיר-נה ותחפנס ותחפנתס ירעוד קדקד: הלא-זאת תעשה-לך עזבו את-יי אלוקיך בעת מולכך בדרך: ועמה מה-לך לדרך מצרים לשמות מי שתור ומה-לך לדרך אשור לשמות מי נהה: תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראל פני-רע ומר עזבו את-יי אלוקיך ולא פחדתל אליך נאם-אדני יי צבאות: פני מעולכם שברתי עלך נמקתל מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד אעבור פני על-פל-גבשה גבהה ותחת פל-עץ רענו את צעה זנה: ואנכל נטעתיה שורק פלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפון נכריה: פני אם-תכבסל בנטר ותרבי-לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני יי: איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבשלים לא הלכתי ראי דרפך בגיא דעי מה עשית בכרה קלה משרכת דרכיה: פרה ו למד מדבר באות נפשו נפשה שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה פל-מבקשיה לא ייעפו בחדשה ומצאונה: מנעי רגלך מינתך וגורנד וגרונך מצמאה ותאמרי נואש לוא פני-אהבתי זרים ואחריהם אלך: פכשת גנב פני ימצא פן הבישו בית ישראל המה מלכיהם שריהם וכהניהם ונביאייהם: אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי ילדתנו פני-פנו אלי ערה ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו: ואתה אלוקיך אשר עשית לך יקומו אם-יושיעוה בעת רעתך פני מספר עריך הנו אלוקיך יהודה: למה תריבו אלי פלכם פשעתם פני נאם-יי: לשוא הפיתי את-בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבתם נביאיכם פאריה משחית: הדור אתם ראו דבר-יי המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו לוא-נבוא עוד אליך: התישפת בתולה עזיה פלה קשריה ועמי שכתוני נמים אין מספר: מה-תיטבי דרפך לבקש

אֲהַבָּה לְכֹן גַּם אֶת־הָרְעוּת לַמִּדְתִּי לַמִּדְתִּי אֶת־דַּרְכֶיךָ:
גַּם בְּכַנְפֶיךָ נִמְצְאוּ דָם וּנְפֹשׁוֹת אֲבִיוֹנִים וְנָקִים לֹא־
בַּמִּחְתָּרֶת מִצְאָתִים כִּי עַל־כָּל־אֱלֹהִים: וְתֹאמְרִי כִּי
נִקִּיתִי אֵךְ שָׁב אִפֹּן מִמֶּנִּי הַנְּבִי נִשְׁפָּט אוֹתְךָ עַל־אֲמַרְךָ
לֹא חָטָאתִי: מֵה־תִּזְלִי מֵאֵד לְשִׁנּוֹת אֶת־דַּרְכֶיךָ גַּם
מִמִּצְרִים תִּבְשִׂי כַּאֲשֶׁר־בְּשֵׁת מֵאֲשׁוּר: גַּם מֵאֵת זֶה
תִּצְאִי וְיִדְיֶךָ עַל־רֹאשְׁךָ כִּי־מָאֵס יי בַּמִּבְטָחֶיךָ וְלֹא
תִצְלִיחִי לָהֶם:

ג. לֹא־אָמַר הֵן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִלְכָה מֵאִתּוֹ
וְהִיתָה לְאִישׁ־אֲחֵר הַיָּשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלוֹא חֲנוּף
תִּחַנַּף הָאָרֶץ הִקְיָא וְאֵת זְנוּת רַעִים רַבִּים וְשׁוֹב אֵלַי
נְאֻם־יְי: שְׂאִי־עֵינֶיךָ עַל־שְׂפָלִים וּרְאִי אִיפֹה לֹא
שִׁגְלַת שְׂכָבְתָּ עַל־דַּרְכֵיכִים יִשְׁכַּת לָהֶם כַּעֲרַבִי בַּמִּדְבָּר
וּתִחַנֶּיפִי אָרֶץ בְּזַנּוּתֶיךָ וּבְרַעַתְךָ: וַיִּמְנָעוּ רַבְבִּים
וּמִלְקוֹשׁ לֹא הִגָּה וּמִצַּח אִשָּׁה זֹנֶה הָיָה לָךְ מֵאֲנֵת
הַכְּלָם: בִּהֲלוֹא מֵעַתָּה קִרְאתִי לְךָ אֲבִי אֱלוֹהֵי
נַעֲרֵי אֲתָה: הִינְטֹר לְעוֹלָם אִם־יִשְׁמַר לְנִצַּח הַגָּה
דַּבְּרָת וּתְעַשִׂי הָרְעוּת וּתִוְכַל: וַיֹּאמֶר יי אֵלַי בִּימֵל
יֹאשִׁימֶלֶךְ הָרְאִיתָ אֲשֶׁר עָשִׂתָה מִשְׁבָּה יִשְׂרָאֵל
הִלְכָה הִיא עַל־כָּל־הָרָגְבָה וְאֶל־תַּחַת כָּל־עֵץ רַעְוֹן
וּתִזְנִי־נָשִׁים: וַאֲמַר אֲתָרִי עָשִׂיתָה אֶת־כָּל־אֱלֹהִים אֵלַי
תָּשׁוּב וְלֹא־שָׁבָה וּתְרָאָה וּתִרָא בְּגוֹדָה אַחֻתָה
יְהוּדָה: וְאָרָא כִּי עַל־כָּל־אֲדוּת אֲשֶׁר נִאֲפָה מִשְׁבָּה
יִשְׂרָאֵל שִׁלַּחְתִּיהָ וְאֲתָן אֶת־סִפְר כְּרִיתְתִיהָ אֵלֶיהָ וְלֹא
יִרְאָה בְּגֹדָה יְהוּדָה אַחֻתָה וּתְלַךְ וּתִזֶן גַּם־הִיא:
וְהָיָה מִקֵּל זְנוּתָה וּתִחַנַּף אֶת־הָאָרֶץ וּתִנְאָף אֶת־
הָאָבִן וְאֶת־הָעֵץ: וְגַם־בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁבָה אֵלַי
בְּגוֹדָה אַחֻתָה יְהוּדָה בְּכָל־לֵבָה כִּי אִם־בְּשִׁקָר נְאֻם־
יְי: וַיֹּאמֶר יי אֵלַי צִדְקָה נִפְשָׁה מִשְׁבָּה יִשְׂרָאֵל
מִבְּגֹדָה יְהוּדָה: הֲלֹךְ וְקִרְאתִי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
צְפוּנָה וְאֲמַרְתְּ שׁוֹבָה מִשְׁבָּה יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְי לֹא־
אֶפִּיל פָּנַי בְּכֶם כִּי־חָסִיד אֲנִי נְאֻם־יְי לֹא אֶטּוֹר
לְעוֹלָם: אֵךְ דְּעִי עוֹנֶךָ כִּי בִּי אֲלוֹקֶיךָ פָּשַׁעַת וּתִפְזְרִי
אֶת־דַּרְכֶיךָ לְזָרִים תַּחַת כָּל־עֵץ רַעְוֹן וּבְקוֹלִי לֹא־
שָׁמַעְתֶּם נְאֻם־יְי: שׁוֹבֹו בָּנִים שׁוֹבְבִים נְאֻם־יְי כִּי
אֲנֹכִי בַּעֲלֹתִי בְכֶם וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם אֲחֵד מֵעִיר וּשְׁנַיִם
מִמִּשְׁפָּחָה וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן: וְנִתְתִי לְכֶם רַעִים
כָּלְבֵי וְרַעוּ אֶתְכֶם דַּעַה וְהַשְׂפִּיל: וְהָיָה כִּי תִרְבּוּ
וּפְרִיתֶם בְּאָרֶץ בְּיָמִים הַהֵמָּה נְאֻם־יְי לֹא־יִנְאֲמְרוּ עוֹד
אֲרוֹן בְּרִית־יְי וְלֹא יַעֲלֶה עַל־לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ־בוֹ וְלֹא
יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד: בְּעַת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם
כְּסָא יי וְנִקְוּוּ אֵלֶיהָ כָּל־הַגּוֹיִם לְשֵׁם יי לִירוּשָׁלַם
וְלֹא־יִלְכּוּ עוֹד אַחֲרַי שָׁרְרוֹת לְבָם הָרַע: בְּיָמִים

הַהֵמָּה יִלְכּוּ בֵּית־יְהוּדָה עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ יַחְדָּו
מֵאָרֶץ צְפוֹן עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם:
וְאֲנֹכִי אֲמַרְתִּי אִיךָ אֲשִׁיתְךָ בְּבָנִים וְאֲתוֹ־לָךְ אָרֶץ
חֲמֻדָּה נִחַלַת צְבִי צְבָאוֹת גּוֹיִם וְאָמַר אֲבִי תִקְרָאוּ
תִקְרָאִי־לִי וּמֵאֲתָרִי לֹא תִשׁוּבוּ תִשׁוּבוּי: אֲכֹן בְּגֹדָה
אִשָּׁה מִרַעָה כֹן בְּגֹדְתֶם כִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְי: קוֹל
עַל־שְׂפָתַיִם נִשְׁמָע בְּכִי תִחַנּוּגִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הָעוֹו
אֶת־דַּרְכֶּם שָׁכַחוּ אֶת־יְי אֱלוֹקֵיהֶם: שׁוֹבֹו בָּנִים
שׁוֹבְבִים אֲרַפָּה מִשׁוֹבְתֵיכֶם הַנְּוּ אֲתָנוּ לָךְ כִּי אֲתָה יי
אֱלוֹקֵינוּ: אֲכֹן לְשִׁקָר מְגַבְעוֹת הַמִּזֵּן הָרִים אֲכֹן בִּי
אֱלוֹקֵינוּ תִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל: וְהַבְּשֵׁת אֲכַלָּה אֶת־יָגִיעַ
אֲבוֹתַיִנוּ מִנְעוּרֵינוּ אֶת־צֵאֲנָם וְאֶת־בְּקָרָם אֶת־בְּנֵיהֶם
וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם: וְנִשְׁכַּבָּה בְּכִשְׁתָּנוּ וּתְכַסְּנוּ כָּל־מִתְנוֹ כִּי
לִי אֱלוֹקֵינוּ חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתַיִנוּ מִנְעוּרֵינוּ וְעַד־
הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יי אֱלוֹקֵינוּ:

הַלְפוֹת עֲרוּבֵין פֶּרֶק ג

טפח, צריך שני זיזין זה שלא כנגד זה, עד שיהיה בין הזיז התחתון ובין הארץ פחות מעשרה, ובין הזיז העליון ובין ראש הכותל פחות מעשרה; ומערבין אחד, אם רצו.

ג, דקל שחתכו וסמכו על ראש הכותל ועל הארץ - מערבין אחד, אם רצו; ואינו צריך לקבעו בבנין. וכן הסלם - כבדו קובעו, ואינו צריך לחברו בבנין. היו קשין מבדילין בין שתי החצרות, וסלם מכאן וסלם מכאן - אין מערבין אחד: שהרי אין פה הרגל עולה בסלם, לפי שאין לו על מה יסמך. היה הסלם באמצע, וקשין מכאן וקשין מכאן - אם רצו, מערבין שנים.

ג, ח היה אילן בצד הכותל, ועשהו סלם לכותל - אם רצו, מערבין אחד, הואיל ואסור שבת, הוא שגרם לו שלא יעלה באילן. עשה אשרה סלם לכותל - אין מערבין אחד, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי היא אסורה בהנחה.

ג, ט כותל שגבוה עשרה, ובא למעטו כדי לערב ערוב אחד - אם יש בארץ המעוט ארבעה טפחים, מערבין אחד; סתר מקצת הכותל עד שנתמעט מעשרה - צדו הקצר, נותנין אותו לחצר זו, ושאר הכותל הגבוה, לבין שתי החצרות.

ג, י נפרץ הכותל הגבוה שביניהן - אם היתה הפרצה עד עשר אמות, מערבין שני ערובין; ואם רצו, מערבין אחד, מפני שהיא כפתח. ואם היתה יתר מעשר - מערבין ערוב אחד, ואין מערבין שני ערובין.

ג, יא היתה הפרצה פחות מעשר, ובא להשלימה ליתר מעשר - חוקק בכותל גבה עשרה טפחים, ומערבין ערוב אחד; ואם בא לפרץ לכתחלה פרצה יתר מעשר בכל הכותל, צריך להיות גבה הפרצה מלוא קומתו.

ג, יב חריץ שבין שתי חצרות, עמוק עשרה ורחב ארבעה או יתר - מערבין שני ערובין; פחות מכאן - מערבין אחד, ואין מערבין שנים. ואם מעט עמקו בעפר, או בצרורות - מערבין אחד, ואין מערבין שנים: שסתם עפר וצרורות בחריץ, מבטלין הן. אבל אם מלהו תבן, או קש - אינן ממעטין, עד שיבטל.

ג, יג וכן אם מעט רחבו בלוח או בקנה שהושיטו בארץ כל החריץ - מערבין אחד, ואין מערבין שנים; וכל הדבר הנטל בשבת, כגון הסל והספל - אין ממעטין בו, אלא אם כן חברו בארץ חבור שאי אפשר לשמטו עד שיחפר בדקר.

ג, א חלון שבין שתי חצרות - אם יש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על זה, והיה קרוב מן הארץ בתוך עשרה טפחים, אפלו פלו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, או פלו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה - אם רצו יושבי שתי החצרות לערב פלו ערוב אחד, הרשות בידן, ויעשו כחצר אחת, ויטלטלו מזו לזו; ואם רצו, מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן. היה החלון פחות מארבעה, או שהיה פלו למעלה מעשרה - מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, ב במה דברים אמורים, בחלון שבין שתי חצרות; אבל שבין שני בתים, אפלו היה למעלה מעשרה. וכן חלון שבין בית לעליה - אם רצו מערבין ערוב אחד, אף על פי שאין ביניהם סלם: והוא שיהיה בו, ארבעה על ארבעה. היה חלון עגול - אם יש בו כדי לרבע בו ארבעה על ארבעה, הרי הוא כמרבע.

ג, ג כותל שבין שתי חצרות, או מתבן שבין שתי חצרות - פחות מעשרה טפחים - מערבין ערוב אחד, ואין מערבין שנים. היה גבוה עשרה, או יתר על כן - מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן; ואם היה ביניהם סלם מכאן וסלם מכאן, הרי הן כפתח, ואם רצו, מערבין אחד. ואפלו היה הסלם זקוף וסמוך לכותל, שהרי אין יכולין לעלות בו עד שימשך ויתרחק מתחתיו מן הכותל - הרי זה מתיר; ואפלו לא היה מגיע ראש הסלם לראש הכותל - אם נשאר ביניהן פחות משלושה, הרי זה מתיר, ומערבין אחד, אם רצו.

ג, ד היה הכותל רחב ארבעה, ועשה סלם מכאן וסלם מכאן - אף על פי שהסלמות מרחקות זה מזה - אם רצו, מערבין אחד. אין ברחב הכותל ארבעה - אם אין בין הסלמות שלושה, מערבין אחד; היה ביניהם שלושה, מערבין שנים.

ג, ה בנה מצבה על גבי מצבה בצד הכותל - אם יש בתחתונה ארבעה, ממעט; אין בתחתונה ארבעה ואין בינה לבין העליונה שלושה, ממעט, ואם רצו, מערבין אחד. וכן במדרגות שלעץ שסמכן לכותל.

ג, ו כותל גבוה שבין שתי חצרות, וזיז יוצא באמצעיתו - אם נשאר מן הזיז עד ראש הכותל פחות מעשרה, מניח סלם לפני הזיז, ומערבין אחד, אם רצו; אבל אם הניח הסלם בצד הזיז, אינו ממעט. היה הכותל גבוה תשעה עשר טפח - מוציא זיז אחד באמצע, ומערבין אחד, אם רצו: שהרי מן הזיז עד הארץ פחות מעשרה, ומן הזיז עד ראש הכותל פחות מעשרה. היה הכותל גבוה עשרים

ג, יד נתן לוח שרחב ארבעה טפחים על רחב החריץ, מערבין אחד; ואם רצו, מערבין שני ערובין. וכן שתי כצוצטראות זו כנגד זו- אם הושיט לוח שרחב ארבעה טפחים מאז לזו, מערבין ערוב אחד; ואם רצו, מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טו היו זו בצד זו, ואינן בשווה אלא אחת למעלה מחברתה- אם יש ביניהן פחות משלושה טפחים, הרי הן כצוצטרה אחת; ואם יש ביניהם שלושה או יותר, מערבין אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טז פותל שבין שתי חצרות שהוא רחב, והיה גבוה מעשרה טפחים מחצר זו ושווה לקרקע חצר שניה- נותנין רחבו לבני החצר שהוא שווה להן, ויחשב מחצרו: הואיל ותשמישו בנחת לאלו ותשמישו בקשה לאלו, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת. וכן חריץ שבין שתי חצרות, עמוק עשרה טפחים מצד חצר זו ושווה לקרקע חצר שניה- נותנין רחבו לחצר שהוא שווה לו: מפני שתשמישו נחת לזה וקשה לזה, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת.

ג, יז היה הפותל שבין שתי החצרות נמוך מחצר העליונה, וגבוה מחצר התחתונה, שנמצאו בני העליונה משתמשין בעביו על ידי שלטול, ובני התחתונה משתמשין בעביו על ידי זריקה- שניהן אסורין בו, עד שיערבו שתיהן ערוב אחד; אבל אם לא ערבו- אין מכניסין מעבי פותל זה לבתים, ואין מוציאין מהבתים לעביו.

ג, יח שני בתים שביניהן חרבה שהיא רשות היחיד- אם יכולין שניהם להשתמש בחרבה על ידי זריקה, אסורין זה על זה; ואם היה תשמישה לזה בנחת, והאחר אינו יכול לזרק לה מפני שהיא עמוקה ממנה- הרי זה שהיא לו בנחת, משתמש בה על ידי זריקה.

ג, יט כל גגות העיר, אף על פי שזה גבוה וזה נמוך, עם כל החצרות, עם כל הקרפפות שהקפו שלא לשם דירה שאין בכל אחד מהן יתר על בית סאתים, עם עבי הפותלים שבין החצרות, עם המבואות שיש להן לחי או קורה- כלן, רשות אחת הן; ומטלטלין בכלן בלא ערוב, כלים ששבתו בתוכן, אבל לא כלים ששבתו בתוך הבית, אלא אם כן ערבו.

ג, כ כיצד: כלי ששבת בתוך החצר- בין ערבו אנשי החצר, בין לא ערבו- מתר להעלותו מן החצר לגג, או לראש הפותל, ומן הגג לגג אחר הסמוך לו אפלו היה גבוה ממנו כל שהוא או נמוך, ומן הגג האחר לחצר שניה, ומחצר שניה לגג שלישי שלחצר שלישית, ומגג שלישי למבוי, ומן המבוי לגג

רביעי. עד שיעבירונו כל המדינה כלה דרך גגות וחצרות, או דרך גגות וקרפפות, או דרך חצרות וקרפפות, או דרך שלשתן מזה לזה ומזה לזה- ובלבד שלא יכנס בכלי זה, לבית מן הבתים, אלא אם ערבו כל אנשי המקומות האלו, ערוב אחד.

ג, כא וכן אם שבת הפלי בבית, והוציאו לחצר- לא יעבירונו לחצר אחרת, או לגג אחר, או לראש הפותל, או לקרפף: אלא אם כן ערבו כל אנשי המקומות שמעבירין בהן כלי זה, ערוב אחד.

ג, כב בור שבין שתי חצרות- אין ממלאין ממנו בשבת, אלא אם כן עשו לו מחצה גבוהה עשרה טפחים, כדי שיהיה כל אחד ואחד דולה מרשותו. והיכן מעמידין את המחצה: אם היתה למעלה מן המים, צריך שיהיה טפח מן המחצה יורד בתוך המים, ואם היתה המחצה כלה בתוך המים, צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים- כדי שתהיה נפרת רשות זה, מרשות זה.

ג, כג וכן אם עשו על פי הבור קורה רחבה ארבעה טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצדה השני, וכאלו הבדילה חלק זה מחלק זה, אף על פי שהמים מערבין מלמטה: קל הוא שהקילו חכמים, במים.

ג, כד באר שבאמצע השביל בין שני פותלי חצרות- אף על פי שהיא מפלגת מפותל זה ארבעה טפחים, ומפותל זה ארבעה טפחים- שניהם ממלאין ממנה, ואין צריכין להוציא זיזין על גבה: שאין אדם אוסר על חברו, דרך אויר.

ג, כה חצר קטנה שנפרצה במלואה לחצר גדולה מבעוד יום- אנשי גדולה מערבין לעצמן ומתרים, שהרי נשאר להן פסין מכאן ומכאן; ואנשי קטנה אסורין להוציא מבתיהן לחצר שלהן, עד שיערבו עם בני הגדולה ערוב אחד: שדיורין שלגדולה חשובין בקטנה, ואין דיורי קטנה חשובין בגדולה.

ג, כו שתי חצרות שערבו ערוב אחד דרך הפתח שביניהן, או דרך החלון, ונסתם הפתח או החלון בשבת- כל אחת ואחת מתרת לעצמה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה כלה. וכן שתי חצרות שערבה זו לעצמה וזו לעצמה, ונפל פותל שביניהן בשבת- אלו מתרים לעצמן ומוציאין מבתיהן ומטלטלין עד עיקר המחצה, ואלו מטלטלין כן עד עיקר המחצה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה כלה, אף על פי שנתוספו הדיורין- שהדיורין הבאין בשבת, אינן אסורין. נפתח החלון ונעשה הפתח בשגגה, או שעשו גויים לדעתן- חזרו להתרו. וכן שתי ספינות שהיו קשורות זו בזו וערבו, ונפסקו- אסור לטלטל מאז לזו, ואפלו היו מקפות מחצה;

הַלְכוֹת עֲרוּבֵינָן פֶּרֶק ד'

ד, ח מי שיש לו בחצר חבירו בית שער שהרבים דורסין בו, או אכסדרה, או מרפסת, או בית הבקר, או בית התבן, או בית העצים, או אוצר-הרי זה אינו אוסר עליו, עד שיהיה לו עמו בחצר מקום דירה שהוא סומך עליו לאכל בו פתו, ואחר כך יהיה אוסר עליו, עד שיערב עמו; אבל מקום לינה, אינו אוסר. לפיכך אם קבע לו מקום לאכל בו בבית שער, או באכסדרה ומרפסת-אינו אוסר עליו, לפי שאינו מקום דירה.

ד, ט עשרה בתים זה לפניו מזה, זה לפניו מזה-הבית הפנימי והשני לו, הם שנותנין את הערוב; והשמונה בתים החיצונים, אינן נותנין את הערוב-הואיל ורבים דורסין בהן, הרי הן כבית שער, והדר בבית שער, אינו אוסר. אבל התשיעי, אין דורסין בו רבים; לפיכך אוסר, עד שיתן ערובו.

ד, י שתי חצרות וביניהן שלושה בתים פתוחות זה לזה ופתוחים לחצרות, והביאו בני חצר זו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחיהו בבית האמצעי, וכן הביאו בני חצר האחרת ערובן דרך הבית הפתוח להן והניחיהו בבית האמצעי-אותן השלושה בתים, אינן צריכין לתן את הפת: האמצעי, מפני שהניחו בו הערוב; והשנים שמצדדיו, מפני שכל אחד מהן בית שער לאנשי חצר.

ד, יא שתי חצרות ושני בתים פתוחין זה לזה ביניהן, והביאו אלו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחיהו בבית השני הסמוך לחצר האחרת, והביאו אלו ערובן דרך הפתח הסמוך להן, והניחיהו בבית האחר-שתייהן לא קנו ערוב, שכל אחת מהן הניחה ערובה בבית שער שלחצר האחרת.

ד, יב אחד מבני החצר שהיה גוסס-אף על פי שאינו יכול לחיות בו ביום-הרי זה אוסר על בני החצר, עד שיזכו לו בפת ויערבו עליו; וכן קטן-אף על פי שאינו יכול לאכל כזית-הרי זה אוסר, עד שיערבו עליו. אבל האורח-אינו אוסר לעולם, כמו שבארנו.

ד, יג אחד מבני חצר שהניח ביתו, והלך ושבת בחצר אחרת-אפלו היתה סמוכה לחצרו-אם הסיע מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת זו, הרי זה אינו אוסר עליהן. במה דברים אמורים, בישראל; אבל גוי-אפלו הלך לשבת בעיר אחרת, אוסר עליהן, עד שישכרו ממנו מקומו, שהרי אפשר שיבוא בשבת.

ד, יד בעל החצר ששכר מבתי חצרו לאחרים, והניח לו פלים או מיני סחורה בכל בית ובית מהן-אינן אוסרין עליו: הואיל ויש לו תפוסת יד בכל בית

ד, א אנשי חצר שהיו כלם אוכלין על שלחן אחד תמיד-אף על פי שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו-אין צריכין ערוב, מפני שהן כאנשי בית אחד. וכשם שאין אשתו שלאדם ובניו ובני ביתו ועבדיו אוסרין עליו, ואינו צריך לערב עמהן-כך אלו כלן כאנשי בית אחד הן, מפני שהן כלן סומכין על שלחן אחד.

ד, ב וכן אם צרכו לעשות ערוב עם אנשי חצר אחרת-ערוב אחד לכלן ופת אחת בלבד, מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו; ואם היה הערוב בא אצלן-אינן צריכין לערב, כמו הבית שמניחין בו הערוב שאינו צריך לתן את הפת: שכל אלו הבתים, כבית אחד הן חשובין.

ד, ג וכן אנשי חצר שערבו, נעשו כלן כבית אחד; ואם צרכו לערב עם חצר שניה, כפר אחד בלבד הוא שמוליכין על ידי כלן למקום שמערבין בו, ואם היה ערוב בא אצלן, אינן צריכין לתן פת.

ד, ד חמשה שגבו את הערוב להוליכו למקום שמניחין בו הערוב-כשהם מוליכין, אינן צריכין להוליך על ידי חמשתן אלא כפר אחד, שכיון שגבו, כלן נעשו כאנשי בית אחד.

ד, ה האב ובנו, הרב ותלמידו, שהן שרויין בחצר-אינן צריכין לערב, מפני שהן כבית אחד; ואף על פי שפעמים אוכלין על שלחן אחד, ופעמים אינן אוכלין-הרי הן כבית אחד.

ד, ו האחים שכל אחד מהם יש לו בית בפני עצמו, ואינן סומכין על שלחן אביהן, וכן הנשים או העבדים, שאינן סומכין על שלחן בעלן או רבן תמיד, אבל אוכלין הם על שלחנו בשכר מלאכה שעושין לו או בטובה ימים ידועין, כמו שסועד אצל חבירו שבוטע או חדש-אם אין עמהן דיורין אחרים בחצר, אינן צריכין לערב; ואם ערבו עם חצר אחרת, ערוב אחד לכלן, ואם בא הערוב אצלן, אין נותנין פת. ואם היו דיורין עמהן בחצר, צריכין פת לכל אחד ואחד כשאר אנשי החצר, מפני שאינן סומכין על שלחן אחד, תמיד.

ד, ז חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד-אם היה מפסיק בין כל חבורה וחבורה מחצה המגיעת לתקרה-הרי כל חבורה מהן כאלו היא בחדר בפני עצמו, או בעליה בפני עצמה; לפיכך צריכין פת, מפל חבורה וחבורה. ואם אין המחצות מגיעות לתקרה-כפר אחד לכלן, שכלן כאנשי בית אחד הן חשובין.

מהן, נעשו הכל פאורחין אצלו. במה דברים אמורים, בשהניח שם דבר שאסור לטלטלו בשבת, כגון טבל ועששיות; אבל אם נשאר לו בכל בית מהן, כלים שמתר לטלטלן-הואיל ואפשר שיוציאם היום, ולא ישאר לו שם תפוסת יד-הרי אלו אוסרין עליו, עד שיערבו.

ד, טו אנשי חצר ששכחו ולא ערבו-אין מוציאם מבתיהם לחצר, ולא מחצר לבתים; אבל מטלטלין הן כלים ששבתו בחצר, בכל החצר ובכל הנחשב עם החצר. ואם היתה שם מרפסת או עליה, וערבו אנשי החצר לעצמן ואנשי המרפסת לעצמן-אנשי המרפסת או אנשי העליה מטלטלין כלים ששבתו בבתיהן, בכל המרפסת ובכל הנחשב עמה, או בכל רחב העליה, ובכל הנחשב עמה; ואנשי החצר, מטלטלין בכל החצר ובכל הנחשב עמה. וכן אם היה יחיד דר בחצר ויחיד דר בעליה, ושכחו ולא ערבו-זה מטלטל בכל העליה והנחשב עמה, וזה מטלטל בכל החצר והנחשב עמה.

ד, טז כיצד: הסלע או תל וכיוצא בו שבתוך החצר-אם אינן גבוהין עשרה טפחים-הרי אלו נחשבין בין החצר ובין המרפסת, ושניהן אוסרין להוציא שם כלים שבבתים. ואם גבוהין עשרה, והיה ביניהן ובין המרפסת פחות מארבעה טפחים-הרי אלו נחשבין עם המרפסת, שהרי הן שווין לה, ובני מרפסת מתרין בהם. ואם היו רחוקין מן המרפסת ארבעה טפחים, או יתר על כן-אף על פי שגבוהין עשרה-הרי אלו בכלל החצר והמרפסת, לפי ששניהן אפשר להן להשתמש בהן על ידי זריקה; לפיכך שניהן אוסרין להוציא לשם פלי הבתים, עד שיערבו. היתה מצבה רחבה ארבעה טפחים לפני המרפסת-אין המרפסת אוסרת על בני החצר, שהרי נחלקה מהן.

ד, יז זיזין היוצאין מן הפותלים-כל שהוא למטה מעשרה טפחים-הרי זה נחשב מן החצר, ובני החצר משתמשין בו; וכל שהוא בתוך עשרה טפחים העליונים הסמוכין לעליה, אנשי עליה משתמשין בו. והנשאר בין עשרה התחתונים עד תחלת עשרה העליונים, מן הזיזין היוצאין שם-שניהן אוסרין בו; ואין משתמשין בהן בכלים שבבתים, אלא אם כן ערבו.

ד, יח בור שבחצר-אם היה מלא פרות טבלים שאסור לטלטלן בשבת, וכיוצא בהן-הרי הוא וחליתו, פסלע או תל שבחצר: אם היה גבוה עשרה והיה סמוך למרפסת, הרי הוא נחשב עם המרפסת. אבל אם היה מלא מים-אין בני חצר ולא בני מרפסת מכניסין ממנו לבתים, עד שיערבו.

ד, יט שתי חצרות זו לפניו מזו, ואנשי הפנימית יוצאין ונכנסין ועוברין על החיצונה-ערבה הפנימית ולא ערבה החיצונה, הפנימית מתרת והחיצונה אסורה; ערבה החיצונה ולא ערבה הפנימית, שתיהן אסורות-הפנימית מפני שלא ערבה, והחיצונה מפני אלו שלא ערבו שעוברין עליהן. ערבה זו לעצמה וזו לעצמה-זו מתרת בפני עצמה, וזו מתרת בפני עצמה; אבל אין מטלטלין מזו לזו.

ד, כ שכח אחד מן החיצונה ולא ערב, הפנימית בהתרה עומדת; שכח אחד מן בני הפנימית ולא ערב עמהן, אף החיצונה אסורה-מפני אלו בני הפנימית שלא עלה להן ערוב, שהן עוברין עליהן.

ד, כא עשו שתיהן ערוב אחד-אם הניחוהו בחיצונה, ושכח אחד מהן ולא ערב, בין שהיה מבני החיצונה, בין מבני הפנימית-שתיהן אסורות, עד שיבטל להן, שהרי בארנו, שמבטלין מחצר לחצר. ואם הניחו ערובן בפנימית, ושכח אחד מבני החיצונה ולא ערב-חיצונה אסורה, ופנימית מתרת במקומה; שכח אחד מבני הפנימית ולא ערב-שתיהן אסורות, עד שיבטל להן.

ד, כב היה אחד דר בחצר זו ואחד דר בחצר זו-אינן צריכין לערב, אלא כל אחד מהן משתמש בכל חצרו; ואם היה גוי בפנימית-אף על פי שהוא אחד-הרי הוא פרבים ואוסר על החיצונה, עד שישכרו מקומו.

ד, כג שלוש חצרות הפתוחות זו לזו, ורבים בכל חצר מהן-ערבו שתים החיצונות עם האמצעית-היא מתרת עמהן, והן מתרות עמה, ושתים החיצונות אסורות זו עם זו, עד שיעשו שלשתן ערוב אחד; היה בכל חצר מהן אחד-אף על פי שרבים דורסין בחיצונה-אינן צריכין לערב, שכל אחד מהן מתר במקומו. היו שנים בפנימית-הואיל והן אוסרין במקומו, עד שיערבו-הרי הן אוסרין על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה, עד שיערבו שנים שבפנימית. זה הכלל: רגל האסורה במקומה, אוסרת שלא במקומה; ורגל המתרת במקומה, אינה אוסרת שלא במקומה מפני שעוברת עליהן.

ד, כד שתי פצוצטריות זו למעלה מזו, שהן למעלה מן המים-אף על פי שעשת כל אחת מהן מחצה גבוהה עשרה טפחים יורדת מפל אחת ואחת-אם היו שתי הפצוצטריות בתוך עשרה טפחים, הרי אלו אוסרין למלאות, עד שיערבו שתיהן ערוב אחד, מפני שהן כפצוצטרה אחת. ואם היה בין העליונה והתחתונה יותר על עשרה טפחים, וערבה זו לעצמה וזו לעצמה-שתיהן מתרות למלאות.

ד, כה לא עשתה העליונה מחצה, ועשתה התחתונה-אף התחתונה אסורה למלאות: מפני דלי שלבני העליונה שהן אסורין, שעובר עליה. עשתה העליונה מחצה, ולא עשתה התחתונה-העליונה מתרת למלאות, והתחתונה אסורה. ואם נשתתפו בני התחתונה עם בני העליונה במחצה שעשו-שתיהן אסורות למלאות, עד שיערבו ערוב אחד.

ד, כו שלוש דיטות זו למעלה מזו, עליונה ותחתונה שלאחד ואמצעית שלאחד-לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך אמצעית, שאין משלשלין מרשות

הלכות ערובין פרק ה

לרשות דרך רשות; אבל משלשל הוא מן העליונה לתחתונה, שלא דרך אמצעית.

ד, כז שתי דיטות זו כנגד זו, וחצר אחת תחתיהן ששופכין לתוכה המים-לא ישפכו לתוכה, עד שיערבו שתיהן ערוב אחד. עשו מקצתן עוקה בחצר לשפך בה המים, ומקצתן לא עשו-אלו שעשו עוקה, שופכים לעוקה שלהן; ואלו שלא עשו, לא ישפכו לחצר עד שיערבו. ואם עשו אלו עוקה, ועשו אלו עוקה-כל אחת ואחת משתיהן שופכת לעוקה שלה, אף על פי שלא ערבו.

ה, ו נשתתפו אנשי חצר זו עם אחד משני המבואות-אם במין אחד נשתתפו, אפלו פלה אותו המין-הרי זה עושה שתוף אחר ומזפה להן, ואינו צריך להודיעם פעם שניה. ואם בשני מינין נשתתפו, ונתמעט האכל-מוסיף ומזפה, ואינו צריך להודיע; ואם פלו-מזפה, וצריך להודיעם. נתוספו שכנים בחצר זו-מזפה להם, וצריך להודיעם.

ה, ז נשתתפה חצר זו עם בני מבוי זה מפתח זה, ועם בני המבוי השני מן הפתח האחר-מתרת עם שניהן, והן מתרין עמה; ושני המבואות אסורין זה עם זה. לא ערבה עם אחד מהם, אוסרת על שניהן.

ה, ח היתה חצר זו רגילה בפתח אחד, והפתח השני אינה רגילה בו-זה שרגילה להפנס ולצאת בו, אוסר; ושאינה רגילה בו, אינו אוסר. ערבה עם מבוי שאינה רגילה בו-התר המבוי האחר לעצמו, ואינו צריך לערב עמה.

ה, ט ערבו בני המבוי שהיא רגילה בו לעצמן, והיא לא ערבה עמו, ולא עם המבוי האחר שאינה רגילה בו, וגם לא ערבו בני המבוי שאינה רגילה בו-דוחין אותה אצל זה המבוי שאינה רגילה בו, מפני שלא ערב: הואיל והיא לא ערבה, והוא לא ערב-דוחין אותה אצלו, כדי שלא תאסר על מבוי זה שערב לעצמו.

ה, י חצר שיש לה פתח למבוי, ופתח אחר לבקעה או לקרפף יתר מבית סאתים-הואיל ואסור לטלטל מחצר לאותו קרפף, אינו סומך אלא על פתח שלמבוי; לפיכך אוסר על בני המבוי, עד שישתתף עמהן. אבל אם היה הקרפף בית סאתים או פחות, אינו אוסר על בני המבוי, שעל הפתח המיוחד לו סומך, הואיל ומתיר לטלטל בכל הקרפף.

ה, יא אחד מבני מבוי שהלך לשבת במבוי אחר, אינו אוסר עליהן; וכן אחד מבני מבוי שבנה מצבה רחבה ארבעה טפחים על פתחו, אינו אוסר עליהן,

ה, א אנשי מבוי שהיה ביניהן שתוף במאכל אחד לענין סחורה, כגון שקנו יין בשתפות או שמן או דבש וכיוצא בהן-אינן צריכין שתוף אחר לענין שבת, אלא סומכין על שתוף שלסחורה: והוא שיהיה המין שהן שתפין בו, מין אחד ובכלי אחד; אבל אם היה אחד מהן שתף לזה ביין ולאחר בשמן, או שהיה הכל יין והיה בשני כלים-הרי אלו צריכין להשתתף לענין שבת.

ה, ב אחד מבני המבוי שבקש מחברו יין או שמן קדם השבת, ולא נתן לו-בטל השתוף, שהרי גלה דעתו שאינו כלן כשתפין שאין מקפידין זה על זה. ואחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי, ולא נשתתף-בני מבוי נכנסין לתוך ביתו, ונוטלין ממנו שתוף בעל כרחו; ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי, כופין אותו להשתתף עמהן.

ה, ג אחד מבני מבוי שהיה לו אוצר של יין או שמן וכיוצא בהן-הרי זה מזפה ממנו מעט לכל בני המבוי להשתתף בו, ומערב בו עליהם; ואף על פי שלא הפרישו, ולא יחדו, אלא הרי הוא מערב באוצר-הרי זה שתוף.

ה, ד חצר שיש לה שני פתחים לשני מבואות-אם נשתתפה עם אחד מהן בלבד-נאסרה במבוי השני, ואינה מוציאה ומכניסה בו; לפיכך אם זפה אחד בשתוף לכל בני המבוי, ושתף עליהן-צריך להודיע לאנשי חצר זו: שאינן משתתפין אלא מדעתן, שאינה זכות להן-שמא במבוי השני רוצים להשתתף, לא בזה.

ה, ה אשתו שלאדם מערבת לו, שלא מדעתו-והוא, שלא יאסר על שכניו; אבל אם היה אוסר-אינה מערבת עליו ולא משתתפת עליו, אלא מדעתו. כיצד אוסר-כגון שאמר איני מערב עמכם, או איני משתתף עמכם.

שְׁהָרִי הַפְּרִישׁ עֲצָמוּ מֵהוֹ, וְחָלַק רְשׁוֹתָיו.

הַיָּב אֲנָשִׁי מְבוּי שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ מִקְצָתוֹ וְשָׂכְחוּ מִקְצָתוֹ
וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ, מִבְּטָלִין רְשׁוֹתָן לְאֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ,
וְדִינָם לְעִנּוּן בְּטוֹל רְשׁוֹת, כְּדִין אֲנָשִׁי חָצַר שֶׁשָּׂכַח
אֶחָד מֵהוֹ אוֹ שְׁנַיִם וְלֹא עָרְבוּ; וְכִבֵּר אֲמָרְנוּ שֶׁכָּל אָדָם
עִם אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ הַסְּמוּכִים עַל שְׁלַחְנוֹ, כְּאִישׁ אֶחָד הוֹן
חֲשׁוּבִין, בֵּין לְעָרוּבֵי חֲצֵרוֹת, בֵּין לְשִׁתּוֹפֵי מְבוֹאוֹת.

הַיָּג מְבוּי שֶׁעָרְבוּ כָּל חֲצֵרוֹת שֶׁבּוּ כָּל חָצַר וְחָצַר בְּפָנֶי
עֲצָמָה, וְאַחֵר כֶּךָ נִשְׁתַּתְּפוּ כָּלָן בְּמְבוּי-שָׂכַח אֶחָד
מִבְּנֵי חָצַר וְלֹא עָרַב עִם בְּנֵי חָצֵרוֹ, לֹא הִפְסִיד כָּלּוּם:
שְׁהָרִי כָּלָם נִשְׁתַּתְּפוּ, וְעַל הַשִּׁתּוֹף סוּמְכִין; וְלֹא
הֲצָרִיכוּ לְעָרַב בְּחֲצֵרוֹת עִם הַשִּׁתּוֹף, אֲלֵא שֶׁלֹּא לְשָׂכַח
הַתִּינּוּקוֹת-וְהָרִי עָרְבוּ בְּחֲצֵרוֹת. אֲבָל אִם שָׂכַח אֶחָד
מִבְּנֵי הַמְּבוּי וְלֹא נִשְׁתַּתְּףָ-אֲסוּרִים בְּמְבוּי, וּמִתְרִין
בְּנֵי כָּל חָצַר לְטַלְטֵל בְּחֲצֵרוֹן: שֶׁהַמְּבוּי לְחֲצֵרוֹת,
כְּחָצַר לְבֵתִים.

הַיָּד נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמְבוּי, וְשָׂכְחוּ כָּלָן לְעָרַב בְּחֲצֵרוֹת-אִם
אִין מִקְפִּידִין עַל פְּרוּסְתָן, סוּמְכִין עַל הַשִּׁתּוֹף בְּשִׁבְת
הָרֵאשׁוֹנָה בְּלִבָּד; וְאִין מִתְרִין לְהוֹן דְּבַר זֶה, אֲלֵא
מִדְּחַק.

הַטוּ מְבוּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוּ-אִם עָרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם
הַבֵּתִים, אִין מְטַלְטֵלִין בּוּ אֲלֵא בְּאַרְבַּע אֲמוֹת
כְּכַרְמְלִית: מֵאַחֵר שֶׁעָרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם הַבֵּתִים, נַעֲשֶׂה
הַמְּבוּי כְּאֵלּוּ אִין פְּתוּחַ לוֹ אֲלֵא בֵּתִים בְּלִבָּד, בְּלֹא
חֲצֵרוֹת; וְלִפְיָכָךְ אִין מְטַלְטֵלִין בְּכָלּוּ. וְאִם לֹא עָרְבוּ
אֲנָשִׁי הַחֲצֵרוֹת-מְטַלְטֵלִין בְּכָלּוּ כָּלִים שֶׁשִּׁבְתוֹ
בְּתוֹכוֹ, כְּחָצַר שֶׁלֹּא עָרְבוּ בָּהּ.

הַטז גוֹי אוֹ צְדוּקִי הַשְּׂרוּי בְּחָצַר שֶׁבְּמְבוּי, דִּינּוֹ עִם
בְּנֵי הַמְּבוּי כְּדִינּוֹ עִם בְּנֵי הַחָצַר-שֶׁשׁוּכְרִים מִן הַגּוֹי
אוֹ מֵאֶחָד מִבְּעָלֵי בֵּיתוֹ רְשׁוֹתוֹ שֶׁבְּמְבוּי, אוֹ מִבְּטַל
לְהוֹן הַצְּדוּקִי; וְאִם הָיָה בְּמְבוּי גוֹי וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד,
אִינוּ צָרִיךְ שִׁתּוֹף. וְדִין יִשְׂרָאֵל אֶחָד, וְדִין רַבִּים שֶׁהוֹן
סוּמְכִין עַל שְׁלַחַן אֶחָד-דִּין אֶחָד הוּא.

הַיז גוֹי שֶׁהָיָה דָר בְּמְבוּי-אִם יֵשׁ לוֹ בְּחֲצֵרוֹ פְּתַח
אֶחָד לְבִקְעָה, אִינוּ אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמְּבוּי; וְאִפְּלוּ הָיָה
פְּתַח קָטָן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, וְאָף עַל פִּי שְׂמוּצִיא
גְּמָלִים וְקִרְנוֹת דְּרָךְ הַפְּתַח שֶׁבְּמְבוּי-אִינוּ אוֹסֵר
עֲלֵיהֶן: שֶׁאִין דַּעְתּוֹ אֲלֵא עַל פְּתַח הַמִּיחָד לוֹ, שֶׁהוּא
לְבִקְעָה. וְכֵן אִם הָיָה פְּתוּחַ לְקַרְפֵּף שֶׁהוּא יָתֵר עַל
בֵּית סְאֲתִים-הָרִי זֶה כְּפְתוּחַ לְבִקְעָה, וְאִינוּ אוֹסֵר
עֲלֵיהֶן; הָיָה בֵּית סְאֲתִים אוֹ פְּחוֹת-אִינוּ סוּמְךָ עֲלֵיו,
וְאוֹסֵר עֲלֵיהֶן, עַד שֶׁיִּשְׁכְּרוּ מִמֶּנּוּ.

הַיח מְבוּי שֶׁצָּדוּ אֶחָד גּוֹיִים וְצָדוּ אֶחָד יִשְׂרָאֵלִים,

וְהָיוּ חֲלוֹנוֹת פְּתוּחוֹת מִחָצַר לְחָצַר שְׁלִישֵׁי־רָאֵל, וְעָרְבוּ
כָּלָן דְּרָךְ חֲלוֹנוֹת, וְאָף עַל פִּי שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּאֲנָשִׁי בֵּית
אֶחָד, וּמִתְרִין לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס דְּרָךְ חֲלוֹנוֹת-הָרִי
אֵלּוּ אֲסוּרִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְבוּי דְּרָךְ פְּתָחִים, עַד
שֶׁיִּשְׁכְּרוּ מִן הַגּוֹיִים: שֶׁאִין רַבִּים נַעֲשִׂים כְּיָחִיד,
בְּמִקּוֹם גּוֹי.

הַיט פִּיצָד מִשְׁתַּתְּפִין בְּמִדְיָנָה: כָּל חָצַר וְחָצַר
מִעָרְבַת לְעֲצָמָה, שֶׁלֹּא לְשָׂכַח הַתִּינּוּקוֹת; וְאַחֵר כֶּךָ
מִשְׁתַּתְּפִין כָּל אֲנָשִׁי הַמְּדִינָה, כְּדָרְךָ שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִין
בְּמְבוּי. וְאִם הָיְתָה הַמְּדִינָה קִנּוּן לְיָחִיד, אִפְּלוּ נַעֲשֶׂה
שְׁלַרְבִּים, מִשְׁתַּתְּפִין כָּלָן שִׁתּוֹף אֶחָד, וְיִטְלְטְלוּ בְּכָל
הַמְּדִינָה; וְכֵן אִם הָיְתָה שְׁלַרְבִּים, וְיֵשׁ לָהּ פְּתַח
אֶחָד-מִשְׁתַּתְּפִין כָּלָן שִׁתּוֹף אֶחָד.

הַכ אֲבָל אִם הָיְתָה שְׁלַרְבִּים, וְיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּתָחִים
שֶׁהֵעֵם נִכְנָסִין בָּזָה וְיוֹצְאִין בָּזָה-אִפְּלוּ נַעֲשֶׂה
שְׁלִיחִיד, אִין מְעָרְבִין אֶת כָּלָהּ, אֲלֵא מִנִּיחִין מִמֶּנָּה
מִקּוֹם אֶחָד, אִפְּלוּ בֵּית אֶחָד בְּחָצַר אַחַת; וּמִשְׁתַּתְּפִין
הַשָּׂאָר. וְהָיוּ אֵלּוּ הַמִּשְׁתַּתְּפִין כָּלָן, מִתְרִין בְּכָל
הַמְּדִינָה, חוּץ מֵאוֹתוֹ מִקּוֹם שֶׁשִּׁירָו; וְהָיוּ אוֹתוֹן
הַנְּשֹׂאָרִים, מִתְרִין בְּמִקּוֹמוֹ בְּשִׁתּוֹף שְׁעוֹשִׁין לְעֲצָמוֹ,
אִם הָיוּ הַמִּשְׂאָרִין רַבִּים-וְאֲסוּרִין לְטַלְטֵל, בְּשָׂאָר
כָּל הַמְּדִינָה.

הַכא וְדָבַר זֶה מִשּׁוּם הַכָּר הוּא, כְּדִי שֶׁיִּדְעוּ שֶׁהָעָרוֹב
הַתִּיר לְהוֹן לְטַלְטֵל בְּמִדְיָנָה זֶה שְׁרַבִּים בּוֹקְעִין בָּהּ-
שְׁהָרִי הַמִּקּוֹם שֶׁנִּשְׂאָר וְלֹא נִשְׁתַּתְּףָ עִמָּהוּ, אִין
מְטַלְטֵלִין בּוּ, אֲלֵא אֵלּוּ לְעֲצָמוֹ, וְאֵלּוּ לְעֲצָמוֹ.

הַכב מְדִינָה שְׁלַרְבִּים שֶׁיֵּשׁ לָהּ פְּתַח אֶחָד, וְסֻלָּם
בְּמִקּוֹם אֶחָד-מְעָרְבִין אֶת כָּלָהּ, וְאִינָה צְרִיכָה שִׁירָו:
שֶׁאִין הַסֻּלָּם שֶׁבְּחֻמָּה חָשׁוּב כְּפְתַח. הַבֵּתִים
שֶׁמִּנִּיחִין אוֹתוֹן שִׁירָו-אָף עַל פִּי שֶׁאִין פְּתוּחִין לְעִיר,
אֲלֵא אַחֲוֵרֵיהֶן לְעִיר, וּפְנִיָּהֶם לְחוּץ-עוֹשִׂין אוֹתוֹן
שִׁירָו, וּמְעָרְבִין אֶת הַשָּׂאָר.

הַכג הַמְּזָכָה בְּשִׁתּוֹף לְבְנֵי הַמְּדִינָה-אִם עָרְבוּ כָּלָן
עָרוֹב אֶחָד-אִינוּ צָרִיךְ לְהוֹדִיעֵן, שֶׁזְכוּת הִיא לְהוֹן;
וְדִין מִי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא נִשְׁתַּתְּףָ עִם בְּנֵי הַמְּדִינָה, אוֹ מִי
שֶׁהִלֵּךְ לְשִׁבְתָּ בְּעִיר אַחֲרָת, אוֹ גוֹי שֶׁהָיָה עִמָּהוֹן
בְּמִדְיָנָה-דִּין הַכָּל, כְּדִינָם בְּחָצַר וּבְמְבוּי.

הַכד מְדִינָה שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ כָּל יוֹשְׁבֵיהָ חוּץ מִמְּבוּי
אֶחָד, הָרִי זֶה אוֹסֵר עַל כָּלָן; וְאִם בָּנוּ מִצְבָּה עַל פְּתַח
הַמְּבוּי, אִינוּ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן. לְפִיכָךְ אִין מְעָרְבִין מְדִינָה
לְחָצָאִין-אֲלֵא אוֹ כָּלָהּ, אוֹ מְבוּי מְבוּי; וּבִזְמַן כָּל מְבוּי
מִצְבָּה עַל פְּתָחוֹ, אִם רָצָה לְחַלֵּק רְשׁוֹתוֹ מֵהוֹן-כְּדִי
שֶׁלֹּא יֵאָסֵר עַל שָׂאָר הַמְּבוֹאוֹת.

הַלְכוֹת עָרוּבִין פָּרָק ו

וְאִם מִי שֶׁיִּצָּא מִן הַמְּדִינָה עָרַב שִׁבְתָּ, וְהִנִּיחַ מִזּוֹן | שְׁתֵּי סְעוּדוֹת רְחוּקָה מִן הַמְּדִינָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, וְקָבַע

שְׁבִיתוֹ שָׁם-אֵף עַל פִּי שְׁחֹזר לְמִדְיָנָה וְלֹן בְּבֵיתוֹ,
נִחְשָׁב אוֹתוֹ כְּאִלּוּ שָׁבַת בְּמִקְוֹם שֶׁהֵנִיחַ בּוֹ שְׁתֵּי
הַסְּעוּדוֹת; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין.

וְבַּיּוֹם לֹא לְהֵלֵךְ מִמִּקְוֹם עֲרוּבוֹ, אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל
רוּחַ. לְפִיכָךְ כִּשְׁהוּא מְהֵלֵךְ מִמִּקְוֹם עֲרוּבוֹ לְמַחֵר
אֲלֵפִים אִמָּה פִּנְגוּד הַמִּדְיָנָה, אֵינּוּ מְהֵלֵךְ בְּמִדְיָנָה
אֲלָא עַד סוּף מִדְתּוֹ; וְאִם הֵיטָה הַמִּדְיָנָה מְבַלְעַת
בְּתוֹךְ מִדְתּוֹ-תַחֲשָׁב הַמִּדְיָנָה כְּלָה כְּאַרְבַּע אַמּוֹת,
וְיִשְׁלִים מִדְתּוֹ חוּצָה לָהּ.

וְגַם פִּיּוּז: הָרִי שֶׁהֵנִיחַ אֶת עֲרוּבוֹ בְּרוּחַ אֶלֶף אִמָּה
מִבֵּיתוֹ שֶׁבְּמִדְיָנָה לְרוּחַ מִזְרַח, נִמְצָא מְהֵלֵךְ לְמַחֵר
מִמִּקְוֹם עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אִמָּה לְמִזְרַח; וּמְהֵלֵךְ מִמִּקְוֹם
עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אִמָּה לְרוּחַ מְעָרֵב-אֶלֶף שָׁמֹן הָעֲרוּב עַד
בֵּיתוֹ, וְאֶלֶף אִמָּה מִבֵּיתוֹ בְּתוֹךְ הַמִּדְיָנָה, וְאֵינּוּ מְהֵלֵךְ
בְּמִדְיָנָה, אֲלָא עַד סוּף הָאֶלֶף. הֵיטָה מִבֵּיתוֹ עַד סוּף
הַמִּדְיָנָה פָּחוּת מֵאֶלֶף אִמָּה אַחַת, שֶׁנִּמְצָאָת
מִדְתּוֹ כְּלִתָּה חוּץ לְמִדְיָנָה-תַחֲשָׁב הַמִּדְיָנָה כְּלָה
כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְיִהְיֶה חוּצָה לָהּ תִּשַׁע אַמּוֹת שֶׁשֶׁה
וְתִשְׁעִים אִמָּה תִּשְׁלוּם הָאֲלֵפִים.

וְדַלְפִיכָךְ אִם הֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּרוּחַ אֲלֵפִים אִמָּה
מִבֵּיתוֹ שֶׁבְּמִדְיָנָה, הַפְּסִיד אֶת כָּל הַמִּדְיָנָה כְּלָה;
וְנִמְצָא מְהֵלֵךְ מִבֵּיתוֹ עַד עֲרוּבוֹ אֲלֵפִים אִמָּה,
וּמְעֲרוּבוֹ אֲלֵפִים עַד בֵּיתוֹ, וְאֵינּוּ מְהֵלֵךְ מִבֵּיתוֹ
בְּמִדְיָנָה לְרוּחַ מְעָרֵב, אִפְלוּ אִמָּה אַחַת.

וְהַמִּנְיַח אֶת עֲרוּבוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד-אִפְלוּ הֵיטָה
מִדְיָנָה גְּדוּלָּה כְּנִינּוּהָ, וְאִפְלוּ עִיר חֲרָבָה, אוֹ מְעָרָה
הָרְאוּיָה לְדִיּוּרֵין-מְהֵלֵךְ אֶת כְּלָה וְחוּצָה לָהּ אֲלֵפִים
אִמָּה לְכָל רוּחַ. הַמִּנְיַח עֲרוּבוֹ בְּתוֹךְ הַמִּדְיָנָה שֶׁשָּׁבַת
בָּהּ, לֹא עָשָׂה כְּלוּם; וְאֵין מוֹדְדִין לוֹ מִמִּקְוֹם עֲרוּבוֹ,
אֲלָא הָרִי הוּא כְּבָנֵי הַמִּדְיָנָה כְּלוּן, שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אֲלֵפִים
אִמָּה לְכָל רוּחַ, חוּץ לְמִדְיָנָה. וְכֵן אִם נִתֵּן עֲרוּבוֹ
בְּמִקְוֹמוֹת הַמְּצַטְרָפִין לְעִיר שֶׁמוֹדְדִין הַתַּחֲוּם חוּץ
מֵהֶם, הָרִי זֶה כְּנוֹתְנוֹ בְּתוֹךְ הָעִיר. נִתֵּן עֲרוּבוֹ חוּץ
לְתַחֲוּם, אֵינּוּ עֲרוּב.

וְאֵין מְעָרְבִין עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין, אֲלָא לְדָבָר מְצוּה-כְּגוֹן
שֶׁהָיָה רוּצָה לֵילֵךְ לְבֵית הָאָבֶל, אוֹ לְמִשְׁתֵּה
שְׁלֵנְשׁוּאִין, אוֹ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רֵבּוֹ, אוֹ חִבְרוֹ שְׂבָא מִן
הַדֶּרֶךְ, וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלוּ; אוֹ מִפְּנֵי הִירָאָה-כְּגוֹן שֶׁהָיָה
רוּצָה לְבָרַח מִן הַגּוֹיִים, אוֹ מִן הַלְּסִטִּים, וְכִיּוֹצֵא
בְּזֶה. וְאִם עֲרַב שְׂלָא לְאַחַד מִכָּל אֵלוּ, אֲלָא לְדָבָר
הַרְשׁוּת-הָרִי זֶה עֲרוּב.

וְכָל שְׂמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ, מְעָרְבִין בּוֹ עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין;
וְכָל שְׂאִין מִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ, אֵין מְעָרְבִין בּוֹ עֲרוּבֵי
תַחֲוּמִין. וְכִמָּה שְׁעוֹר עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין, מְזוּן שְׁתֵּי
סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד; וְאִם הָיָה לְפָתוֹן, כְּדִי לְאַכֹּל
בּוֹ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת: כְּמוֹ הַשְּׁתוּף.

וְחַ וְצָרִיךְ שֶׁיְהִיָּה הוּא וְעֲרוּבוֹ בְּמִקְוֹם אֶחָד, כְּדִי
שֶׁיְהִיָּה אִפְשָׁר לוֹ לְאַכֹּלוֹ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. לְפִיכָךְ אִם
נִתְּפוֹן לְשַׁבַּת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשּׁוֹת
הַיְחִיד, אוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, וְהֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשּׁוֹת
הַרְבִּים-אֵינּוּ עֲרוּב: שְׂאֵי אִפְשָׁר לוֹ לְהוֹצִיא מִרִשּׁוֹת
הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, אֲלָא בְּעֵבְרָה.

וְטַ אֲבָל אִם נִתְּפוֹן לְשַׁבַּת בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ בְּרִשּׁוֹת
הַרְבִּים, וְהֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּכַרְמְלִית, אוֹ שְׁנִתְּפוֹן לְשַׁבַּת
בְּכַרְמְלִית, וְהֵנִיחַ עֲרוּבוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ בְּרִשּׁוֹת
הַרְבִּים-הָרִי זֶה עֲרוּב: שֶׁבְּשַׁעַת קִנִּית הָעֲרוּב שֶׁהוּא
בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, מִתָּר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס מִכָּל אַחַת
מִשְׁתֵּי הַרְשׁוּיוֹת לְכַרְמְלִית לְדָבָר מְצוּה-שְׂכָל דָּבָר
שֶׁהוּא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, לֹא גָזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת
בְּמִקְוֹם מְצוּה אוֹ בְּשַׁעַת הַדַּחֵק.

וְיִ נִתְּנוּ בְּמַגְדָּל, וְנַעַל וְאָבֵד הַמִּפְתָּח-אִם יָכוֹל
לְהוֹצִיאָו בְּלֹא עֲשִׂית מְלֹאכָה, הָרִי זֶה עֲרוּב: שְׂאֵין
אִסוּר לַעֲשׂוֹת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת בְּמִקְוֹם מְצוּה, אֲלָא
מְלֹאכָה. נִתְּנוּ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶה אוֹ הַקֶּנֶדֶס הַצּוּמְחִין מִן
הָאָרֶץ, אֵינּוּ עֲרוּב-גְּזֵרָה, שְׂמָא יִתְלַשׁ; וְאִם הָיוּ
תְלוּשִׁין וְנַעוּצִין, הָרִי זֶה עֲרוּב.

וְיֹא כָּל הַמִּנְיַח עֲרוּבוֹ בְּמִקְוֹם, יֵשׁ לוֹ בְּמִקְוֹם עֲרוּבוֹ
אַרְבַּע אַמּוֹת. לְפִיכָךְ הַמִּנְיַח עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין שְׂלוֹ
בְּסוּף הַתַּחֲוּם, וְנִתְּגַלְגַּל הָעֲרוּב וְיִצֵּא חוּץ לְתַחֲוּם,
בְּתוֹךְ שְׁתֵּי אַמּוֹת-הָרִי זֶה עֲרוּב, וְכֹאֵלוּ לֹא יִצֵּא
מִמִּקְוֹמוֹ. וְאִם יִצֵּא חוּץ לְשְׁתֵּי אַמּוֹת-אֵינּוּ עֲרוּב,
שֶׁהָרִי נַעֲשָׂה חוּץ לְתַחֲוּם: וְהַמִּנְיַח עֲרוּבוֹ חוּץ
לְתַחֲוּם-אֵינּוּ עֲרוּב, מִפְּנֵי שְׂאֵינּוּ יָכוֹל לְהִגִּיעַ אֶל
עֲרוּבוֹ.

וְיִב נִתְּגַלְגַּל הָעֲרוּב וְיִצֵּא שְׁתֵּי אַמּוֹת חוּץ לְתַחֲוּם, אוֹ
אַבְד, אוֹ נִשְׂרַף, אוֹ שֶׁהָיָה תְרוּמָה וְנִטְמָא-מִבְּעוֹד
יוֹם, אֵינּוּ עֲרוּב; מִשְׁחֻשְׁכָּה, הָרִי זֶה עֲרוּב: שֶׁקִּנִּית
הָעֲרוּב, בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. וְאִם סָפַק, הָרִי זֶה עֲרוּב-
שֶׁסָּפַק הָעֲרוּב, כְּשֶׁר; לְפִיכָךְ אִם נִאֲכַל הָעֲרוּב בֵּין
הַשְּׂמֻשׁוֹת, הָרִי זֶה עֲרוּב.

וְיִג אִמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם, צֵא וְעָרַב עָלֵינוּ, אֶחָד עָרַב עָלָיו
מִבְּעוֹד יוֹם, וְאַחַד עָרַב עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת-זֶה שְׁעָרַב
עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם, נִאֲכַל עֲרוּבוֹ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְזֶה
שְׁעָרַב עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, נִאֲכַל עֲרוּבוֹ מִשְׁחֻשְׁכָּה-
שְׁנֵיהֶם קִנּוּ עֲרוּב: שֶׁבֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת סָפַק הוּא, וְסָפַק
הָעֲרוּב כְּשֶׁר. וְאֵף עַל פִּי כּוֹן, סָפַק חֻשְׁכָּה סָפַק לֹא
חֻשְׁכָּה-אֵין מְעָרְבִין עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין, לְכַתְּחֻלָּה; וְאִם
עָרַב, הָרִי זֶה עֲרוּב.

וְיִד נִפְלַע עַל הָעֲרוּב גַּל מִבְּעוֹד יוֹם-אִם יָכוֹל לְהוֹצִיאָו
בְּלֹא עֲשִׂית מְלֹאכָה, הָרִי זֶה כְּשֶׁר, לְפִי שֶׁמִּתָּר
לְהוֹצִיאָו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, שֶׁהוּא שַׁעַת קִנִּית הָעֲרוּב;
וְאִם נִפְלַע עָלָיו גַּל מִשְׁחֻשְׁכָּה-הָרִי זֶה עֲרוּב, וְאֵף עַל

אכל, ומערב עליו בו.

וכא מערב אדם ערובי תחומין על ידי בנו ובתו הקטנים, ועל ידי עבדו ושפחתו הפנעניים, בין מדעתו, בין שלא מדעתו; לפיכך אם ערב עליהן וערבו לעצמן, יוצאין בשלרבו. אבל אינו מערב לא על ידי בנו ובתו הגדולים, ולא על ידי עבדו ושפחתו העבריים, ולא על ידי אשתו-אלא מדעתו, ואף על פי שהן אוכלין על שלחנו. ואם ערב עליהן, ושמעו ושתקו ולא מחו-יוצאין בערובו; ערב על כל אחד מהן, וערבו הן לעצמן-אין להן מחאה גדולה מזו, ויוצאין בערוב עצמן. קטן בן שש שנים או פחות-יוצא בערוב אמו, ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו.

וכב הרוצה לשלח ערובו ביד אחר להניחו לו במקום שהוא רוצה לקבע שביתתו שם, הרשות בידו. וכשהוא משלחו, אינו משלחו ביד חרש שוטה וקטן, ולא ביד מי שאינו מודה במצות ערוב; ואם שלח, אינו ערוב. ואם שלחו ביד אחד מאלו הפסולים, להוליכו לאדם פשוט, כדי שיוליכו הפשוט ויניחו במקום הערוב-הרי זה פשוט, ואפלו שלחו על הקוף או על הפיל: והוא, שיהיה עומד מרחוק, עד שיראה זה הפסול או הבהמה הגיעו אצל הפשוט, שאמר לו להוליך את הערוב. וכן רבים שנשתתפו בערובי תחומין, ורצו לשלח ערובן ביד אחד-הרי אלו משלחין.

וכג אחד או רבים שאמרו לאחד, ערב עלינו, וערב עליהן באי זה רוח שרצה-הרי זה ערוב ויוצאין בו, שהרי לא יחדו לו רוח. האומר לחברו ערב עלי בתמרים וערב עליו בגרגרות, בגרגרות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנח ערובי במגדל והניחו בשובך, בשובך והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה, בעליה והניחו בבית-אינו ערוב; אבל אם אמר לו ערב עלי סתם, וערב עליו-בין בתמרים בין בגרגרות, בין בבית בין בעליה-הרי זה ערוב.

וכד פשם שמברכין על ערובי חצרות ושתופי מבואות, כך מברך על ערובי תחומין; ואומר, בזה הערוב יהיה מתר לי להלך ממקום זה אלפים אמה לכל רוח. ואם היה אחד מערב על ידי רבים-אומר, בזה הערוב יהיה מתר לפלוני ופלונני, או לבני מקום פלוני, או לבני עיר זו, להלך ממקום זה אלפים אמה לכל רוח.

הלכות ערובין פרק ז

מקום, אלפים אמה לכל רוח. וזה הוא עיקר ערובי תחומין, לערב בגלגליו; ולא אמרו לערב בהנחת מזון שתי סעודות בלבד במקום, אף על פי שלא יצא ולא

פי שאי אפשר להוציאו אלא בעשית מלאכה. ספק מבעוד יום נפל, או משחשכה-הרי זה פשוט, שספק הערוב פשוט.

וטו אבל אם ערב בתרומה, שהיא ספק טמאה-אינו ערוב, שאינה סעודה הראויה; וכן אם היו לפניו שתי כפרות שלתרומה, אחת טהורה ואחת טמאה, ואינו יודע אי זו היא משתיהן, ואמר ערובי בטרהורה בכל מקום שהוא-אינו ערוב, שאין כאן סעודה הראויה לאכילה.

וטז אמר כבר זו היום חל ולמחר קדש, וערב בה-ערובו ערוב, שבין השמשות עדין לא נתקדשה ודאי, וראויה היתה מבעוד יום; אבל אם אמר היום קדש ולמחר חל-אין מערבין בה, שאינה ראויה עד שתחשך. וכן אם הפריש תרומה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד שתחשך-אין מערבין בה, שהרי היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה הסעודה ראויה, מבעוד יום.

ויז הנותן ערובו בבית הקברות, אינו ערוב-לפי שבית הקברות, אסור בהנחה, וכיון שרוצה בקיים הערוב שם אחר קנייה, הרי נהנה בו; נתנו בבית הפרס-הרי זה ערוב, ואפלו היה כוהן, מפני שיכול לכנס שם במגדל הפורח, או שינפח והולך.

ויח רבים שרצו להשתתף בערובי תחומין-מקבצין כלן ערובן שתי סעודות לכל אחד ואחד, ומניחין אותן בכלי אחד במקום שירצו. ואם עשה אחד ערוב על ידי כלן-צריך לזכות להן על ידי אחר, וצריך להודיעם: שאין מערבין לו לאדם ערובי תחומין אלא לדעתו, שמא אינו רוצה לערב באותה הרוח שרצה זה בה. ואם הודיעו מבעוד יום-אף על פי שלא רצה אלא משתחשך, הרי זה ערוב; ואם לא הודיעו עד שחשכה-אינו יוצא בו, שאין מערבין משתחשך.

ויט כל הזוכה בערובי חצרות, מזפין על ידו בערובי תחומין; וכל מי שאין מזפין על ידו ערובי חצרות, אין מערבין על ידו ערובי תחומין.

וכ נותן אדם מעה לבעל הבית, כדי שיקח לו בה פת ויערב לו בה ערובי תחומין. אבל אם נתן לחנוני, או לנחתום, ואמר לו, זפה לי במעה זו-אינו ערוב; ואם אמר לו, ערב עלי במעה זו-הרי זה לוקח בה פת או אכל מן האכלין, ומערב עליו. ואם נתן לו כלי, ואמר לו, תן לי בזה אכל, וזפה לי בו-הרי זה לוקח

ז, א מי שיצא מערב שבת חוץ למדינה, ועמד במקום בתוך התחום או בסופו, ואמר שביתתי במקום זה, וחרז לעירו ולן שם-יש לו להלך למחר מאותו

כְּשֶׁחֲשָׁכָה.

ז, ו אמר שְׁבִיתִי תַּחַת אֵילָן פְּלוּנִי, או תַּחַת סֵלַע פְּלוּנִית-אִם יֵשׁ תַּחַת אוֹתוֹ אֵילָן או אוֹתָהּ סֵלַע שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת או יֵתֵר, לֹא קָנָה שְׁבִיתָה: שְׁהָרִי לֹא כֹּון מְקוֹם שְׁבִיתָתוֹ-שָׁאֵם בָּא לְשַׁבֵּת בְּאַרְבַּע אַמּוֹת אֵלּוּ, שָׁמָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת אֵלּוּ הָאֲחֵרוֹת הוּא שְׁקָנָה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת בְּעֵיקְרוֹ, או בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבִדְרוֹמוֹ או שְׁבַצְפוֹנוֹ. וְאִם הָיָה תַּחְתָּיו פְּחוֹת מִשְׁמוֹנֶה, וְנִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת תַּחְתָּיו-קָנָה: שְׁהָרִי אֵין שָׁם שְׁעוֹר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְהָרִי מְקַצֵּת מְקוֹמוֹ מְסִיִּם.

ז, הָיוּ שְׁנַיִם בָּאִים בְּדֶרֶךְ, אֶחָד מֵהֶן מִפִּיר אֵילָן או גָּדֵר או מְקוֹם שֶׁהוּא קוֹבֵעַ בּוֹ שְׁבִיתָה, וְהַשְּׁנַיִם אֵינוֹ מִפִּיר-זֶה שְׁאֵינוֹ מִפִּיר מוֹסֵר שְׁבִיתָתוֹ לְמִפִּיר, וְהַמִּפִּיר מִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת הוּא וְחִבְרוֹ בְּמְקוֹם שֶׁהוּא מִפִּיר.

ז, ח אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶחָד מֵהֶן לְהוֹלִיךְ לְהֵן עֲרוּבָן לְמְקוֹם יָדוּעַ, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, וְהַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ, וְלֹא הוֹלִיךְ עֲרוּבָן-הֵן לֹא קָנּוּ שְׁבִיתָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, שְׁהָרִי לֹא הֵנַח שָׁם עֲרוּבָן, וְאֵין לְהֵן לְהִלָּךְ מִמִּדְיָנָתוֹ, אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְהוּא, קָנָה שָׁם עֲרוּבָן-שְׁהָרִי הוּא בָּא בְּדֶרֶךְ, וְנִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת שָׁם, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ; לְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹ לְמַחֵר לְהִלָּךְ לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְלְהִלָּךְ מִמֶּנּוּ אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ.

ז, ט זֶה שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁצָּרִיךְ הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרוּחוֹק מְקוֹם שְׁיַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, לֹא שִׁיַּצָּא וְיִלָּךְ בְּשָׂדֵה, אֲלֵא אִפְלוּ יֵרֵד מִן הָעֲלִיָּה לִילָךְ לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְקִדְּם שִׁיַּצָּא מִפֶּתַח הַחֲצַר הַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ-הָרִי זֶה הַחֲזִיק, וְקָנָה שְׁבִיתָה. וְכֵן כָּל הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרוּחוֹק מְקוֹם, אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שְׁבִיתִי בְּמְקוֹם פְּלוּנִי, אֲלֵא כִּיּוֹן שְׁגַמַּר בְּלָבוֹ וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִי שִׁיַּצָּא בְּרוּגְלוֹ וְעָמַד בְּמְקוֹם שְׁקָנָה בּוֹ שְׁבִיתָה, שְׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר כְּלוּם, אֲלֵא כִּיּוֹן שְׁגַמַּר בְּלָבוֹ, קָנָה.

ז, י הַתְּלַמִּידִים שֶׁהוֹלְכִין אוֹכְלִין בְּלִילֵי שַׁבַּת בְּשָׂדוֹת וּבְכַרְמִים, אֲצֵל בְּעֲלֵי הַבָּתִּים שֶׁפֶתָּן מְצוּיָה לְעוֹבְרֵי דְרָכִים הַבָּאִים שָׁם, וּבָאִים וְלֹנִים, בְּבֵית הַמְדַרְשׁ-מְהַלְכִין אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ מִבֵּית הַמְדַרְשׁ, לֹא מִמְקוֹם הָאֲכִילָה: שְׁאֵלוֹ מְצָאוּ סְעוּדָתָן בְּבֵית הַמְדַרְשׁ, לֹא הָיוּ יוֹצְאִין לְשָׂדֵה; וְאֵין דְּעָתָן סוּמְכָת לְדִירָה, אֲלֵא עַל בֵּית מְדַרְשָׁם.

הַלְכוֹת עֲרוּבֵין פֶּרֶק ח

רוחוֹת, כְּמִדְמָה הוּא שְׁמַעְרָבִין לְשִׁתֵּי רוּחוֹת, או שְׁאֲמַר לְשָׁנִים צָאוּ וְעָרְבוּ עָלַי, אֶחָד עָרַב עָלָיו לְצַפּוֹן וְאֶחָד עָרַב עָלָיו לְדָרוֹם-מְהַלָּךְ פְּרוּגְלֵי שְׁנֵיהֶם.

עָמַד שָׁם, אֲלֵא לְהִקָּל עַל הָעֲשִׂיר, שֶׁלֹּא יֵצֵא אֲלֵא יִשְׁלַח עֲרוּבּוֹ בְּיַד אַחֵר וַיִּנְחַנוּ לוֹ.

ז, ב וְכֵן אִם נִתְפַּנּוֹן לְקַבֵּעַ שְׁבִיתָתוֹ בְּמְקוֹם יָדוּעַ אֲצֵלוֹ, כְּגוֹן אֵילָן או בֵּית או גָּדֵר שֶׁהוּא מִפִּיר מְקוֹמוֹ, וַיֵּשׁ בֵּינוֹ וּבֵינוֹ כְּשֶׁחֲשָׁכָה אֲלָפִים אִמָּה או פְּחוֹת, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ וְהִלָּךְ כְּדִי שִׁיַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם וַיִּקָּנֶה בּוֹ שְׁבִיתָה-אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ וְלֹא עָמַד שָׁם, אֲלֵא הַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ לְלוֹן אֲצֵלוֹ, או שְׁחִזַּר מְעַצְמוֹ לְלוֹן, או נִתְעַכְבַּב-יֵשׁ לוֹ לְהִלָּךְ עַד מְקוֹם שְׁנִתְפַּנּוֹן לוֹ, וּמֵאוֹתוֹ מְקוֹם אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ: שְׁפִיּוֹן שְׁגַמַּר בְּלָבוֹ לְקַבֵּעַ שָׁם שְׁבִיתָתוֹ, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁעָמַד שָׁם, או שֶׁהֵנִיחַ עֲרוּבּוֹ שָׁם.

ז, ג בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעֵנִי, שְׁאֵין מְטַרִיחִין אוֹתוֹ לְהֵנִיחַ עֲרוּבָן; או בְּדַחוּק, כְּגוֹן מִי שֶׁהָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ וְהָיָה יָרָא שְׁמָא תַּחֲשֹׁךְ: וְהוּא שִׁישְׂאָר מִן הַיּוֹם, כְּדִי שִׁיַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁקַּבֵּעַ בּוֹ שְׁבִיתָה, קִדְּם שְׁתַּחֲשֹׁךְ, אִם רָץ בְּכָל כּוֹחוֹ, וְיִהְיֶה בֵּינוֹ וּבֵין אוֹתוֹ מְקוֹם כְּשֶׁתַּחֲשֹׁךְ, אֲלָפִים או פְּחוֹת. אֲבָל אִם לֹא הָיָה דַחוּק וְלֹא עֵנִי, או שֶׁלֹּא נִשְׂאָר מִן הַיּוֹם כְּדִי שִׁיַּגִּיעַ אִפְלוּ רָץ בְּכָל כּוֹחוֹ, או שֶׁהָיָה בֵּין הַמְקוֹם שְׁנִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת בּוֹ וּבֵין הַמְקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ כְּשֶׁחֲשָׁכָה יֵתֵר מֵאֲלָפִים אִמָּה, או שֶׁלֹּא כֹּון הַמְקוֹם שְׁקָנָה בּוֹ שְׁבִיתָה-הָרִי לֹא קָנָה שְׁבִיתָה בְּרוּחוֹק מְקוֹם, וְאֵין לוֹ אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ, מִמְקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ, כְּשֶׁחֲשָׁכָה.

ז, ד מִי שְׁעָמַד מִבְּעוֹד יוֹם בְּרִשׁוֹת הַיַּחֲזִיד, וְקָנָה שָׁם שְׁבִיתָה, או שֶׁהָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ וְנִתְפַּנּוֹן לְשַׁבֵּת בְּרִשׁוֹת הַיַּחֲזִיד הַיָּדוּעָה אֲצֵלוֹ, וְקַבֵּעַ שָׁם שְׁבִיתָתוֹ-הָרִי זֶה מְהַלָּךְ אֶת פְּלָה, וְחוּצָה לָהּ אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְאִם הָיְתָה רִשׁוֹת הַיַּחֲזִיד זֶה מְקוֹם שֶׁלֹּא הִקְיָה לְדִירָה, או תֵּל, או נִקְע-אִם הָיָה בֵּה בֵּית סְאֵתִים או פְּחוֹת, מְהַלָּךְ אֶת פְּלָה, וְחוּצָה לָהּ אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ; וְאִם הָיְתָה יֵתֵר עַל בֵּית סְאֵתִים, אֵין לוֹ בֵּה אֲלֵא אַרְבַּע אַמּוֹת, וְחוּצָה מֵהֶן אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְכֵן אִם הֵנִיחַ עֲרוּבּוֹ, בְּמְקוֹם שֶׁלֹּא הִקְיָה לְדִירָה.

ז, ה הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרוּחוֹק מְקוֹם, וְלֹא סִיִּם מְקוֹם שְׁבִיתָתוֹ-לֹא קָנָה שְׁבִיתָה שָׁם. כִּיַּצָּד: הָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ וְאָמַר שְׁבִיתִי בְּשָׂדֵה פְּלוּנִית, או בְּבִקְעָה פְּלוּנִית, או בְּרוּחוֹק אֲלָף אִמָּה, או אֲלָפִים מִמְקוֹמֵי זֶה-הָרִי זֶה לֹא קָנָה שְׁבִיתָה בְּרוּחוֹק מְקוֹם; וְאֵין לוֹ אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ, מִמְקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ,

ח, א אֵין מְנִיחִין שְׁנֵי עֲרוּבֵין, אֶחָד בְּמִזְרַח וְאֶחָד בְּמַעְרָב, כְּדִי שִׁיַּהֲלָךְ בְּמְקַצֵּת הַיּוֹם עַל אֶחָד מִשְׁנֵי הָעֲרוּבֵין, וּבְשִׂאָר הַיּוֹם עַל הָעֲרוּב הַשְּׁנַיִם-שְׁאֵין מְעָרְבִין שְׁנֵי עֲרוּבֵין, לְיוֹם אֶחָד; טָעָה וְעָרַב לְשִׁתֵּי

ח, ב פיצד מהלך פרגלי שניהם: שאינו יכול להלך, אלא במקום שיש לשניהם להלך בו; נתן האחד ערובו ברחוק אלף אמה לרוח מזרח, והניח השני מהן ערובו ברחוק חמש מאות אמה לרוח מערב-אין זה שערבו עליו מהלך במערב אלא אלף אמה, פרגלי מי שערב עליו במזרח, ולא יהלך במזרח אלא אלף וחמש מאות, פרגלי מי שערב עליו במערב. לפיכך אם ערב או ערבו עליו שני ערובין אלו, אחד ברחוק אלפים למזרח, ואחד ברחוק אלפים למערב-הרי זה, לא יזוז ממקומו.

ח, ג מערב אדם שני ערובין בשתי רוחות, ומתנה ואומר: אם ארע לי דבר מצוה או נלחצתי למחר ונצרכתי לרוח זו, זה הערוב הוא שאני סומך עליו, והערוב שברוח השנית, אינו כלום; ואם נצרכתי לרוח זו השנית, זה הערוב הוא שאני סומך עליו, ושברוח הראשונה, אינו כלום; ואם נצרכתי לשתי הרוחות, יש לי לסמך על איזה ערוב שארצה, ולא יזה שארצה אלך; ואם לא ארע לי דבר, ולא נצרכתי לרוח משתי-הן-אין שני הערובין אלו ערוב, ואיני סומך על אחד מהן, אלא הריני כבני עירי, שיש לי אלפים אמה לכל רוח מחוץ לחומה.

ח, ד כשם שאסור לצאת חוץ לתחום בשבת, כך אסור ביום טוב וביום הכפורים; וכשם שהמוציא מרשות לרשות בשבת חייב, כך המוציא ביום הכפורים חייב. אבל ביום טוב, מתר להוציא מרשות לרשות. לפיכך מערבין ערובי חצרות ומשתתפין במבואות ליום הכפורים, כשבת; ומערבין ערובי תחומין ליום הכפורים ולמים טובים, כדרך שמערבין לשבת.

ח, ה יום טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, או שני ימים טובים שלגליות-יש לו לערב שני ערובין לשתי רוחות, וסומך על אי זה מהן שירצה ליום הראשון, ועל הערוב שברוח השנית ליום השני; או מערב ערוב אחד לרוח אחת, וסומך עליו לאחד משני ימים, וביום השני יהיה כבני העיר וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים אמה לכל רוח. במה דברים אמורים, בשני ימים טובים שלגליות; אבל בשני ימים טובים שלראש השנה, הרי הן כיום אחד, ואינו מערב לשני הימים, אלא לרוח אחת.

ח, ו וכן מתנה אדם על ערובו, ואומר ערובי לשבת זו, אבל לא לשבת אחרת; לשבת אחרת, אבל לא לזו; לשבתות, לא לימים טובים; לימים טובים, לא לשבתות.

ח, ז אמר לחמשה, הריני מערב על איזה מכם שארצה, רציתי ילך, לא רציתי לא ילך-אף על פי

שרצה משחשכה, ילך: דבר שהוא מדברי סופרים, יש בו ברירה. וכן המערב לשבתות שלכל השנה, ואמר רציתי אלך, לא רציתי לא אלך אלא אהיה כבני עירי-כל שבת שירצה ילך, אף על פי שרצה משתחשך.

ח, ח המערב לשני ימים טובים שלגליות, או לשבת ויום טוב-אף על פי שהוא ערוב אחד לרוח אחת, לשני הימים-צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל ראשון ובליל שני, כל בין השמשות. פיצד הוא עושה: מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת, ומחשיך עליו, ונוטלו בידו ובא לו, אם היה ליל יום טוב; ולמחר מוליכו לאותו מקום, ומניחו שם עד שתחשך, ואוכלו אם היה ליל שבת, או מביאו אם היה ליל יום טוב-מפני שהן שתי קדשות, ואינן כיום אחד, כדי שנאמר מליל ראשון, קנה הערוב לשני ימים.

ח, ט נאכל הערוב בראשון-קנה הערוב לראשון, ואין לו ערוב לשני; ערב פרגליו בראשון, צריך לערב פרגליו בשני, והוא שילך ויעמד באותו מקום, ויחשב בלבו שיקנה שם שביתה. ערב בפת בראשון-אם רצה לערב פרגליו בשני, הרי זה ערוב; ואם רצה לערב בפת, צריך לערב באותה הפת עצמה שערב בה בראשון.

ח, י יום הכפורים שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת, בזמן שמקדשין על הראיה-יראה לי שהן כיום אחד, וקדשה אחת הם.

ח, יא זה שאמרנו שיש לו לאדם לערב שני ערובין בשתי רוחות לשני הימים, והוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני הערובין ביום הראשון; אבל אם אי אפשר לו להגיע לערוב שליום השני ביום הראשון, אין ערוב השני ערוב-שהערוב מצותו שיהיה בסעודה, הראויה מבעוד יום, וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה הערוב ביום הראשון, הרי זה אינה ראויה מבעוד יום.

ח, יב פיצד: הרי שהניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח, וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אלף ברוח מערב, וסמך עליו ליום שני-אין זה השני ערוב, שהרי ביום הראשון אין זה הערוב השני ראוי לו מבעוד יום, לפי שאינו יכול להגיע אליו, שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום.

ח, יג אבל אם הניח ערובו ברחוק אלף וחמש מאות אמה מביתו ברוח מזרח, וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני רחוק מביתו לרוח מערב בתוך חמש מאות אמה, וסמך עליו ליום שני-הרי זה ערוב, שהרי אפשר לו שנגיע לו ביום ראשון.

ח, יד יום טוב שחל להיות בערב שבת, אינו עושה ערוב ביום טוב, לא ערובי חצרות, ולא ערובי תחומין-אלא מערב הוא, ביום חמישי שהוא ערב יום טוב. ואם חלו שני ימים טובים שלגליות בחמישי וערב שבת, מערב מיום רביעי ערובי תחומין וערובי חצרות. ואם שכח ולא ערב-הרי זה מערב ערובי חצרות בחמישי ובערב שבת, ומתנה; אבל לא ערובי תחומין.

ח, טו פיצד מתנה: אומר בחמישי, אם היום יום טוב, אין בדברי כלום, ואם לאו, הרי זה ערוב; ולמחר חוזר ומערב ואומר, אם היום יום טוב, כבר ערבתי מאמש ואין בדברי היום כלום, ואם אמש היה יום טוב, הרי זה ערוב. במה דברים אמורים, בשני ימים טובים שלגליות; אבל בשני ימים טובים שלראש השנה, הרי הן כיום אחד, ואינו מערב להן, אלא מערב יום טוב.

הלכות שביתת עשור

יש בכללן ארבע מצוות-שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לשבת בו ממלאכה; שלא לעשות בו מלאכה; להתענות בו; שלא לאכל ולשתות בו. ובאור כל המצוות האלו בפרקים אלו.

הלכות שביתת עשור פרק א

שנאמר "כי כל-הנפש אשר לא-תענה... ונכרתה"; מאחר שענש הכתוב פרת למי שלא נתענה, למדנו שמהרין אנו בו על אכילה ושתיה. וכל האוכל או השותה בו בשוגג, חיב קרבן חטאת קבועה.

א, ה וכן למדו מפי השמועה, שאסור לרחץ בו או לסוך או לנעל את הסנדל או לבעל. ומצוה לשבת מפל אלו, כדרך ששובת מאכילה ושתיה: שנאמר "שבת שבתון" - שבת לענין מלאכה, ושבתון לענינים אלו. ואין חיבין פרת או קרבן, אלא על אכילה ושתיה בלבד; אבל אם רחץ או סך או נעל או בעל, מכין אותו מפת מרדות.

א, ו כשם ששבת מלאכה בו, בין ביום בין בלילה- כך שבת שלענוי, בין ביום בין בלילה. וצריך להוסיף מחל על קדש בכניסתו וביציאתו, שנאמר "ועניתם את-נפשתיכם; בתשעה לחדש, בערב" - כלומר התחל לצום ולהתענות, מערב תשעה הסמוך לעשירי; וכן ביציאה שוהה בענויו, מעט מלילי אחד עשר סמוך לעשירי, שנאמר "מערב עד-ערב, תשבתו שבתכם".

א, ז נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה, והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על קדש-אין ממחין בידן, שלא יבואו לעשות בזדון: שהרי אי אפשר שיהיה שוטר בבית כל אחד ואחד להזהיר נשיו; והנח להן שיהיו שוגגין, ואל יהיו מזידין. וכן כל הדומה לזה.

א, א מצות עשה לשבת ממלאכה בעשור לחדש השביעי, שנאמר "שבת שבתון הוא לכם"; וכל העושה בו מלאכה, בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר "ובעשור לחדש... כל-מלאכה, לא תעשו". ומה הוא חיב על עשית מלאכה ביום זה- אם עשה ברצונו בזדון, חיב פרת; ואם עשה בשגגה, חיב קרבן חטאת קבועה.

א, ב כל מלאכה שחיבין על זדונה בשבת סקלה, חיבין על זדונה בעשור פרת; וכל שחיבין עליו קרבן חטאת בשבת, חיבין עליו קרבן חטאת ביום הכפורים. וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אף על פי שאינו מלאכה, אסור לעשותו ביום הכפורים; ואם עשה, מכין אותו מפת מרדות כדרך שמכין אותו על השבת. וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביום הכפורים; וכל שאסור לאמרו או לעשותו לכתחלה בשבת, כך אסור ביום הכפורים. כללו שלדבר-אין בין שבת ליום הכפורים בענינים אלו, אלא שזדון מלאכה בשבת בסקלה, וביום הכפורים בכרת.

א, ג ומתיר לקנב את הירק ביום הכפורים, מן המנחה ומעלה. ומה הוא הקנוב-שיסיר את העלים המעפשות, ויקצץ השאר ויתקן אותו לאכילה. וכן מפצעין באגוזין ומפררין ברמונים, מן המנחה ומעלה-מפני עגמת נפש. ויום הכפורים שחל להיות בשבת, אסור בקניבת ירק ובפציעת אגוזים ובפרירת רמונים כל היום. וכבר נהגו העם בשנער ובמערב, שלא יעשו אחד מפל אלו ביום הצום, אלא הרי הוא בשבת לכל.

א, ד מצות עשה אחרת יש ביום הכפורים, והיא לשבת בו מאכילה ושתיה: שנאמר "תענו את-נפשתיכם" - מפי השמועה למדו, ענוי שהוא לנפש זה הצום; וכל הצם בו, קים מצות עשה. וכל האוכל ושותה בו, בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה,

תיקון הכפּלֵּי

רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה יַחַד שְׁנֵי עֵדִים נְאֻמָּנִים, תְּלַמִּידוֹ רַבִּי אֶהְרֹן מְבָרְסֵלֵב וְתְלַמִּידוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי מְנַעֲמָרוֹב, וְהִבְטִיחַ וְאָמַר בְּפִנְיָהֶם, שְׁמִי שְׁיָבוֹא עַל קְבֻרָו וַיֹּאמֶר שָׁם אֵלּוּ הֶעֱשֶׂרָה מְזֻמּוּרֵי תְהֵלִים וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה עֵבֹרוֹ, אָפְלוּ אִם גָּדְלוּ וְעִצְמוּ עֲוֹנוֹתָיו וַחֲטָאוּ מְאֹד מְאֹד חֹס וְשָׁלוֹם, אֲזִי אֶתְאַמֵּץ וְאֶשְׁתַּדֵּל לְאַרְךָ וְלִרְחֹב לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְתַקְּנוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אֵיךְ וּוְעַל מִיךְ לִיִּגְעַן אֵינְךָ דָּעַר לְעֵנֵג אֹן אֵינְךָ דָּעַר בְּרִיִּט אֵיךְ זָאל אֵיהֶם אֵ טוֹבָה טְהוֹן, בִּי דֵי פְּאוֹת וּוְעַל אֵיךְ אֵיהֶם אַרוֹיס צִיְהֵן פּוֹן שְׁאוֹל תְּחַתּוֹת. וְאֲנִי חֹזֵק בְּכָל הַדְּבָרִים שְׁלִי, אֵיךְ בְּנֵה אֲנִי חֹזֵק בְּיוֹתֵר שְׁאוֹלוֹ הֶעֱשֶׂרָה מְזֻמּוּרֵי תְהֵלִים מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שְׁהוּא תְקוּן הַכְּפָלִי, כִּי כָּל עֵבֶרָה יֵשׁ לָהּ תְקוּן מִיַּחַד, אֲבָל תְקוּן הַזֶּה הוּא תְקוּן הַכְּפָלִי:

פּרָק טז

א מִכְּתָם לְדוֹד שְׁמֵרְנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ.
ב אִמְרַת לִי-הוּא א-הִנִּי אֶתָּה טוֹבַתִּי בַּל עָלֶיךָ.
ג לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵי הַמָּה וְאֲדִירֵי כָּל חַפְצֵי בָם. ד יִרְבוּ עֲצֻבוֹתָם אַחַר מָהְרוּ בַּל אֲסִיף נִסְפִיָּהֶם מִדָּם וּבַל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שִׁפְתַי. ה י-הוּא מְנַת חֲלָקֵי וְכוּסֵי אֶתָּה תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי. ו חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְנַעֲמִים אֵף נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי. ז אֲבָרְךָ אֶת י-הוּא אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי אֵף לֵילוֹת יִסְרוּנִי כְלִיזוֹתִי. ח שְׁוִיתִי י-הוּא לְנִגְדֵי תְמוֹד כִּי מִימִינִי בַּל אֲמוּט. ט לָכֵן שְׁמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי אֵף בְּשָׂרֵי יִשְׁכֵּן לְבַטָּח. י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֹׂאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת שְׁחַת. יא תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים שֶׁבַע שְׁמַחוֹת אֶת פְּנִיךָ נַעֲמוֹת כִּימִינְךָ נַעַח.

פּרָק לב

א לְדוֹד מְשֻׁכֵּל אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. ב אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחַשֵׁב י-הוּא לוֹ עוֹן וְאֵין בְּרוּחֹו רְמִיָּה. ג כִּי הִתְרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמֵי בְשָׂאֲנָתִי כָּל הַיּוֹם. ד כִּי יוֹכֵם וְלִילָה תִכְבַּד עָלַי יְדָךְ נִהַפֵּךְ לְש-דֵי בְחֵרְבֵנִי כִּיץ סָלָה. ה חֲטָאֲתִי אֹדִיעֶךָ וְעוֹנֵי לֹא

כִּסִּיתִי אִמְרַתִּי אֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לִי-הוּא וְאֶתָּה נִשְׂאֲתָ עוֹן חֲטָאֲתִי סָלָה. ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֱלֹהִיךָ לְעֵת מְצֵא רַק לְשִׁטָּף מַיִם רַבִּים אֱלֹהֵי לֹא יִגִּיעוּ. ז אֶתָּה סִתְּרֵ לִי | מַעַר תְּעַרְנֵי רַנִּי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי סָלָה. ח אֲשַׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוֹ תִלְךָ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינַי. ט אֵל תְּהִיו כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין הַבִּין בְּמַתַּג וְרִסֵּן עֲדִיו לְבָלוֹם בַּל קָרַב אֱלֹהִיךָ. י רַבִּים מְכַאוּבִים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטָח בִּי-הוּא חֶסֶד יְסוּבְּבֵנוּ. יא שְׁמַחוּ בִי-הוּא וְגִילוּ עַדִּיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל.

פּרָק מא

א לְמַנְעִחַ מְזֻמּוֹר לְדוֹד. ב אֲשֶׁרִי מְשֻׁכֵּל אֵל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ י-הוּא. ג י-הוּא יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ וְאֲשֶׁר בְּאַרְצֵי וְאֵל תְּתַנְּהוּ בְּנַפְשׁ אֹיְבָיו. ד י-הוּא יִסְעֲדֵנוּ עַל עָרֶשׁ דָּוִי כָּל מְשֻׁכְּבוֹ הַפְּכָתָ בְּחֲלִיוֹ. ה אֲנִי אִמְרַתִּי י-הוּא חֲנֻנִי רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חֲטָאֲתִי לָךְ. ו אֹיְבָי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתִי יָמוֹת וְאֲבָד שְׁמוֹ. ז וְאִם בָּא לְרֵאוֹת שְׁוֹא יְדַבֵּר לְבוֹ יִקְבֹּץ אֹן לוֹ יַעַז לַחוּץ יְדַבֵּר. ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שִׁנְאָי עָלַי יִחַשְׁבוּ רָעָה לִי. ט דַּבֵּר בְּלִיעַל יַעֲזֹק בּוֹ וְאֲשֶׁר

שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם. י גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי
אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכַל לְחֵמִי הַגְּדִיל עָלַי
עַקְבִּי. י וְאַתָּה י-הוָה חָנּוּן וְחַקִּימֵנִי
וְאַשְׁלֵמָה לָּהֶם. יב בּוֹאֵת יִדְעֵתִי כִּי חֲפֵצָתְךָ
בִּי כִּי לֹא יִרְעֶה אֹיְבֵי עָלַי. יג וְאֲנִי בְּתַמִּי
תִּמְכָּתֵךְ בִּי וּתְשִׁיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם. יד
בָּרוּךְ י-הוָה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרק מב

א לְמַנְעִחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קִרְתָּ. ב כְּאֵיל
תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם כֵּן נִפְשֵׁי תַעֲרֹגוּ
אֵלֶיךָ אֱ-לֹהִים. ג עֲמָאֵה נִפְשֵׁי לֹא-לֵהִים
לְאֵל חַי מִתִּי אָבוֹא וְאַרְאֶה פָּנַי
אֱ-לֹהִים. ד הִיָּתָה לִי דְמַעְתִּי לָחֶם יוֹמָם
וּלְיֵלָה כְּאֹמֵר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךָ
אֱ-לֹהֶיךָ. ה אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְאַשְׁפֹּכָה עָלַי
נִפְשֵׁי כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶדֶךְ אֲדָדִים עַד בַּיִת
אֱ-לֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹזֵן חוֹנֵן. ו
מֵה תִשְׁתַּחֲוֶה נִפְשֵׁי וְתַהֲמִי עָלַי הוֹחִילִי
לֹא-לֵהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי יִשׁוּעוֹת פָּנָיו. ז
אֵלֹהֵי עָלַי נִפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוֶה עַל כֵּן אֲזַכָּרְךָ
כְּמֵרֶץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְעַצֵּר. ח
תְּהוֹם אֵל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל עֲנוּרֶיךָ כָּל
מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיָד עָלַי עָבְרוּ. ט יוֹמָם יַעֲוֶה
י-הוָה חֲסִדֹו וּבְלִילָה שִׁירוּ עַמִּי תִפְלָה
לְאֵל חַיִּי. י אֲזַמְּרָה לְאֵל סִלְעֵי לְמָה
שָׁכַחְתִּנִּי לְמָה קִדַּר אֵלֶיךָ בְּלַחֲץ אוֹיְבֵי. יא
בְּרַעַח בְּעַעֲמוֹתַי חֶרְפוֹנֵי עוֹרְרֵי בְּאִמְרָם
אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךָ אֱ-לֹהֶיךָ. יב מֵה
תִּשְׁתַּחֲוֶה נִפְשֵׁי וּמֵה תַהֲמִי עָלַי הוֹחִילִי
לֹא-לֵהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי יִשׁוּעַת פָּנָי
וְא-לֵהִי.

פרק נט

א לְמַנְעִחַ אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכַּתָּם בְּשִׁלַּח
שְׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְחַמֵּיתוֹ. ב
הַעִילֵנִי מֵאֹיְבֵי אֱ-לֹהֵי מִמְתְּקוֹמִי
תִּשְׁנֵבֵנִי. ג הַעִילֵנִי מִפְּעַלֵי אָוֶן וּמֵאֲנָשֵׁי
דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי. ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשֵׁי
יְגוּרוֹ עָלַי עֲזִים לֹא פָשַׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי
י-הוָה. ה כָּלִי עֵז וְרוּעוֹן וַיְכַוְנֵנוּ עוֹרָה
לְקַרְאֲתִי וּרְאָה. ו וְאַתָּה י-הוָה אֱ-לֹהִים
אֱ-בֹאוֹת אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִקְיָעָה לְפָקֶד
כָּל הַגּוֹיִם אֵל תִּחַן כָּל בְּגֵדֵי אָוֶן סָלָה. ז
יָשׁוּבוּ לְעָרְבֵי יַחְמוּ כַּכֶּלֶב וַיִּסּוּבְבוּ עִיר. ח
הִנֵּה יִפְיַעוֹן בְּפִיָּהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם
כִּי מִי שָׁמַעַ. ט וְאַתָּה י-הוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ
תִלְעַג לְכָל גּוֹיִם. י עֵזוּ אֵלֶיךָ אֲשַׁמְרָה כִּי
אֱ-לֹהִים מִשְׁנֵבֵנִי. יא אֱ-לֹהֵי חֲסִדֵי יְקַדְּמֵנִי
אֱ-לֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרֵי. יב אֵל תִּתְהַרְגֵם כֵּן
יִשְׁכַּחוּ עַמִּי תִנְיַעְמוּ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידְמוּ
מִגִּבְעוֹת אֱ-דָנָי. יג חַטָּאת פִּימוֹ דְבַר
שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם וּמֵאֵלֶּה וּמִכַּחַשׁ
יִסְפְּרוּ. יד כָּלִה בְּחַמָּה כָּלִה וְאֵינְמוֹ וַיִּדְעוּ
כִּי אֱ-לֹהִים מִשְׁלַל בִּיַעֲקֹב לְאִפְסֵי הָאָרֶץ
סָלָה. טו וַיִּשׁוּבוּ לְעָרְבֵי יַחְמוּ כַּכֶּלֶב
וַיִּסּוּבְבוּ עִיר. טז הִפָּה יִנְיַעוֹן לְאֹכַל אִם לֹא
יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיֵנוּ. יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ וְאֶרְצֵי
לְבַקֵּר חֲסִדְךָ כִּי הִיָּתָה מִשְׁנֵב לִי וּמְנוּס
כִּיֹּם צַר לִי. יח עֵזוּ אֵלֶיךָ אֲזַמְּרָה כִּי
אֱ-לֹהִים מִשְׁנֵבֵנִי אֱ-לֹהֵי חֲסִדֵי.

פרק עז

א לְמַנְעִחַ עַל יְדוּתוֹן לְאִסְפָּה מִזְמוֹר. ב קוֹלִי
אֵל אֱ-לֹהִים [אלף למד אלף למד הי יוד ממ] וְאַעֲעֵקָה
קוֹלִי אֵל אֱ-לֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי. ג כִּיֹּם
עָרַתִּי אֱ-דָנָי דָּרְשָׁתִי יָדֵי לִילָה נִגְרָה וְלֹא
תִפְנוּ מֵאַנְהָה הַנְּחָם נִפְשֵׁי. ד אֲזַכָּרָה

א-להים וְאֶהְמִיָּה אֲשִׁיחָה וְתַתְּעִטָּה רוּחִי
סְלָה. ה אַחֲזֵת שְׁמֹרוֹת עֵינַי נִפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר. ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת
עוֹלָמִים. ז אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לִבִּי
אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי. ח הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח
א-דָּנִי וְלֹא יִסִּיף לְרִצּוֹת עוֹד. ט הָאֵפֶס
לִנְצַח חֲסִדוֹ נֹמֵר אֲמַר לְדֹר וָדֹר. י הִשְׁכַּח
חַנוּת אֵל אִם קָפִיץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה. יא
וְאֲמַר חֲלוּתִי הִיא שְׁנוֹת יָמַי עֲלִיּוֹן. יב
אֲזַכּוֹר מַעֲלָלֵי יְהוָה כִּי אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֲךָ.
יג וְהִגִּיתִי בְּכָל פְּעֻלָּךְ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה. יד א-לֵהִים בְּקֹדֶשׁ דְּרַכְּךָ מִי אֵל
גָּדוֹל כֹּא-לֵהִים. טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פֶלֶא
הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲוֹךְ. טז נִאֲלַת בְּזֹרֹעַ עַמְּךָ
בְּנֵי יַעֲקֹב וַיִּוְסַף סְלָה. יז רְאוּךָ מַיִם
אֱלֹהִים רְאוּךָ מַיִם יַחִילוּ אֵף יִרְגְּזוּ
תְּהוֹמוֹת. יח זִרְמוּ מַיִם עֲבוֹת קוֹל נִתְּנוּ
שִׁחָקִים אֵף תַּעֲצִיף יִתְהַלְכוּ. יט קוֹל רַעֲמֶךָ
בְּגִלְגָּל הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל רְגִזָּה וַתִּרְעַשׂ
הָאָרֶץ. כ בָּיִם דְּרַכְּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וַעֲקֻבוֹתֶיךָ לֹא נִדְּעוּ. כא נַחֲיֵת כַּעֲזָן עַמְּךָ
בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

פרק ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָא-לֵהִים א-דָּנִי
מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר. ב בְּטָרֶם
הָרִים יִלְדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וַתִּבֵּל וּמַעוֹלָם
עַד עוֹלָם אַתָּה א-ל. ג תָּשָׁב אֲנוּשׁ עַד
דָּבָא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְּנֵי אָדָם. ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כִּיּוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה. ה זִרְמַתָּם שָׁנָה יִהְיוּ
בְּבִקְרָה כְּחֹצִיר יַחֲלֶף. ו בְּבִקְרָה יִצִּיץ וַחֲלֶף
לְעָרֵב יְמוּלֵל וַיִּבֵּשׁ. ז כִּי כָלִינוּ בְּאִפְךָ
וּבְחַמְתְּךָ נִבְהַלְנוּ. ח שָׁתָה עֲוֹנֹתֵינוּ לִנְגֻדְךָ
עַל־מֵנוּ לְמֵאוֹר פְּנִיךָ. ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ

בְּעִבְרַתְךָ כְּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ הַגֶּה. י יָמֵי
שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם עָמַל וְאֹזֶן כִּי גֹז הִישׁ
וְנַעֲפָה. יא מִי יוֹדַע עֵז אִפְךָ וּכְיִרְאֵתְךָ
עִבְרַתְךָ. יב לְמַנּוֹת יָמֵינוּ כִּן הוֹדַע וְנִבְא
לִבִּב חֲכָמָה. יג שׁוּבָה י-הוָה עַד מָתִי
וְהִנָּחֵם עַל עִבְדֶּיךָ. יד שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרָתְךָ חֲסִדְךָ
וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל יָמֵינוּ. טו שְׁמַחְנוּ
כִּי־מוֹת עֲנִיתָנוּ שְׁנוֹת רֵאִינוּ רָעָה. טז יִרְאֵה
אֵל עִבְדֶּיךָ פְּעֻלָּתְךָ וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם. יז
וַיְהִי נָעַם א-דָּנִי א-לֵהִינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ.

פרק קה

א הוֹדוּ לִי-הוָה קְרָאוּ בְּשִׁמוֹ הוֹדִיעוּ
בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ. ב שִׁירוּ לֹא זָמְרוּ לֹא
שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתֵינוּ. ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם
קִדְשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב מְבַקְשֵׁי י-הוָה. ד דִּרְשׁוּ
י-הוָה וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ כְּנִיּוֹ תְּמִידָה. ה זְכֹרוּ
נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְּתֵינוּ וּמִשְׁפָּטֵינוּ
כִּי. ו זֶרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו. ז הוּא י-הוָה א-לֵהִינוּ בְּכָל
הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵינוּ. ח זְכֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבָר
עֲוֹה לְאֶלֶף דּוֹר. ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהֶם
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק. י וַיַּעֲמִידָה לְיַעֲקֹב לְחַק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם. יא לֵאמֹר לָךְ אֶתֵּן
אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבְלֵנָה נַחֲלַתְכֶם. יב בְּהִיוֹתְכֶם
מִתִּי מִסְפָּר כְּמַעֲט וְגָרִים בָּה. יג וַיִּתְהַלְכוּ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר. יד לֹא
הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׁקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מַלְכִים.
טו אֵל תִּגְעוּ בְּמִשִּׁיחֵי וּלְנַבִּיאֵי אֵל תִּרְעוּ.
טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל הָאָרֶץ כָּל מִטְּהָ לֶחֶם
שָׁבַר. יז שְׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ לְעַבְדְּ נִמְכָּר
יִוְסֵף. יח עֲנוּ בְּכָפֵל רָגְלוֹ בְּרֹזֶל בָּאָה
נִפְשׁוּ. יט עַד עַתָּה בֹא דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ י-הוָה

צָרְפָתָהּ. **ב** שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתְּיָרְהוּ מִשָּׁל
עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ. **כא** שָׁמוּ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ
וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוּ. **כב** לְאַסֵּר שָׂרֵיו בְּנַפְשׁוֹ
וּזְקָנָיו יַחֲכֵם. **כג** וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם
וַיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם. **כד** וַיִּפָּר אֶת עַמּוֹ
מְאֹד וַיַּעֲצֵמְהוּ מִצְרָיו. **כה** הִפְדָּה לְבָם לְשֵׁנָא
עַמּוֹ לְהַתְּנִיף לְבַעֲבָדָיו. **כו** שָׁלַח מֹשֶׁה
עֲבָדָיו אֶתְרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ. **כז** שָׁמוּ בָם
דְּבָרֵי אֹתוֹתָיו וּמִפְתֵּימַיִם בְּאֶרֶץ חָם. **כח**
שָׁלַח חֲשָׁד וַיַּחֲשָׁד וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ. **כט**
הִפְדָּה אֶת מִימֵיהֶם לָדָם וַיָּמַת אֶת דֹּגְתָם.
ל שָׂרֵץ אֶרֶץ אֲרָצִים עֲפָרְדָּעִים בְּחֻדְרֵי מַלְכֵיהֶם.
לא אָמַר וַיָּבֹא עָרַב כְּנִים בְּכָל גְּבוּלָם. **לב**
נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרַד אִשׁ לְהַבּוֹת בְּאֶרֶצָם.
לג וַיִּדָּה גִפְנִים וּתְאֵנֹתָם וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם.
לד אָמַר וַיָּבֹא אֲרָבָה וַיִּלֶּק וַאֲיִן מִסָּפֵר. **לה**
וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֶרֶץ אֲרָבָה וַיֹּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם. **לו** וַיִּדָּה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ אֲרָבָה
לְכָל אֹנָם. **לז** וַיִּזְעִיאוּם בְּכֶסֶף וְזָהָב וַאֲיִן
בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל. **לח** שָׁמַח מִצְרַיִם בְּעֵצָתָם
כִּי נָפַל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם. **לט** פָּרַשׁ עֵנָן לְמִסְפָּד
וְאִשׁ לְהָאִיר לַיְלָה. **מ** שָׁאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹ
וְלָחֵם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם. **מא** פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ
מָיִם הִלְכוּ בַּעֲצוֹת נְהָר. **מב** כִּי זָכַר אֶת
דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת אֲבֹרָתָם עֲבָדָיו. **מג** וַיִּזְעַא
עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרָגָה אֶת בְּחִירָיו. **מד** וַיִּתֵּן
לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ. **מה**

בְּעִבּוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ
הַלְלוּיָהּ.

פֶּרֶק קלו

א עַל נְהָרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ
בְּזִכְרָנוּ אֶת צִיּוֹן. **ב** עַל עָרְבִים בְּתוֹכָהּ
תִּלְיָנוּ כְּנֵרוֹתֵינוּ. **ג** כִּי שָׁם שָׁאֲלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ
דְּבָרֵי שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֻחָה שִׁירוֹ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן. **ד** אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְיָ—הֲוָה
עַל אֲדָמַת נֶכֶר. **ה** אִם אֲשַׁכַּחְךָ יְרוּשָׁלַיִם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי. **ו** תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי לְחֻפֵי אִם
לֹא אֲזַכְּרֶכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם
עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתִי. **ז** זָכַר יְיָ—הֲוָה לְבָנֵי
אֲדָוָה אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הַאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ
עַד הַיּוֹם בָּהּ. **ח** בַּת בְּבַל הַשְׁדוּדָה אֲשֶׁרִי
שִׁישַׁלְמָה לָךְ אֶת גְּמוּלָךְ שְׂגֻמְלַת לָנוּ. **ט**
אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וּנְפִץ אֶת עַלְלִיךָ אֶל הַסָּלַע.

פֶּרֶק קנ

א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ
בְּרִקִיעַ עִזּוֹ. **ב** הַלְלוּהוּ בַגְּבוּרָתוֹ הַלְלוּהוּ
כְּרֹב גְּדָלוֹ. **ג** הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ
בְּנִבְל וּבְנֹזֵר. **ד** הַלְלוּהוּ בַתֶּף וּמְחֹל
הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב. **ה** הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה. **ו** כָּל
הַנְּשָׁמָה תִּתְהַלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ.

אֲשֶׁרֵינוּ שׁוֹכְנֵינוּ לְהַתְּקָרֵב לְרַבְּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר!!

אֲשֶׁרֵינוּ שׁוֹכְנֵינוּ לָבוֹא עַל צִיּוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא אֶת הַתְּקוּן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא!!!

אֲשֶׁרֵינוּ שׁוֹכְנֵינוּ לָבוֹא אֶל הַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה!!!

וְאִם זָאל אִיךָ אִיךָ זָאגֵן - קִיִּין גְּרַעסְעָרס פֿון דַּעַם אִיז נִישַׁט פֿאַרְהַאנְדִּין!!

דער רבי זאגט (תני מוה"ר"ן סימן ת"ט) אז זיין ראש השנה איז גרעסער פון אלעם. און ער וואונדערט זיך אויף די מענטשן וואס זענען מקורב צו אים און גלייבן אים, פארוואס זיי שטרענגען זיך נישט אן צו קומען צו אים אויף ראש השנה. אויב גלייבן זיי אין רבי'ן, דארפן זיי זיכער מאכן צו זיין ביי אים אויף ראש השנה, קיינער זאל נישט פעלן, ווייל זיין גאנצע זאך איז נאר ראש השנה. און מען דארף אויסרופן און מודיע זיין פאר יעדן וואס גלייבט אין רבי'ן, אז ער זאל זען צו קומען צום רבי'ן אויף ראש השנה. דער פסוק זאגט אויף ראש השנה (תמיה ח, י) "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מענכם". ווער עס איז זוכה צו זיין ביים רבי'ן אויף ראש השנה דארף זיין זייער פרייליך מיט דעם. דער רבי זאגט אז זיין ראש השנה איז נאר א גרויסער חידוש און ער האט דאס באקומען א מתנה פונ'ם אייבערשטן אליין. נישט נאר די ברסלב'ע חסידים דארפן צוקומען צום רבינ'ס ראש השנה, נאר אויך די גאנצע וועלט דארף צוקומען צו אים.

רבי נתן זאגט אז יעדער מענטש וואס פארט ראש השנה צום הייליגן רבי'ן אין אומאן, האט א חלק אין די גאולה. ער האט אמאל גערעדט איבער דעם וואס מען דארף זיך זייער שטארקן צו פארן קיין אומאן אויף ראש השנה אפילו ווען עס קומט אן זייער שווער, און ער האט זיך דאן אויסגעדרוקט: "אפילו די גאנצע וועג קיין אומאן זאל זיין אויסגעלייגט מיט שארפע מעסערס, וואלט איך אויך געקראכן אויף די הענט און פיס צו קענען זיין אין אומאן אויף ראש השנה".

מוה"רא"ש זאגט אז קיינער קען זיך נישט דערקלערן אלס דער בעל הבית פונעם רבינ'ס ציון. דעם רבינ'ס ציון איז א מתנה פאר גאנץ כלל ישראל, און מיר דארפן נאר זען צו מעורר זיין און מחזק זיין אידן אז מען זאל פארן צום רבינ'ס ציון, און ספעציעל אויף ראש השנה, אזוי ווי דער הייליגער רבי האט געוואלט.

<p>10</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כד 24</p>	<p>1st Day of Selichos משכימין לסליחות</p> <p>עלות השחר 5:19 סו"ז קר"ש - מג"א 9:05 סו"ז קר"ש - גר"א 9:41 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:13 צה"כ לשיטת ר"ת 8:26 בבלי: קידושין כח • ירושלמי: מעשר שני א • תוספתא: נדה ג נ"ך: ישעיה נח-נט • רמב"ם: ערובין ג</p>
<p>11</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כה 25</p>	<p>ב' דסליחות</p> <p>עלות השחר 5:20 סו"ז קר"ש - מג"א 9:06 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:11 צה"כ לשיטת ר"ת 8:24 בבלי: קידושין כט • ירושלמי: מעשר שני ב • תוספתא: נדה ד נ"ך: ישעיה נח-נט • רמב"ם: ערובין ד</p>
<p>12</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כו 26</p>	<p>ג' דסליחות</p> <p>עלות השחר 5:21 סו"ז קר"ש - מג"א 9:06 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:10 צה"כ לשיטת ר"ת 8:23 בבלי: קידושין ל • ירושלמי: מעשר שני ג • תוספתא: נדה ה נ"ך: ישעיה ס-סא • רמב"ם: ערובין ה</p>
<p>13</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כז 27</p>	<p>ד' דסליחות</p> <p>עלות השחר 5:22 סו"ז קר"ש - מג"א 9:06 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:08 צה"כ לשיטת ר"ת 8:21 בבלי: קידושין לא • ירושלמי: מעשר שני ד • תוספתא: נדה ו נ"ך: ישעיה סב-סג • רמב"ם: ערובין ו</p>
<p>14</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>כח 28</p>	<p>ה' דסליחות</p> <p>עלות השחר 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א 9:07 סו"ז קר"ש - גר"א 9:43 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:06 צה"כ לשיטת ר"ת 8:19 בבלי: קידושין לב • ירושלמי: מעשר שני ה • תוספתא: נדה ז נ"ך: ישעיה סד-סה • רמב"ם: ערובין ז</p>
<p>15</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כט 29</p>	<p>Rosh Hashana Eve ערב ראש השנה תשפ"ד</p> <p>עלות השחר 5:24 סו"ז קר"ש - מג"א 9:07 סו"ז קר"ש - גר"א 9:43 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:05 צה"כ לשיטת ר"ת 8:18 בבלי: קידושין לג • ירושלמי: מעשר שני ו • תוספתא: נדה ח נ"ך: ישעיה סו - ירמיה א • רמב"ם: ערובין ח</p>
<p>16</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>א 1</p>	<p>1st Day Rosh Hashana א' דראש השנה תשפ"ד</p> <p>עלות השחר 5:25 סו"ז קר"ש - מג"א 9:07 סו"ז קר"ש - גר"א 9:43 סו"ז תפלה - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 שקיעה 7:03 צה"כ לשיטת ר"ת 8:16 בבלי: קידושין לד • ירושלמי: מעשר שני ז • תוספתא: נדה ט נ"ך: ירמיה ב-ג • רמב"ם: שביחת עשור א</p>

Candle Lighting 6:47 הדלקת הנרות

Candle Lighting 8:16 הדלקת הנרות

דַעַם עַרְשֵׁטֶן טָאָג רֵאשׁ הַשָּׁנָה דֶאָרְף מְעַן זַייער אַכְטוֹנֵג גַעבֵן צו רַעְדֵן זוי
זוּינִיגֵנער, און אַ חֲשׁוּבֵער מְעַנְטֵש דֶאָרְף נאָך מְעַר אַכְטוֹנֵג גַעבֵן אויף דַעַם.
(שירות הר"ן סימן כ"א)